CTET SS L1 Hindi L2 Telugu P2

Topic:- CDP_P2_CTET

1) Which of the following is a part of the domain of emotional development ?

(1) Interpersonal Skills
(2) Attention and Memory
(3) Functioning of Body System
(4) Perceptual and Motor Capacities

निम्न में से कौन से संवेगात्मक विकास का हिस्सा हैं?

(1) अंतर्वैयक्तिक कौशल
(2) अवधान व स्मृति
(3) शारिरिक प्रणाली की क्रिया
(4) प्रतिबोधिक और गतिक कौशल

[Question ID = 1][Question Description = S10_CDP_Q001]

1. 1 [Option ID = 1]
2. 2 [Option ID = 2]
3. 3 [Option ID = 3]
4. 4 [Option ID = 4]

2) Which factors determine and influence development of children ?

(i) Heredity
(ii) Physical environment
(iii) Socio-cultural factors

(1) (i) and (iii)
(2) (i) and (ii)
(3) (ii) and (iii)
(4) (i), (ii) and (iii)

कौन से कारक बच्चों के विकास को निर्धारित व प्रभावित करते हैं?

(i) आनुवंशिकता
(ii) भौतिक वातावरण
(iii) सामाजिक-सांस्कृतिक कारक

(1) (i) और (iii)
(2) (i) और (ii)
(3) (ii) और (iii)
(4) (i), (ii) और (iii)

[Question ID = 2][Question Description = S10_CDP_Q002]

1. 1 [Option ID = 5]
2. 2 [Option ID = 6]
3. 3 [Option ID = 7]

4. 4 [Option ID = 8]

3) **Assertion (A) :** Motor co-ordination of children is not important for learning at the school.
Reason (R) : Learning and development are independent of each other.
Choose the **correct** option.
(1) Both **(A)** and **(R)** are true and **(R)** is the correct explanation of **(A)**.
(2) Both **(A)** and **(R)** are true but **(R)** is not the correct explanation of **(A)**.
(3) **(A)** is true but **(R)** is false.
(4) Both **(A)** and **(R)** are false.

कथन (A) : स्कूल में सीखने के लिए बच्चों के गति कौशल का समन्वय महत्वपूर्ण नहीं है।
तर्क (R) : सीखना और विकास एक दूसरे से स्वतंत्र हैं।
सही विकल्प चुनें।
(1) **(A)** और **(R)** दोनों सही हैं और **(R)** सही व्याख्या करता है **(A)** की।
(2) **(A)** और **(R)** दोनों सही हैं लेकिन **(R)** सही व्याख्या नहीं है **(A)** की।
(3) **(A)** सही है लेकिन **(R)** गलत है।
(4) **(A)** और **(R)** दोनों गलत है।

[Question ID = 3][Question Description = S10_CDP_Q003]
1. 1 [Option ID = 9]
2. 2 [Option ID = 10]
3. 3 [Option ID = 11]
4. 4 [Option ID = 12]

4)
What is the role of family and peers in the development and socialization of children in middle school ?
(1) Both have no role.
(2) Family does not have any role; peers have a significant role.
(3) Peers do not have any role; family has a significant role.
(4) Both have important though different roles.

माध्यमिक स्कूल में परिवार व समकक्षियों की बच्चों के विकास में क्या भुमिका है?
(1) दोनों की कोई भुमिका नहीं है।
(2) परिवार की कोई भुमिका नहीं है; समकक्षियों की महत्वपूर्ण भुमिका है।
(3) समकक्षियों की कोई भुमिका नहीं है; परिवार की प्रमुख भुमिका।
(4) दोनों की अलग–अलग परन्तु महत्वपूर्ण भुमिका है।

[Question ID = 4][Question Description = S10_CDP_Q004]
1. 1 [Option ID = 13]
2. 2 [Option ID = 14]
3. 3 [Option ID = 15]
4. 4 [Option ID = 16]

5)

A student is able to interpret the logic of a verbal statement without questioning the validity of the statement in reality. According to Piaget at which stage of cognitive development is the student ?

(1) Formal operational stage

(2) Pre-operational stage

(3) Concrete-operational stage

(4) Sensori-motor stage

एक विद्यार्थी शब्दिक कथन के तर्क को बिना वास्तविक परिस्थिति से सम्बन्धित किये विवेचित कर लेता है। पियाजे के अनुसार विद्यार्थी संज्ञानात्मक विकास की किस अवस्था में है?

(1) औपचारिक संक्रियात्मक अवस्था

(2) पूर्व संक्रियात्मक अवस्था

(3) मूर्त संक्रियात्मक अवस्था

(4) संवेदी गामक अवस्था

[Question ID = 5][Question Description = S10_CDP_Q005]

1. 1 [Option ID = 17]
2. 2 [Option ID = 18]
3. 3 [Option ID = 19]
4. 4 [Option ID = 20]

6) As per Jean Piaget, children's thinking is __________ that of adults.

(1) Qualitatively different from

(2) Quantitively different from

(3) Inferior than

(4) Superior than

जीन पियाजे के अनुसार, बच्चों की सोच वयस्कों __________ होती है।

(1) से गुणात्मक रूप से भिन्न

(2) से मात्रात्मक रूप से भिन्न

(3) से कम

(4) से बेहतर

[Question ID = 6][Question Description = S10_CDP_Q006]

1. 1 [Option ID = 21]
2. 2 [Option ID = 22]
3. 3 [Option ID = 23]
4. 4 [Option ID = 24]

7)

At which stage of Kohlberg's moral development do individuals believe that rules should involve mutual agreements and the rights of the individual should be protected ?

(1) Instrumental purpose orientation

(2) Punishment and obedience orientation

(3) Social contract orientation

(4) Good boy-good girl orientation

कोलबर्ग के नैतिक विकास के किस चरण में व्यक्तियों का मानना है कि नियमों में आपसी समझौते शामिल होने चाहिए और व्यक्ति के अधिकारों की रक्षा की जानी चाहिए?

(1) यांत्रिक सापेक्षता अभिविन्यास

(2) सजा और आज्ञाकारिता अभिविन्यास

(3) सामाजिक अनुबंध अभिविन्यास

(4) अच्छा लड़का-अच्छी लड़की अभिविन्यास

[Question ID = 7][Question Description = S10_CDP_Q007]

1. 1 [Option ID = 25]
2. 2 [Option ID = 26]
3. 3 [Option ID = 27]
4. 4 [Option ID = 28]

8)

In his __________ theory Lev Vygotsky proposed that learning is a process of co-construction of knowledge.

(1) Behaviouristic

(2) Socio-cultural

(3) Information-processing

(4) Psycho-dynamic

लेव व्यागोत्सकी ने __________ सिद्धान्त में प्रस्तावित किया कि सीखना ज्ञान के सह निर्माण की प्रक्रिया है।

(1) व्यवहारवादी

(2) सामाजिक सांस्कृतिक

(3) सूचना के प्रसंस्करण

(4) मनोगतिकी

[Question ID = 8][Question Description = S10_CDP_Q008]

1. 1 [Option ID = 29]
2. 2 [Option ID = 30]
3. 3 [Option ID = 31]
4. 4 [Option ID = 32]

9) An important classroom implication of Lev Vygotsky's theory is that :

(1) Children should be expected to discover things completely on their own.

(2) Children should be rewarded appropriately to increase desirable behaviour.

(3) Children should be punished to decrease undesirable behaviour.

(4) Children should be guided and assisted in their learning.

निम्न में से क्या लेव व्यागोत्सकी के सिद्धान्तों का उपयुक्त कक्षागत निहितार्थ है?

(1) बच्चों से अपेक्षा रखनी चाहिए कि वे पूर्ण रूप से खुद से चीज़ों को खोज पाएँगे।

(2) बच्चों में वांछनीय व्यवहार को बढ़ावा देने के लिए उन्हें इनाम देने चाहिए।

(3) बच्चों में अवांछनीय व्यवहार को कम करने के लिए सज़ा देनी चाहिए।

(4) बच्चों का सीखने में मार्गदर्शन व सहायता करनी चाहिए।

[Question ID = 9][Question Description = S10_CDP_Q009]

1. 1 [Option ID = 33]
2. 2 [Option ID = 34]
3. 3 [Option ID = 35]

4. 4 [Option ID = 36]

10)

Roma helps Jaspreet solve a crossword puzzle by giving prompts and cues gradually reducing her support as Jaspreet becomes better at it. This is an example of :

(1) Scaffolding

(2) Observational Learning

(3) Multiple Intelligence

(4) Cognitive conflict

रोमा,जसप्रीत को एक क्रासवर्ण पहेली सुलझाने में संकेत व इशारे देकर मदद करती है जब तक जसप्रीत उसे करने में बेहतर न हो जाए। रोमा का धीरे-धीरे कर अपनी मदद कम करना, निम्न में से किसका उदाहरण है?

(1) पाड़

(2) अनुकरण अधिगम

(3) बहु बुद्धि

(4) संज्ञानात्मक द्वंद्व

[Question ID = 10][Question Description = S10_CDP_Q010]

1. 1 [Option ID = 37]
2. 2 [Option ID = 38]
3. 3 [Option ID = 39]
4. 4 [Option ID = 40]

11)

Assertion (A) : In a progressive classroom the teacher should be diadactic and keep the children in control by maintaining 'pin-drop' silence.

Reason (R) : Children learn only when teachers exercise total control over them.

Choose the correct option.

(1) Both **(A)** and **(R)** are true and **(R)** is the correct explanation of **(A)**.

(2) Both **(A)** and **(R)** are true but **(R)** is not the correct explanation of **(A)**.

(3) **(A)** is true but **(R)** is false.

(4) Both **(A)** and **(R)** are false.

कथन (A) : एक प्रगतिशील कक्षा में शिक्षिका को होना चाहिए और बच्चों को नियंत्रण में रखना चाहिए।

तर्क (R) : बच्चे तभी सीखते हैं जब शिक्षक उन पर पूर्ण रूप से नियंत्रण रखते हैं।

सही विकल्प चुनें।

(1) **(A)** और **(R)** दोनों सही हैं और **(R)** सही व्याख्या करता है **(A)** की।

(2) **(A)** और **(R)** दोनों सही हैं लेकिन **(R)** सही व्याख्या नहीं है **(A)** की।

(3) **(A)** सही है लेकिन **(R)** गलत है।

(4) **(A)** और **(R)** दोनों गलत है।

[Question ID = 11][Question Description = S10_CDP_Q011]

1. 1 [Option ID = 41]
2. 2 [Option ID = 42]
3. 3 [Option ID = 43]
4. 4 [Option ID = 44]

12)

Individuals with __________ are able to make connections based on their prior knowledge and are drawn to categorization, patterning, and relationships between ideas.

(1) Logico-mathematical intelligence

(2) Bodily-kinaesthetic intelligence

(3) Interpersonal intelligence

(4) Linguistic intelligence

__________ वाले व्यक्ति अपने पूर्व ज्ञान के आधार पर संबंध बनाने में सक्षम होते हैं और विचारों के बीच वर्गीकरण, पैटर्निंग और संबंधों को गहराई से देख पाते हैं।

(1) तर्क–गणितीय बुद्धि

(2) शारीरिक–गति संवेदनात्मकता बुद्धि

(3) अतंर्वैयक्तिक बुद्धि

(4) भाषाई बुद्धि

[Question ID = 12][Question Description = S10_CDP_Q012]

1. 1 [Option ID = 45]
2. 2 [Option ID = 46]
3. 3 [Option ID = 47]
4. 4 [Option ID = 48]

13)

A teacher's remark in a co-education class to boys, "Be brave and don't behave weakly like girls" would encourage :

(1) gender equity

(2) gender stereotyping

(3) gender role flexibility

(4) gender equality

सह–शिक्षा कक्षा में लड़कों के लिए एक शिक्षक की टिप्पणी, ''बहादुर बनो और लड़कियों की तरह कमजोर व्यवहार मत करो'' किसको बढ़ावा देगा ?

(1) जेंडर समता

(2) जेंडर रूढ़िवादिता

(3) जेंडर भुमिका में लचीलापन

(4) जेंडर समानता

[Question ID = 13][Question Description = S10_CDP_Q013]

1. 1 [Option ID = 49]
2. 2 [Option ID = 50]
3. 3 [Option ID = 51]
4. 4 [Option ID = 52]

14)

Which of the following are key characteristics of Continuous and Comprehensive Evaluation ?

(i) It's primary objective is to segregate and label childrens.

(ii) It provides opportunities for teachers to reflect on their pedagogy.

(iii) It incorporates assessment as a part of learning.

(iv) It helps to promote learning by inducing fear and anxiety.

(1) (i) and (ii)

(2) (ii), (iii) and (iv)

(3) (ii) and (iii)

(4) (i), (ii), (iii) and (iv)

निम्न में से कौन सतत् एवं समग्र मुल्यांकन के प्रमुख अभिलक्षण हैं?

(i) इसका प्राथमिक उद्देश्य विद्यार्थियों का पृथक्करण व नामीकरण है।

(ii) यह शिक्षकों को अपने शिक्षाशास्त्र पर मदद करने के अवसर देता है।

(iii) यह मुल्यांकन को सीखने का हिस्सा मानता है।

(iv) यह डर और चिंता पैदा करके सीखने को बढ़ाता है।

(1) (i) और (ii)

(2) (ii), (iii) और (iv)

(3) (ii) और (iii)

(4) (i), (ii), (iii) और (iv)

[Question ID = 14][Question Description = S10_CDP_Q014]

1. 1 [Option ID = 53]
2. 2 [Option ID = 54]
3. 3 [Option ID = 55]
4. 4 [Option ID = 56]

15)

Which of the following questions promotes critical thinking rather than mere recall of information ?

(1) In which year was the last census held ?

(2) Where was Mahatma Gandhi born ?

(3) Who was the first President of India ?

(4) How can democratic ideals be promoted in a society ?

निम्नलिखित में से कौन-सा प्रश्न समालोचनात्मक चिंतन को बढ़ावा देता है बजाए कि सूचनाओं के मात्र प्रत्यास्मरण को?

(1) आखिरी जनगणना किस वर्ष में हुई थी?

(2) महात्मा गाँधी का जन्म कहाँ हुआ था?

(3) भारत के प्रथम राष्ट्रपति कौन थे?

(4) समाज में लोकतांत्रिक आदर्शों को बढ़ावा कैसे दिया जा सकता है?

[Question ID = 15][Question Description = S10_CDP_Q015]

1. 1 [Option ID = 57]
2. 2 [Option ID = 58]
3. 3 [Option ID = 59]
4. 4 [Option ID = 60]

16) For successful inclusion of students belonging to disadvantaged groups the teachers should :

(1) include aspects of their culture through various activities.

(2) discourage them to take part in cultural activities and ask them to focus on studies.

(3) encourage them to take part in cultural activities but not on studies.

(4) gently ask the parents to enroll children in home tuitions.

वंचित समूहों के विद्यार्थियों के समावेशन को सफल बनाने के लिए, शिक्षकों को :

(1) अलग-अलग प्रकार की गतिविधियों के माध्यम से उनकी संस्कृति के विभिन्न पहलुओं को शामिल करना चाहिए।

(2) उन्हें सांस्कृतिक गतिविधियों में भाग लेने के लिए हतोत्साहित करना चाहिए और पढ़ाई पर ध्यान देने के लिए कहना चाहिए।

(3) उन्हें सांस्कृतिक गतिविधियों में भाग लेने के लिए प्रोत्साहित करना चाहिए परन्तु पढ़ाई पर नहीं।

(4) प्यार से उनके माता-पिता को उन्हें घर पर ट्यूशन पढ़ाने को कहना चाहिए।

[Question ID = 16][Question Description = S10_CDP_Q016]

1. 1 [Option ID = 61]
2. 2 [Option ID = 62]
3. 3 [Option ID = 63]
4. 4 [Option ID = 64]

17) A key pedagogical strategy to ensure inclusive education is :

(1) Collaboration

(2) Segregation

(3) Negative discrimination

(4) Labelling

समावेशी शिक्षा की प्रमुख शिक्षाशास्त्रीय रणनीती क्या है?

(1) सहयोग

(2) पृथक्करण

(3) नकारात्मक भेद-भाव

(4) नामीकरण

[Question ID = 17][Question Description = S10_CDP_Q017]

1. 1 [Option ID = 65]
2. 2 [Option ID = 66]
3. 3 [Option ID = 67]
4. 4 [Option ID = 68]

18)

A teacher should support inclusion of students belonging to disadvantaged groups by :

(1) creating a classroom ethos where differences are accepted and every child is valued.

(2) identifying children's academic abilities and always group children of same ability together.

(3) segregation of children groups based on their caste.

(4) promoting them to reproduce textbook knowledge even if it is meaningless to them.

एक शिक्षक को वंचित समूहों के विद्यार्थियों के समावेशन के लिए क्या करना चाहिए?

(1) एक ऐसी कक्षा-नीति का निर्माण करना चाहिए जहाँ पर वैयक्तिक भिन्नताओं को स्वीकारा जाए और प्रत्येक बच्चे को महत्व दिया जाए।

(2) बच्चों की शैक्षणिक क्षमताओं की पहचान करके समान क्षमताओं वाले बच्चों के समूह बनाए जाएँ।

(3) बच्चों को उनकी जाति के आधार पर अलग-अलग समूहों में बाँटा जाए।

(4) उन्हें पाठ्यपुस्तक-आधारित ज्ञान का पुनरुत्पादन करने के लिए बढ़ावा दिया जाए, भले ही वह उनके लिए अर्थहीन हो।

[Question ID = 18][Question Description = S10_CDP_Q018]

1. 1 [Option ID = 69]
2. 2 [Option ID = 70]
3. 3 [Option ID = 71]
4. 4 [Option ID = 72]

19)

A child's intelligence test score shows that she is above average, she is regular and active in class. Her mathematics grades and writing skill is good but when given the task of reading loudly her performance is poor, the child is likely to have :

(1) Dysgraphia

(2) Dyscalculia

(3) Dyslexia

(4) Autism

एक बच्ची के बुद्धि परीक्षण के स्कोर यह दर्शाते है कि वह औसत से ऊपर है, वह कक्षा में नियमित तथा क्रियाशील है। उसके गणित के ग्रेड तथा लिखने का कौशल अच्छा है परन्तु जब उसे सुस्वर पाठन करने के लिये कहा जाता है तो उसका निष्पादन बुरा होता है। बच्ची में किसके लक्षण होने की संभावना है?

(1) डिसग्रफिया

(2) डिसकैल्क्यूलिया

(3) डिस्लेक्सिया

(4) स्वलीनता

[Question ID = 19][Question Description = S10_CDP_Q019]

1. 1 [Option ID = 73]
2. 2 [Option ID = 74]
3. 3 [Option ID = 75]
4. 4 [Option ID = 76]

20) What is creativity ?

(1) Ability to repetitively perform an action without being bored.

(2) Ability to rote memorize long passages.

(3) Ability to think divergently.

(4) Ability to copy and imitate others as it is.

रचनात्मकता क्या है?

(1) बिना ऊब के किसी कार्य को बार-बार करने की क्षमता

(2) लंबे गद्यांशों को रटने की क्षमता

(3) अपसारी ढंग से सोचने की क्षमता

(4) दूसरों की नकल ज्यों की त्यों करने की क्षमता

[Question ID = 20][Question Description = S10_CDP_Q020]

1. 1 [Option ID = 77]
2. 2 [Option ID = 78]
3. 3 [Option ID = 79]
4. 4 [Option ID = 80]

21) How is learning looked at in a socio-constructivist perspective ?

(1) As active and social in character.

(2) The process of passive acquisition of knowledge.

(3) Relatively permanent change in behavior.

(4) Conditioning between the stimulus and response.

सामाजिक-रचनात्मक परिप्रेक्ष्य में सीखने को किस प्रकार देखा जाता है?

(1) सक्रिय और सामाजिक प्रक्रिया के रूप में

(2) ज्ञान के निष्क्रिय अर्जन की प्रक्रिया

(3) व्यवहार में अपेक्षाकृत स्थायी परिवर्तन

(4) उत्तेजना और प्रतिक्रिया के बीच अनुबंध

[Question ID = 21][Question Description = S10_CDP_Q021]

1. 1 [Option ID = 81]
2. 2 [Option ID = 82]
3. 3 [Option ID = 83]
4. 4 [Option ID = 84]

22) ___________ is an example of intristic motivation.

(1) Studying to get first prize.

(2) Learning to satisfy curiosity.

(3) Completing work to get appreciation.

(4) Coming first to get a bicycle.

आंतरिक अभिप्रेरण का उदाहरण क्या है?

(1) प्रथम पुरस्कार पाने के लिए पढ़ना

(2) अपनी उत्सुकता की संतुष्टि के लिए सीखना

(3) सराहना पाने के लिए काम पूरा करना

(4) साईकिल पाने के लिए प्रथम आना

[Question ID = 22][Question Description = S10_CDP_Q022]

1. 1 [Option ID = 85]
2. 2 [Option ID = 86]
3. 3 [Option ID = 87]
4. 4 [Option ID = 88]

23)

Assertion (A) : Effective teaching includes forming positive relationships with students and giving importance to their emotional needs.

Reason (R) : Emotions and learning are inter-related.

Choose the correct option.

(1) Both **(A)** and **(R)** are true and **(R)** is the correct explanation of **(A)**.

(2) Both **(A)** and **(R)** are true but **(R)** is not the correct explanation of **(A)**.

(3) **(A)** is true but **(R)** is false.

(4) Both **(A)** and **(R)** are false.

कथन (A) : प्रभावी शिक्षण में छात्रों के साथ सकारात्मक संबंध बनाना और उनकी भावनात्मक जरूरतों को महत्व देना शामिल है।

तर्क (R) : भावनाएँ और सीखना परस्पर संबंधित हैं।

सही विकल्प चुनें।

(1) **(A)** और **(R)** दोनों सही हैं और **(R)** सही व्याख्या करता है **(A)** की।

(2) **(A)** और **(R)** दोनों सही हैं लेकिन **(R)** सही व्याख्या नहीं है **(A)** की।

(3) **(A)** सही है लेकिन **(R)** गलत है।

(4) **(A)** और **(R)** दोनों गलत है।

[Question ID = 23][Question Description = S10_CDP_Q023]

1. 1 [Option ID = 89]
2. 2 [Option ID = 90]
3. 3 [Option ID = 91]
4. 4 [Option ID = 92]

24) Mastery oriented learners :

(i) Set learning goals.

(ii) Believe that ability is stable and permanent.

(iii) Set very easy or no goals.

(iv) Seek help and support to facilitate their learning.

(1) (i) and (ii)

(2) (iii) and (ii)

(3) (i) and (iv)

(4) (iii) and (iv)

महारत उन्मुखी विद्यार्थी :

(i) सीखने के लिए लक्ष्य तय करते हैं

(ii) मानते हैं कि क्षमता स्थिर व स्थायी है

(iii) बहुत ही आसान लक्ष्य करते है या कोई लक्ष्य तय नहीं करते हैं

(iv) अपने सीखने को सुसाध्य करने के लिए दूसरों की सहायता व मदद लेते हैं

(1) (i) और (ii)

(2) (iii) और (ii)

(3) (i) और (iv)

(4) (iii) और (iv)

[Question ID = 24][Question Description = S10_CDP_Q024]

1. 1 [Option ID = 93]
2. 2 [Option ID = 94]
3. 3 [Option ID = 95]
4. 4 [Option ID = 96]

25) Questioning by children :

(1) Should be ignored.

(2) Should be punished.

(3) Should not be allowed.

(4) Should be encouraged.

बच्चों के द्वारा प्रश्न पूछने :

(1) को नजरअंदाज करना चाहिए।

(2) पर उन्हे सजा होनी चाहिए।

(3) की अनुमति नहीं दी जानी चाहिए।

(4) को प्रोत्साहित किया जाना चाहिए।

[Question ID = 25][Question Description = S10_CDP_Q025]

1. 1 [Option ID = 97]
2. 2 [Option ID = 98]
3. 3 [Option ID = 99]
4. 4 [Option ID = 100]

26) Students learn effectively when the teacher :

(1) does not have any expectations from them.

(2) has very low expectations from them.

(3) does not give any autonomy to the students.

(4) focuses on the processes of inquiry through discovery learning.

विद्यार्थी प्रभावी तरीके से तब सीखते हैं जब शिक्षक :

(1) उनसे किसी प्रकार की अपेक्षाएँ नहीं रखते हैं।

(2) उनसे बहुत कम स्तर की अपेक्षाएँ रखते हैं।

(3) उन्हें किसी तरह की स्वायत्तता प्रदान नहीं करते हैं।

(4) खोज–अधिगम द्वारा अन्वेषण की प्रक्रियाओं पर ध्यान देते हैं।

[Question ID = 26][Question Description = S10_CDP_Q026]

1. 1 [Option ID = 101]
2. 2 [Option ID = 102]
3. 3 [Option ID = 103]
4. 4 [Option ID = 104]

27)

During the teaching-learning process, children are constantly encouraged by the teacher to create new knowledge through exploration, games, and various practical activities. This is an example of :

(i) A progressive classroom in which children have the opportunity to learn by doing and their active participation.

(ii) A traditional classroom in which there is active participation of teacher rather than students in the teaching-learning process.

(iii) A classroom in which the teacher focuses on child-centered methods of learning rather than textbook knowledge.

(iv) A progressive classroom where the students are expected to be passive recipients of knowledge.

(1) (i), (iii)

(2) (i), (ii)

(3) (iii), (iv)

(4) (ii), (iv)

शिक्षण अधिगम प्रक्रिया के दौरान शिक्षक द्वारा बच्चों को लगातार नए अन्वेषण, खेल और विभिन्न व्यावहारिक गतिविधियों के माध्यम से नया ज्ञान के सर्जन के लिए प्रोत्साहित किया जाता है। यह उदाहरण है :

(i) एक प्रगतिशील कक्षा का जिसमें बच्चों को करके सीखने का अवसर एवं उनकी सक्रिय भागीदारी है।

(ii) परंपरागत कक्षा का जिसमें शिक्षण अधिगम प्रक्रिया में शिक्षक की सक्रिया भागीदारी है।

(iii) एक ऐसी कक्षा जिसमें शिक्षक किताबी ज्ञान से अलग हटकर बाल केंद्रित विधियों से अधिगम कराने को महत्त्व देता है।

(iv) एक ऐसी कक्षा जिसमें शिक्षक को अधिगम कराने के अन्य तरीकों की जानकारी नहीं है।

(1) (i), (iii)

(2) (i), (ii)

(3) (iii), (iv)

(4) (ii), (iv)

[Question ID = 27][Question Description = S10_CDP_Q027]

1. 1 [Option ID = 105]
2. 2 [Option ID = 106]
3. 3 [Option ID = 107]
4. 4 [Option ID = 108]

28)

Assertion (A) : While teaching diverse group of learners a teacher should not have any discussion regarding the social and cultural context of students.

Reason (R) : Social and cultural contexts do not play any role in learning.

Choose the correct option.

(1) Both **(A)** and **(R)** are true and **(R)** is the correct explanation of **(A)**.

(2) Both **(A)** and **(R)** are true but **(R)** is not the correct explanation of **(A)**.

(3) **(A)** is true but **(R)** is false.

(4) Both **(A)** and **(R)** are false.

अभिकथन (A) : शिक्षार्थियों के विविध प्रकार के समूह को पढ़ाते समय शिक्षक को उनके सामाजिक और सांस्कृतिक संदर्भ के बारे में किसी भी तरह की चर्चा नहीं करना चाहिए।

तर्क (R) : सामाजिक और सांस्कृतिक संदर्भ अधिगम में किसी भी प्रकार की भूमिका नहीं निभाते हैं।

सही विकल्प चुनें।

(1) **(A)** और **(R)** दोनों सही हैं और **(R)** सही व्याख्या करता है **(A)** की।

(2) **(A)** और **(R)** दोनों सही हैं लेकिन **(R)** सही व्याख्या नहीं है **(A)** की।

(3) **(A)** सही है लेकिन **(R)** गलत है।

(4) **(A)** और **(R)** दोनों गलत है।

[Question ID = 28][Question Description = S10_CDP_Q028]

1. 1 [Option ID = 109]
2. 2 [Option ID = 110]
3. 3 [Option ID = 111]
4. 4 [Option ID = 112]

29) To facilitate deeper long lasting understanding amongst the students a teacher should :

(1) Focus on memorisation of concepts.

(2) Use the methods of direct instruction.

(3) Make provisions for materials to facilitate learning by doing.

(4) Make verbal presentations and discourage questioning by children.

छात्रों के बीच गहरी संप्रत्यात्मक समझ को विकसित करने के लिए एक शिक्षक को :

(1) अवधारणाओं को याद करने पर ध्यान देना चाहिए।

(2) प्रत्यक्ष निर्देश के तरीकों का उपयोग करना चाहिए।

(3) संसाधन के लिए प्रावधान करना चाहिए जिससे करके सीखने को सुसाधित किया जा सके।

(4) मौखिक प्रस्तुतिकरण करना चाहिए और बच्चों को प्रश्न पूछने से हतोत्साहित करना चाहिए।

[Question ID = 29][Question Description = S10_CDP_Q029]

1. 1 [Option ID = 113]
2. 2 [Option ID = 114]
3. 3 [Option ID = 115]
4. 4 [Option ID = 116]

30)

Using diverse physical learning materials helps the children to make progression in learning concepts in the sequence of :

(1) concrete to abstract
(2) unfamiliar to familiar
(3) higher-order to lower-order
(4) complex to simple

विविध भौतिक शिक्षण सामग्री का उपयोग करने से बच्चों को सीखने की अवधारणाओं में किस क्रम में मदद मिलती है ?

(1) ठोस से अमूर्त
(2) अपरिचित से परिचित
(3) उच्च–क्रम से निचले क्रम
(4) जटिल से सरल

[Question ID = 30][Question Description = S10_CDP_Q030]

1. 1 [Option ID = 117]
2. 2 [Option ID = 118]
3. 3 [Option ID = 119]
4. 4 [Option ID = 120]

Topic:- SS_P2_CTET

1) Sangam literature were composed and compiled in assemblies held in the city of :

(1) Arikamedu
(2) Kaveripattinam
(3) Amaravati
(4) Madurai

संगम साहित्य की रचना एवं संकलन किस नगर के सम्मेलनों में की गई ?

(1) अरिकामेदू
(2) कावेरीपट्टीनम
(3) अमरावती
(4) मदुरै

[Question ID = 91][Question Description = S10_Social Science_Q031]

1. 1 [Option ID = 361]
2. 2 [Option ID = 362]
3. 3 [Option ID = 363]
4. 4 [Option ID = 364]

2)

Which of the following statements are true about Buddha ?

(A) Buddha first taught his message at Sarnath.

(B) Buddha taught his message in Sanskrit language.

(C) Buddha taught people to be kind and to respect the lives of others, including animals.

(D) Buddha believed that the results of our actions (called **Karma**), whether good or bad, affect us both in this life and the next.

Choose the appropriate option.

(1) (A), (B), (C)

(2) (A), (B), (D)

(3) (B), (C), (D)

(4) (A), (C), (D)

निम्नलिखित में से कौन से कथन बुद्ध के विषय में सही हैं ?

(A) बुद्ध ने अपना सर्वप्रथम उपदेश सारनाथ में दिया था।

(B) बुद्ध ने अपना उपदेश संस्कृत भाषा में दिया।

(C) बुद्ध ने लोगों के दयालु होने तथा मनुष्यों के साथ-साथ जानवरों के जीवन का भी आदर करने की शिक्षा दी।

(D) बुद्ध मानते थे कि हमारे कर्मों के परिणाम, चाहे वे अच्छे हों या बुरे, हमारे वर्तमान जीवन के साथ-साथ बाद के जीवन को भी प्रभावित करते हैं।

उपयुक्त विकल्प चुनें :

(1) (A), (B), (C)

(2) (A), (B), (D)

(3) (B), (C), (D)

(4) (A), (C), (D)

[Question ID = 92][Question Description = S10_Social Science_Q032]

1. 1 [Option ID = 365]
2. 2 [Option ID = 366]
3. 3 [Option ID = 367]
4. 4 [Option ID = 368]

3)

Read statements **(A)** and **(B)** and choose the correct option.

(A) Under Alauddin Khalji the state brought the assessment and collection of land revenue under its own control.

(B) The rights of the local chieftains to levy taxes continued and they were exempted from paying taxes.

Options :

(1) **(A)** is true but **(B)** is false

(2) **(B)** is true but **(A)** is false

(3) Both **(A)** and **(B)** are true

(4) Both **(A)** and **(B)** are false

कथनों **(A)** तथा **(B)** को पढें तथा सही विकल्प चुने।

(A) अलाउद्दीन खलजी के शासनकाल में भू–राजस्व के निर्धारण और वसूली के कार्य को राज्य अपने नियंत्रण में ले आया।

(B) स्थानीय सामंतों द्वारा कर लगाने का अधिकार जारी रहा तथा उन्हें कर चुकाने से छूट दी गई।

विकल्प :

(1) **(A)** सही है परन्तु **(B)** गलत है

(2) **(B)** सही है परन्तु **(A)** गलत है

(3) **(A)** तथा **(B)** दोनों सही हैं

(4) **(A)** तथा **(B)** दोनों गलत हैं

[Question ID = 93][Question Description = S10_Social Science_Q033]

1. 1 [Option ID = 369]
2. 2 [Option ID = 370]
3. 3 [Option ID = 371]
4. 4 [Option ID = 372]

4) Which of the following statements are true about the epic *Manimekalai* ?

(A) It was written in Tamil.

(B) It was composed by poet named Sattanar.

(C) This describes the story of the daughter of Kovalan and Madhavi.

(D) This was composed around 2500 years ago.

Options :

(1) (A), (B) and (C)

(2) (B), (C) and (D)

(3) (A), (C) and (D)

(4) (A), (B) and (D)

निम्नलिखित में से कौन से कथन **मणिमेखलई** महाकाव्य के विषय में सही हैं ?

(A) यह तमिल में लिखा गया था।

(B) यह सत्तनार नामक कवि द्वारा लिखा गया था।

(C) उसमें कोवलन् तथा माधवी की बेटी की कहानी है।

(D) यह लगभग 2500 वर्ष पूर्व लिखा गया था।

विकल्प :

(1) (A), (B) तथा (C)

(2) (B), (C) तथा (D)

(3) (A), (C) तथा (D)

(4) (A), (B) तथा (D)

[Question ID = 94][Question Description = S10_Social Science_Q034]

1. 1 [Option ID = 373]
2. 2 [Option ID = 374]
3. 3 [Option ID = 375]
4. 4 [Option ID = 376]

5) The Ahoms migrated to the Brahmaputra Valley from present day :

(1) Bangladesh

(2) Myanmar

(3) Laos

(4) Cambodia

अहोम लोग वर्तमान समय के __________ से आकर ब्रह्मपुत्र घाटी में आ बसे।

(1) बांग्लादेश

(2) म्यानमार

(3) लाओस

(4) कम्बोडिया

[Question ID = 95][Question Description = S10_Social Science_Q035]

1. 1 [Option ID = 377]
2. 2 [Option ID = 378]
3. 3 [Option ID = 379]
4. 4 [Option ID = 380]

6)

Which of the following statements are true about Surat from the sixteenth-seventeenth centuries ?

(A) It was the gateway of trade with West Asia.

(B) It was called the gate to Mecca as pilgrim ships sailed from here.

(C) On an average five thousand ships of different countries could be found at any given time according to the English chronicler Ovington.

Options :

(1) **(A)** and **(B)** are correct

(2) **(A)** and **(C)** are correct

(3) **(B)** and **(C)** are correct

(4) **(A)**, **(B)** and **(C)** are correct

निम्नलिखित में से कौन सा कथन सोलहवीं–सत्रहवीं शताब्दियों के सूरत के संबंध में सही है?

(A) यह पश्चिमी एशिया के साथ व्यापार करने के लिए मुख्य–द्वार था।

(B) इसे मक्का का प्रस्थान द्वार कहा जाता था, क्योंकि बहुत से हज़यात्री जहाज़ से यहीं से रवाना होते थे।

(C) अंग्रेज इतिहासकार ओविंगटन के अनुसार किसी भी समय पर भिन्न–भिन्न देशों के औसतन पाँच हज़ार जहाज़ इस बंदरगाह पर खड़े देखे जा सकते थे।

विकल्प :

(1) **(A)** और **(B)** सही हैं

(2) **(A)** और **(C)** सही हैं

(3) **(B)** और **(C)** सही हैं

(4) **(A)**, **(B)** और **(C)** सही हैं

[Question ID = 96][Question Description = S10_Social Science_Q036]

1. 1 [Option ID = 381]
2. 2 [Option ID = 382]
3. 3 [Option ID = 383]
4. 4 [Option ID = 384]

7)

Missionaries set up a mission at Serampore. This area was under the control of which of the following company ?

(1) Danish East India Company

(2) British East India Company

(3) French East India Company

(4) Portuguese East India Company

प्रचारकों ने सेरमपोर में एक मिशन खोला। उस समय यह क्षेत्र निम्नलिखित में से किस कंपनी के अधीन था?

(1) डैनिश ईस्ट इंडिया कम्पनी

(2) ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कम्पनी

(3) फ्रेंच ईस्ट इंडिया कम्पनी

(4) पुर्तगीज ईस्ट इंडिया कम्पनी

[Question ID = 97][Question Description = S10_Social Science_Q037]

1. 1 [Option ID = 385]
2. 2 [Option ID = 386]
3. 3 [Option ID = 387]
4. 4 [Option ID = 388]

8) In the colonial period the British approach to tribals was such that __________ .

(1) their life continued as it was before colonisation.

(2) tribal chiefs retained administrative power over their areas.

(3) tribal chiefs retained titles over clusters of villages.

(4) rights over forest produce remained with adivasi people

औपनिवेशिक काल में अग्रेज़ों का आदिवासियों की तरफ व्यवहार ऐसा था कि :

(1) उनका जीवन उपनिवेश से पहले जैसा था वैसा ही चलता रहा।

(2) आदिवासी मुखियाओं ने अपने क्षेत्रों पर प्रशासनिक अधिकार बनाए रखा।

(3) आदिवासी मुखियाओं ने गाँवों के समूहों पर मालिकाना अधिकार बनाए रखा।

(4) वन उत्पाद पर अधिकार आदिवासी लोगों के पास ही रहे।

[Question ID = 98][Question Description = S10_Social Science_Q038]

1. 1 [Option ID = 389]
2. 2 [Option ID = 390]
3. 3 [Option ID = 391]
4. 4 [Option ID = 392]

9) Match the following :

	Coloumn I		Coloumn II
(a)	Calcutta Madarsa	(i)	1791
(b)	Banaras Sanskrit College	(ii)	1781
(c)	English Education Act	(iii)	1854
(d)	Wood's Despatch	(iv)	1835

Choose the **correct** answer of the following :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(3)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

मिलान करें :

	कॉलम - I		कॉलम - II
(a)	कलकत्ता मदरसा	(i)	1791
(b)	बनारस संस्कृत कॉलेज	(ii)	1781
(c)	अंग्रेज़ी शिक्षा अधिनियम	(iii)	1854
(d)	वुड्स डिस्पैच	(iv)	1835

सही उत्तर का चुनाव करें :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(3)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

[Question ID = 99][Question Description = S10_Social Science_Q039]

1. 1 [Option ID = 393]
2. 2 [Option ID = 394]
3. 3 [Option ID = 395]
4. 4 [Option ID = 396]

10) Gulamgiri, a book meaning slavery, was written by :

(1) Mahatma Gandhi
(2) B.R. Ambedkar
(3) Jyotirao Phule
(4) Raja Ram Mohan Roy

गुलामगीरी, एक पुस्तक जिसका अर्थ है गुलामी, किस ने लिखी थी ? सही उत्तर चुनें :

(1) महात्मा गाँधी
(2) बी.आर. अंबेडकर
(3) ज्योतिराव फुले
(4) राजा राम मोहन रॉय

[Question ID = 100][Question Description = S10_Social Science_Q040]

1. 1 [Option ID = 397]
2. 2 [Option ID = 398]
3. 3 [Option ID = 399]
4. 4 [Option ID = 400]

11)

Read the statements **(A)** and **(B)** considering the vision of national art :

(A) : In Bengal, a new group of nationalist artists gathered around Abanindranath Tagore.

(B) : They rejected the art of Ravi Varma as imitative and westernised, and declared that such a style was unsuitable for depicting the nation's ancient myth and legends.

Choose the **correct** answer of the following :

(1) **(A)** is true but **(B)** is false

(2) **(A)** is false but **(B)** is true

(3) Both **(A)** and **(B)** are true but **(B)** does not explain **(A)**

(4) Both **(A)** and **(B)** are true and **(B)** explains **(A)**

राष्ट्रीय कला की छवि के संदर्भ में कथन **(A)** एवं **(B)** को पढ़ें :

(A) : बंगाल में राष्ट्र कलाकारों का एक नया समूह अबनिंद्रनाथ टैगोर के इर्द-गिर्द जुटने लगा ।

(B) : इस समूह के कलाकारों ने रवि वर्मा की कला को नकल आधारित और पश्चिमी रंग-ढंग की कहकर खारिज कर दिया और ऐलान किया कि इस तरह की शैली राष्ट्र के प्राचीन मिथकों और जनश्रुतियों को चित्रित करने के लिए उपयुक्त नहीं है।

सही उत्तर का चुनाव करें :

(1) **(A)** सही है किन्तु **(B)** गलत

(2) **(A)** गलत है किन्तु **(B)** सही

(3) दोनों **(A)** एवं **(B)** सही हैं किन्तु **(B), (A)** की व्याख्या नहीं करता।

(4) दोनों **(A)** एवं **(B)** सही हैं तथा **(B), (A)** की सही व्याख्या करता है।

[Question ID = 101][Question Description = S10_Social Science_Q041]

1. 1 [Option ID = 401]
2. 2 [Option ID = 402]
3. 3 [Option ID = 403]
4. 4 [Option ID = 404]

12)

Pandit, Look in your heart for knowledge
tell me where untouchability came from,
since you believe in it. Mix red juice, white juice and air
a body bakes in a body . . .
we eat by touching, we wash by touching, from a touch
the world was born.
So who's untouched, asks Kabir ?
Only she who is free from delusion

How do think the teacher should interpret the poem to her/his students ?

(1) Concept of purity and pollution is inherited by birth.

(2) Purity and pollution is determined by the nature of work.

(3) The idea of untouchability is a social construct and is determined by our thoughts and beliefs.

(4) Asymmetry among social groups is crucial for society to function.

पंडित देखहु मन में जानी।

कहु धौं छूति कहाँ से उपजी, तबहिं छूति तुम मानी।।

...

एकहि पाट सकल बैठाए, छूति लेत धौं काकी।

छूतिहि जेवन छूतिहि अँचवन, छूतिहि जग उपजाया।

कहैं कबीर ते छूति विवरजित, जाके संग न माया।

आपके विचार में शिक्षक को इस दोहे की व्याख्या छात्रों के समक्ष किस प्रकार करनी चाहिए ?

(1) पवित्रता तथा अपवित्रता की अवधारणा जन्म से ही विरासत मिलती है।

(2) पवित्रता तथा अपवित्रता कार्य की प्रकृति से निर्धारित होते हैं।

(3) अस्पृश्यता का विचार एक सामजिक रचना है तथा हमारे विचारों और धारणाओं से निर्धारित होती है।

(4) सामाजिक समूहों के बीच विषमता समाज को क्रियाशील बनाए रखने में निर्णायक भूमिका निभाती है।

[Question ID = 102][Question Description = S10_Social Science_Q042]

1. 1 [Option ID = 405]
2. 2 [Option ID = 406]
3. 3 [Option ID = 407]
4. 4 [Option ID = 408]

13)

As a leader of the moderates in the National movement against British rule, which of the following methods would you have employed ?

(1) Boycotting British goods and attacking British property.

(2) Arguing for self rule in anti-British gatherings.

(3) Petitioning the rulers to draw attention to injustice faced by Indians.

(4) Organising uprisings in Chittagong.

ब्रिटिश शासन के विरुद्ध राष्ट्रीय आंदोलन में मध्यमार्गियों के नेता के रूप में आप निम्नलिखित में से किन विधियों को अपनाते ?

(1) अंग्रेज़ी सामान का बहिष्कार और अंग्रेज़ी संपत्तियों पर हमला करना।

(2) ब्रिटिश विरोधी बैठकों में स्व:शासन के लिए बहस करना।

(3) भारतीयों पर ही रहे अन्याय की ओर ध्यान आकर्षित करने के लिए शासकों से याचना करना।

(4) चित्तगौंग में विद्रोह का आयोजन करना।

[Question ID = 103][Question Description = S10_Social Science_Q043]

1. 1 [Option ID = 409]
2. 2 [Option ID = 410]
3. 3 [Option ID = 411]
4. 4 [Option ID = 412]

14) What constituted the mixed economy model that India adopted after Independence ?

(1) Modern and traditional industries

(2) Public and Private sector

(3) Agriculture and Industries

(4) Foreign and domestic investment

'मिश्रित अर्थव्यवस्था' मॉडल, जो भारत ने स्वतंत्रता के बाद अपनाया, वह किन से बना था ?

(1) आधुनिक एवं परंपरागत उद्योग

(2) सार्वजनिक एवं निजी क्षेत्र

(3) कृषि एवं उद्योग

(4) विदेशी एवं घरेलु निवेश

[Question ID = 104][Question Description = S10_Social Science_Q044]

1. 1 [Option ID = 413]
2. 2 [Option ID = 414]
3. 3 [Option ID = 415]
4. 4 [Option ID = 416]

15) Arrange the following continents in descending order of size :

South America, Africa, Antarctica, Europe, North America

Choose the **correct** option.

(1) North America, Africa, South America, Europe, Antarctica

(2) Africa, South America, North America, Europe, Antarctica

(3) Africa, North America, South America, Antarctica, Europe

(4) Africa, North America, South America, Europe, Antarctica

निम्नलिखित महाद्वीपों को आकार के अवरोही क्रम में लिखिए।

दक्षिणी अमेरिका, अफ्रीका, अंटार्कटिका, यूरोप, उत्तरी अमेरिका

सही विकल्प का चुनाव कीजिए।

(1) उत्तरी अमेरिका, अफ्रीका, दक्षिणी अमेरिका, यूरोप, अंटार्कटिका

(2) अफ्रीका, दक्षिणी अमेरिका, उत्तरी अमेरिका, यूरोप, अंटार्कटिका

(3) अफ्रीका, उत्तरी अमेरिका, दक्षिणी अमेरिका, अंटार्कटिका, यूरोप

(4) अफ्रीका, उत्तरी अमेरिका, दक्षिणी अमेरिका, यूरोप, अंटार्कटिका

[Question ID = 105][Question Description = S10_Social Science_Q045]

1. 1 [Option ID = 417]
2. 2 [Option ID = 418]
3. 3 [Option ID = 419]
4. 4 [Option ID = 420]

16) The Antarctic circle is located at :

(1) $23\frac{1}{2}^{\circ}$ S

(2) $66\frac{1}{2}^{\circ}$ S

(3) $25\frac{1}{2}^{\circ}$ S

(4) $50\frac{1}{2}^{\circ}$ S

दक्षिण ध्रुव वृत्त अवस्थित है :

(1) $23\frac{1}{2}^{\circ}$ द.

(2) $66\frac{1}{2}^{\circ}$ द.

(3) $25\frac{1}{2}^{\circ}$ द.

(4) $50\frac{1}{2}^{\circ}$ द.

[Question ID = 106][Question Description = S10_Social Science_Q046]

1. 1 [Option ID = 421]
2. 2 [Option ID = 422]
3. 3 [Option ID = 423]
4. 4 [Option ID = 424]

17)

Which of the following concept is required to understand and calculate time of a particular place ?

(1) Revolution of earth

(2) Longitude of the place and its relative direction from Greenwich

(3) Latitude of the place and its relative direction from Greenwich

(4) Longitude of the place, its relative direction from Greenwich and time at Greenwich

किसी स्थान विशेष पर समय की समझ व गणना हेतु निम्नलिखित में से किस पूर्व-संप्रत्यय की आवश्यकता होगी ?

(1) पृथ्वी का परिक्रमण

(2) स्थान विशेष का देशांतर और ग्रीनिच से उसकी तुलनात्मक दिशा

(3) स्थान विशेष का अक्षांश और ग्रीनिच से उसकी तुलनात्मक दिशा

(4) स्थान विशेष का देशांतर, ग्रीनिच से उसकी तुलनात्मक दिशा और ग्रीनिच पर समय

[Question ID = 107][Question Description = S10_Social Science_Q047]

1. 1 [Option ID = 425]
2. 2 [Option ID = 426]
3. 3 [Option ID = 427]
4. 4 [Option ID = 428]

18)

The earth rotates 360° in about 24 hours, which means 15° an hour, so when it is 12 midnight at Greenwich, the time at 15° W of Greenwich will be :

(1) 1 PM

(2) 1 AM

(3) 11 PM

(4) 11 AM

पृथ्वी लगभग 24 घंटे में अपने अक्ष पर 360° घूम जाती है, अर्थात् वह 1 घंटे में 15° घूमती है। इस प्रकार जब ग्रीनिच में रात के 12 बजते है, तब ग्रीनिच से 15° पश्चिम में समय होगा :

(1) 1 अपराह्न

(2) 1 पूर्वाह्न

(3) 11 अपराह्न

(4) 11 पूर्वाह्न

[Question ID = 108][Question Description = S10_Social Science_Q048]

1. 1 [Option ID = 429]
2. 2 [Option ID = 430]
3. 3 [Option ID = 431]
4. 4 [Option ID = 432]

19) Match the following and identify the correct tropical grassland :

(1) Central Asia - Steppe

(2) South Africa - Veld

(3) Argentina - Pampas

(4) Brazil - Campos

निम्न में से कौन सा उष्णकटिबंधीय घास का मैदान है ?

(1) मध्य एशिया – स्टेपी

(2) दक्षिण अफ्रीका – वेल्ड

(3) अर्जेन्टीना – पैंपास

(4) ब्राजील – कंपोस

[Question ID = 109][Question Description = S10_Social Science_Q049]

1. 1 [Option ID = 433]
2. 2 [Option ID = 434]
3. 3 [Option ID = 435]
4. 4 [Option ID = 436]

20) Consider the following statements about 'Ladakh' :

(A) Ladakh is a cold desert.

(B) Ladakh is at low altitude thus climate is extremely cold and dry.

(C) Due to high aridity, the vegetation is sparse in Ladakh.

Choose the correct option.

(1) (A) and (B) are true

(2) (B) and (C) are true

(3) (A) and (C) are true

(4) Only (A) is true

'लद्दाख' के बारे में निम्न कथनों पर विचार कीजिए।

(A) लद्दाख एक ठंडा रेगिस्तान है।

(B) लद्दाख कम ऊँचाई पर होने के कारण यहाँ की जलवायु अत्यधिक ठंडी तथा शुष्क होती है।

(C) लद्दाख में उच्च शुष्कता के कारण वनस्पति विरल है।

सही विकल्प का चुनाव कीजिए।

(1) (A) तथा (B) सही हैं।

(2) (B) तथा (C) सही हैं।

(3) (A) तथा (C) सही हैं।

(4) केवल (A) सही है।

[Question ID = 110][Question Description = S10_Social Science_Q050]

1. 1 [Option ID = 437]
2. 2 [Option ID = 438]
3. 3 [Option ID = 439]
4. 4 [Option ID = 440]

21) Which of the following is/are correctly matched ?

	Layer of Earth		Content
(A)	Continental Mass	-	Silica and Magnesium
(B)	Oceanic Crust	-	Silica and alumina
(C)	Core	-	Nickel and Iron

Choose the **correct** option.

(1) Only (A)

(2) Only (B)

(3) Only (C)

(4) All (A), (B) and (C)

निम्न में से कौन सा/से युग्म सही सुमेलित हैं?

	पृथ्वी की परत		मूल तत्व
(A)	महाद्वीपीय संहति	–	सिलिका एवं मैग्निशीयम
(B)	महासागरीय पर्पटी	–	सिलिका एवं एलुमिना
(C)	कोर/क्रोड़	–	निकल व लोहा

सही विकल्प का चुनाव कीजिए।

(1) केवल (A)

(2) केवल (B)

(3) केवल (C)

(4) सभी (A), (B) तथा (C)

[Question ID = 111][Question Description = S10_Social Science_Q051]

1. 1 [Option ID = 441]
2. 2 [Option ID = 442]
3. 3 [Option ID = 443]
4. 4 [Option ID = 444]

22) Which of the following is an example of seasonal winds ?

(1) Monsoon in India
(2) Loo of Northern planes of India
(3) Easterlies
(4) Westerlies

निम्नलिखित में से कौन सा मौसमी पवनों का उदाहरण है ?

(1) भारत में मॉनसूनी पवनें
(2) भारत के उत्तरी मैदानों की लू
(3) पूर्वी पवनें
(4) पश्चिमी पवनें

[Question ID = 112][Question Description = S10_Social Science_Q052]

1. 1 [Option ID = 445]
2. 2 [Option ID = 446]
3. 3 [Option ID = 447]
4. 4 [Option ID = 448]

23)

Read the statements made by students A, B and C after a geography class on water and choose the **correct** option.

Student (A) : 'Waves are formed when winds scrape the water across ocean surface'.
Student (B) : 'Tsunami is caused by winds blowing at high speeds'.
Student (C) : 'Tides are a type of waves'.

Options :

(1) Only (A) is correct
(2) Only (A) and (B) are correct
(3) Only (A) and (C) are correct
(4) (A), (B) and (C) are correct

भूगोल की कक्षा के पश्चात विद्यार्थियों द्वारा जल पर बनाए गए कथनों A, B और C को पढ़िए तथा सही विकल्प का चयन कीजिए।

विद्यार्थी (A) : 'जब तेज वायु सागर के पूरे सतह पर जल को रगड़ती हैं तब तरंगे उत्पन्न होती हैं'।
विद्यार्थी (B) : 'तेज वायु चलने पर सुनामी उत्पन्न होती है'।
विद्यार्थी (C) : 'ज्वार-भाटा तरंगों के प्रकार हैं'।

विकल्प :

(1) केवल (A) सही है
(2) केवल (A) तथा (B) सही हैं
(3) केवल (A) और (C) सही हैं
(4) (A), (B) और (C) सही हैं

[Question ID = 113][Question Description = S10_Social Science_Q053]

1. 1 [Option ID = 449]
2. 2 [Option ID = 450]
3. 3 [Option ID = 451]
4. 4 [Option ID = 452]

24) Which one of the following industries rose in the Velds ?

(1) Wool industry due to sheep rearing

(2) Wool industry due to yak rearing

(3) Leather industry due to camel rearing

(4) Agriculture industry due to wheat Production

इनमें से कौन सा उद्योग वेल्ड में विकसित हुआ ?

(1) भेड़ पालन के कारण ऊनी उद्योग

(2) याक पालन के कारण ऊनी उद्योग

(3) ऊंट पालन के कारण चमड़ा उद्योग

(4) गेहूं उत्पादन के कारण कृषि आधारित उद्योग

[Question ID = 114][Question Description = S10_Social Science_Q054]

1. 1 [Option ID = 453]
2. 2 [Option ID = 454]
3. 3 [Option ID = 455]
4. 4 [Option ID = 456]

25)

Consider the statements **(A)** and **(B)** and choose the correct answer :

(A) : Kolar mines are among the deepest in the world which makes mining of the ore a very expensive process.

(B) : Karnataka has deposits of gold in India.

Options :

(1) Both **(A)** and **(B)** are true

(2) Both **(A)** and **(B)** are false

(3) **(A)** is true but **(B)** is false

(4) **(A)** is false, **(B)** is true

कथन **(A)** और **(B)** पर विचार करें और सही उत्तर का चयन करें।

(A) : कोलार की खानें विश्व की गहरी खानों में से है जो अयस्क के खनन को बहुत खर्चीली प्रक्रिया बनाती है।

(B) : कर्नाटक में सोने के निक्षेप हैं।

विकल्प :

(1) **(A)** और **(B)** दोनों सही हैं।

(2) **(A)** और **(B)** दोनों गलत हैं।

(3) **(A)** सही है लेकिन **(B)** गलत है।

(4) **(A)** गलत है लेकिन **(B)** सही है।

[Question ID = 115][Question Description = S10_Social Science_Q055]

1. 1 [Option ID = 457]
2. 2 [Option ID = 458]
3. 3 [Option ID = 459]
4. 4 [Option ID = 460]

26) What is a common feature of Biogas and Firewood ?

(1) Both takes almost same time of formation.

(2) Both are non conventional energy.

(3) Both can cause greenhouse effect.

(4) Both have similar kind of by-product during their formation.

बायो–गैस और ईंधन में समान लक्षन क्या हैं ?

(1) दोनों को बनने में लगभग समान समय लगता है।

(2) दोनों गैर परंपरागत ऊर्जा के स्रोत हैं।

(3) दोनों हरित गृह प्रभाव का कारण बन सकती हैं।

(4) दोनों के बनने की प्रक्रिया में समान प्रकार के सहउत्पाद बनते हैं।

[Question ID = 116][Question Description = S10_Social Science_Q056]

1. 1 [Option ID = 461]
2. 2 [Option ID = 462]
3. 3 [Option ID = 463]
4. 4 [Option ID = 464]

27) Which of the following features can be associated with intensive subsistence agriculture ?

(A) Small plots and simple tools

(B) Thick populated area

(C) Semi arid area

(D) Climate with large number of days with sunshine

Options :

(1) (A), (B) and (C)

(2) (A), (B) and (D)

(3) (A), (C) and (D)

(4) (B), (C) and (D)

निम्नलिखित में से कौन सी विशिष्टता गहन निर्वाह कृषि से सम्बद्ध हैं ?

(A) छोटे भूखण्ड और साधारण औजारें

(B) सघन जनसंख्या वाले क्षेत्र

(C) अर्धशुष्क क्षेत्र

(D) अधिक धूप वाले दिनों से युक्त जलवायु

विकल्प :

(1) (A), (B) और (C)

(2) (A), (B) और (D)

(3) (A), (C) और (D)

(4) (B), (C) और (D)

[Question ID = 117][Question Description = S10_Social Science_Q057]

1. 1 [Option ID = 465]
2. 2 [Option ID = 466]
3. 3 [Option ID = 467]
4. 4 [Option ID = 468]

28) Which among the following is **not** an example of diversity but inequality ?

(1) Difference of religion

(2) Difference of mother tongue

(3) Difference of economic status

(4) Difference of food habits

निम्नलिखित में से क्या विविधता **नहीं** बल्कि असमानता का एक उदाहरण है?

(1) धर्म का अंतर

(2) मातृभाषा का अंतर

(3) आर्थिक स्तर का अंतर

(4) खाद्य संबंधी आदतों का अंतर

[Question ID = 118][Question Description = S10_Social Science_Q058]

1. 1 [Option ID = 469]
2. 2 [Option ID = 470]
3. 3 [Option ID = 471]
4. 4 [Option ID = 472]

29) Prejudice would mean :

(A) Judging people negatively.

(B) Seeing some people as inferior.

(C) Fixing people into one image.

Choose the appropriate answer.

(1) Only (A)

(2) Only (A) and (B)

(3) Only (B) and (C)

(4) Only (A) and (C)

पूर्वाग्रह का अर्थ होगा :

(A) लोगों के बारे में नकारात्मक राय बनाना।

(B) लोगों को हीनता की दृष्टि से देखना।

(C) लोगों को एक ही छवि में बाँधना

उपयुक्त विकल्प का चुनाव कीजिए।

(1) केवल (A)

(2) केवल (A) तथा (B)

(3) केवल (B) तथा (C)

(4) केवल (A) तथा (C)

[Question ID = 119][Question Description = S10_Social Science_Q059]

1. 1 [Option ID = 473]
2. 2 [Option ID = 474]
3. 3 [Option ID = 475]
4. 4 [Option ID = 476]

30) Which among the following is **not** a law enacted by the Indian Parliament ?

(1) Sedition Act

(2) Domestic Violence Act

(3) Street Vendros Act

(4) Hindu Succession Act

निम्नलिखित में से कौन सा कानून भारतीय संसद द्वारा पारित **नहीं** किया गया हैं ?

(1) राजद्रोह का कानून

(2) घरेलु हिंसा अधिनियम

(3) स्ट्रीट वेंडर्स/पथ विक्रेता विनियम अधिनियम

(4) हिन्दू उत्तराधिकार अधिनियम

[Question ID = 120][Question Description = S10_Social Science_Q060]

1. 1 [Option ID = 477]
2. 2 [Option ID = 478]
3. 3 [Option ID = 479]
4. 4 [Option ID = 480]

31)

Read the following statements :

(A) Dispute with respect to allocation of GST to a state is matter of dispute between two states.

(B) Dispute regarding sharing of river water is a matter of dispute between two states.

Select the correct answer :

(1) Only **(A)** is correct

(2) Only **(B)** is correct

(3) Both **(A)** and **(B)** are correct

(4) Both **(A)** and **(B)** are incorrect

निम्नलिखित कथनों को पढिए :

(A) एक राज्य को GST (वस्तु एवं सेवा कर) के वितरण से संबंधित विवाद दो राज्यों के बीच विवाद का मामला है।

(B) नदी के जल के बँटवारे से संबंधित विवाद दो राज्यों के बीच विवाद का मामला है।

सही उत्तर का चयन कीजिए।

(1) केवल **(A)** सही है

(2) केवल **(B)** सही है

(3) **(A)** और **(B)** दोनों सही हैं

(4) **(A)** और **(B)** दोनों गलत हैं

[Question ID = 121][Question Description = S10_Social Science_Q061]

1. 1 [Option ID = 481]
2. 2 [Option ID = 482]
3. 3 [Option ID = 483]
4. 4 [Option ID = 484]

32)

Identify the term more likely to be associated with migrant workers in Indian towns and cities :

(1) Organised workforce

(2) Labour chowk

(3) Landlords

(4) Skilled technician

निम्नलिखित में से कौन सी शब्दावली भारत के शहरों के प्रवासी मजदूरों को दर्शाती है ?

(1) संगठित कार्यबल

(2) लेबर चौक

(3) भू मालिक

(4) प्रशिक्षित तकनीशियन

[Question ID = 122][Question Description = S10_Social Science_Q062]

1. 1 [Option ID = 485]
2. 2 [Option ID = 486]
3. 3 [Option ID = 487]
4. 4 [Option ID = 488]

33) What is putting out system ?

(1) An arrangement between the slave and the master

(2) An arrangement between the merchant and the weavers

(3) An arrangement between the government and the weavers

(4) An arrangement between the farmers and the moneylender

दादन व्यवस्था क्या है ?

(1) दास व स्वामी के बीच की व्यवस्था

(2) व्यापारी व बुनकरों के बीच की व्यवस्था

(3) सरकार व बुनकरों के बीच की व्यवस्था

(4) किसानों व साहूकारों के बीच की व्यवस्था

[Question ID = 123][Question Description = S10_Social Science_Q063]

1. 1 [Option ID = 489]
2. 2 [Option ID = 490]
3. 3 [Option ID = 491]
4. 4 [Option ID = 492]

34)

Read the following statements on democracy in India.

(A) A democracy must be based on a free and fair election.

(B) In a democracy the final decision making power must rest with those elected by the people.

Choose the **correct** option :

(1) **(A)** is correct, **(B)** is incorrect

(2) **(A)** is incorrect, **(B)** is correct

(3) **(A)** and **(B)** both correct

(4) **(A)** and **(B)** both incorrect

भारत में लोकतंत्र पर निम्न कथनों को पढिए :

(A) लोकतंत्र मुक्त एवं निर्पक्ष चुनाव पर आधारित होना चाहिए।

(B) लोकतंत्र में अंतिम निर्णय लेने का अधिकार जनता द्वारा चुने गए व्यक्तियों के पास ही होनी चाहिए।

सही विकल्प का चयन कीजिए ।

(1) **(A)** सही है, **(B)** गलत है

(2) **(A)** गलत है, **(B)** सही है

(3) **(A)** और **(B)** दोनों सही हैं

(4) **(A)** और **(B)** दोनों गलत हैं

[Question ID = 124][Question Description = S10_Social Science_Q064]

1. 1 [Option ID = 493]
2. 2 [Option ID = 494]
3. 3 [Option ID = 495]
4. 4 [Option ID = 496]

35) Read the following statements and choose the correct option.

(A) Ronit's uncle wants him to score more so that he has good chances of securing a job.

(B) Laxmi Lakra (27) became the first woman engine driver for Northern Railways.

Which of the above statements can be used as an example of 'breaking gender stereotypes' ?

Options :

(1) Only **(A)**

(2) Only **(B)**

(3) Both **(A)** and **(B)**

(4) Neither **(A)** nor **(B)**

(A) रोनित के अंकल चाहते हैं कि वह अधिक अंक अर्जित करे ताकि उसके पास नौकरी प्राप्त करने के अच्छे अवसर हों।

(B) लक्ष्मी लकड़ा (27) भारतीय रेलवे में पहली महिला इंजन चालक बनी थीं।

उपरोक्त कथनों में से कौन से कथन को 'रूढ़ीबद्ध धारणाओं को तोड़ने' के उदाहरण के रूप में उपयोग कर सकते हैं ?

विकल्प :

(1) केवल **(A)**

(2) केवल **(B)**

(3) **(A)** और **(B)** दोनों

(4) **(A)** और **(B)** दोनों नहीं

[Question ID = 125][Question Description = S10_Social Science_Q065]

1. 1 [Option ID = 497]
2. 2 [Option ID = 498]
3. 3 [Option ID = 499]
4. 4 [Option ID = 500]

36) Right to Health in India is recognized as a part of which fundamental right ?

(1) Freedom

(2) Equality

(3) Life

(4) Privacy

भारत में स्वास्थ्य के अधिकार को किस मौलिक अधिकार के एक प्रकार के रूप में मान्यता प्राप्त है?

(1) स्वतंत्रता

(2) समानता

(3) जीवन

(4) निजता

[Question ID = 126][Question Description = S10_Social Science_Q066]

1. 1 [Option ID = 501]
2. 2 [Option ID = 502]
3. 3 [Option ID = 503]
4. 4 [Option ID = 504]

37)

The provisions of Fundamental Rights and the Directive Principles of State Policy in Indian constitution seeks to establish :

(A) Political democracy

(B) Socio-economic democracy

(C) Welfare state

(D) Police state

Choose the correct option :

(1) (A), (B) and (C)

(2) (B), (C) and (D)

(3) (A), (B) and (D)

(4) (A), (B), (C) and (D)

भारतीय संविधान में मौलिक अधिकार एवं नीति-निर्देशक तत्व स्थापित करना चाहते हैं :

(A) राजनीतिक लोकतंत्र

(B) सामाजिक-आर्थिक लोकतंत्र

(C) कल्याणकारी राज्य

(D) पुलिस राज्य

सही विकल्प का चयन कीजिए :

(1) (A), (B) और (C)

(2) (B), (C) और (D)

(3) (A), (B) और (D)

(4) (A), (B), (C) और (D)

[Question ID = 127][Question Description = S10_Social Science_Q067]

1. 1 [Option ID = 505]
2. 2 [Option ID = 506]
3. 3 [Option ID = 507]
4. 4 [Option ID = 508]

38) Who presides over the Supreme Court of India ?

(1) The President of India
(2) The Judge of the Federal Court of India
(3) The Chief Justice of India
(4) The Attorney General of India

भारत के उच्चतम न्यायालय का मुखिया कौन होता है?

(1) भारत के राष्ट्रपति
(2) फेडरल कोर्ट आफ इंडिया के न्यायाधीश
(3) भारत के मुख्य न्यायाधीश
(4) भारत के महान्यायवादी

[Question ID = 128][Question Description = S10_Social Science_Q068]

1. 1 [Option ID = 509]
2. 2 [Option ID = 510]
3. 3 [Option ID = 511]
4. 4 [Option ID = 512]

39) Which was the first state of India to introduce the mid-day meal scheme ?

(1) Andhra Pradesh
(2) Kerala
(3) Tamil Nadu
(4) Maharshtra

मध्याह्न भोजन कार्यक्रम शुरू करने वाला पहला भारतीय राज्य कौन था ?

(1) आन्ध्र प्रदेश
(2) केरल
(3) तमिल नाडु
(4) महाराष्ट्र

[Question ID = 129][Question Description = S10_Social Science_Q069]

1. 1 [Option ID = 513]
2. 2 [Option ID = 514]
3. 3 [Option ID = 515]
4. 4 [Option ID = 516]

40)

The Indian government has developed and implemented various schemes for attaining Sustainable Development Goals. Which of the following SDG is being addressed by Mid-day meal scheme ?

(1) Goal - 01
(2) Goal - 02
(3) Goal - 03
(4) Goal - 04

सतत विकास लक्ष्यों की प्राप्ति हेतु भारत सरकार कई योजनाओं का विकास व कार्यन्वयन कर रही है। मध्याह्न भोजन योजना के द्वारा वह किस सतत विकास लक्ष्य को पूरा करने की कोशिश कर रही है?

(1) लक्ष्य - 01

(2) लक्ष्य - 02

(3) लक्ष्य - 03

(4) लक्ष्य - 04

[Question ID = 130][Question Description = S10_Social Science_Q070]

1. 1 [Option ID = 517]
2. 2 [Option ID = 518]
3. 3 [Option ID = 519]
4. 4 [Option ID = 520]

41)

Choose the most appropriate answer.

The purpose of assessment in social science is :

(1) To facilitate streaming of the students in terms of their learning levels.

(2) To appraise students' perceptivity and ability to understand and connect their learnings with lived realities.

(3) To test the writing skills of students.

(4) To evaluate the students' retention capacity.

सर्वाधिक उपयुक्त उत्तर का चयन कीजिए।

सामाजिक विज्ञान में आकलन का उद्देश्य है :

(1) विद्यार्थियों को उनके अधिगम स्तरों के अनुसार प्रवाही बनाने में सहयोग करना।

(2) विद्यार्थियों के ग्रहण क्षमता तथा अधिगम को समझने और उनकी जीवांत वास्तविकताओं के जोड़ने को आंकना।

(3) विद्यार्थियों के लेखन के कौशल को परखना।

(4) विद्यार्थियों की स्मरण क्षमता का मूल्यांकन करना।

[Question ID = 131][Question Description = S10_Social Science_Q071]

1. 1 [Option ID = 521]
2. 2 [Option ID = 522]
3. 3 [Option ID = 523]
4. 4 [Option ID = 524]

42)

Which of the following question (s) assess the 'Analysing' skill of learners ?

(A) What type of clothes do people of Sahara Desert wear ?

(B) Climate of Sahara Desert is hot in day time even then people wear heavy robes. Why ? Discuss with reasons and appropriate examples.

(C) 'Present day Sahara used to be a lush green plain'. How could you examine the truthfulness of this argument ?

Choose the appropriate option :

(1) (A) and (B)

(2) (B) and (C)

(3) (A) and (C)

(4) Only (B)

निम्न में से कौन सा/से प्रश्न अधिगमकर्ता के 'विश्लेषण' कौशल का आकलन करता है?

(A) सहारा रेगिस्तान में लोग कैसे कपड़े पहनते हैं?

(B) सहारा रेगिस्तान में दिन में बहुत गर्मी होती है तब भी लोग भारी वस्त्र पहनते हैं। ऐसा क्यों होता है? कारणों व उपयुक्त उदाहरणों द्वारा स्पष्ट करें।

(C) 'आज का सहारा कभी हरा-भरा मैदानी इलाका हुआ करता था'। इस तर्क की सच्चाई की जाँच आप कैसे कर सकते हैं?

उपयुक्त विकल्प का चुनाव कीजिए :

(1) (A) तथा (B)

(2) (B) तथा (C)

(3) (A) तथा (C)

(4) केवल (B)

[Question ID = 132][Question Description = S10_Social Science_Q072]

1. 1 [Option ID = 525]
2. 2 [Option ID = 526]
3. 3 [Option ID = 527]
4. 4 [Option ID = 528]

43)

Which of the following questions assess 'applying' skill of the learner ?

(A) How are beaches formed ?

(B) How do people modify their environment ? Give example from your observation.

(C) What do you think the government can do to help small farmers when they get into debt ? Discuss.

Choose the appropriate option :

(1) (A) and (B)

(2) (B) and (C)

(3) (A) and (C)

(4) All (A), (B) and (C)

निम्न में से कौन से प्रश्न अधिगमकर्त्ता के संप्रत्ययों को 'प्रयोग में लाने' के कौशल का आकलन करते है ?

(A) तटों का निर्माण कैसे होता है?

(B) मनुष्य अपने आस-पास के वातावरण को कैसे बदलता है? अपने अवलोकन से उदाहरण दीजिए।

(C) जब छोटे किसान कर्ज में डूब जाते हैं तो आपके अनुसार सरकार उनकी सहायता के लिए क्या कर सकती है? चर्चा कीजिए।

उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।

(1) (A) और (B)

(2) (B) और (C)

(3) (A) और (C)

(4) (A), (B) और (C) सभी

[Question ID = 133][Question Description = S10_Social Science_Q073]

1. 1 [Option ID = 529]
2. 2 [Option ID = 530]
3. 3 [Option ID = 531]
4. 4 [Option ID = 532]

44) Read the following statements about rubrics :

(A) They add reliability to assessment.

(B) They increase transparency in assessment.

(C) They decrease subjectivity in assessment.

Choose the **correct** option :

(1) (A) and (B) are correct

(2) (B) and (C) are correct

(3) (A) and (C) are correct

(4) All (A), (B) and (C) are correct

रूब्रिक्स के बारे में निम्न कथनों को पढ़िए :

(A) ये आकलन में विश्वसनीयता को बढ़ा देते हैं।

(B) ये आकलन में पारदर्शिता को बढ़ा देते हैं।

(C) ये आकलन में व्यक्तिपरकता को घटा देते हैं।

सही विकल्प का चुनाव कीजिए :

(1) (A) और (B) सही हैं।

(2) (B) और (C) सही हैं।

(3) (A) और (C) सही हैं।

(4) (A), (B) और (C) सभी सही हैं।

[Question ID = 134][Question Description = S10_Social Science_Q074]

1. 1 [Option ID = 533]
2. 2 [Option ID = 534]
3. 3 [Option ID = 535]
4. 4 [Option ID = 536]

45) In a project work the assessments can be done through :

(A) Oral presentation

(B) Written report

Choose the **correct** option.

(1) Only (A)

(2) Only (B)

(3) Both (A) and (B)

(4) Neither (A) nor (B)

एक परियोजना कार्य में आकलन किया जा सकता है :

(A) मौखिक प्रदर्शन द्वारा

(B) लिखित रिपोर्ट द्वारा

सही विकल्प चुनें।

(1) केवल (A)

(2) केवल (B)

(3) दोनों (A) और (B)

(4) न तो (A) और न ही (B)

[Question ID = 135][Question Description = S10_Social Science_Q075]

1. 1 [Option ID = 537]
2. 2 [Option ID = 538]
3. 3 [Option ID = 539]
4. 4 [Option ID = 540]

46) Which of the following is considered as a 'secondary source' ?

(1) A book review published in a newspaper.

(2) A testimony of a partition survivor.

(3) Photographs of bombings in the Ukraine war.

(4) Girnar Rock inscription of king Rudradaman.

निम्नलिखित में से कौन सा 'द्वितीयक स्त्रोत' के रूप में माना जाता है ?

(1) समाचार पत्र में प्रकाशित एक किताब की समीक्षा

(2) विभाजन के उत्तरजीवी की आप बीती

(3) युक्रेन युद्ध में बमबारी के चित्र

(4) राजा रूद्रदमन के गिरनार पत्थर पर अंकित अभिलेख

[Question ID = 136][Question Description = S10_Social Science_Q076]

1. 1 [Option ID = 541]
2. 2 [Option ID = 542]
3. 3 [Option ID = 543]
4. 4 [Option ID = 544]

47)

In incorporating local knowledge in the classroom, the following issues should be of concern to a social science teacher :

(A) Authenticity of sources

(B) Relevancy to syllabus

(C) Quantity of examples

(D) Interest building

Options :

(1) (A), (B) and (C)

(2) (A), (B) and (D)

(3) (A), (C) and (D)

(4) (B), (C) and (D)

कक्षा में स्थानीय ज्ञान को समाविष्ट करने में, सामाजिक विज्ञान के शिक्षक के लिए निम्नलिखित मामले चिंता का विषय होने चाहिए।

(A) स्त्रोतों की प्रमाणिकता

(B) पाठ्यक्रम के लिए प्रासंगिकता

(C) उदाहरणों की मात्रा

(D) रूचि उत्पन्न करना

विकल्प :

(1) (A), (B) तथा (C)

(2) (A), (B) तथा (D)

(3) (A), (C) तथा (D)

(4) (B), (C) तथा (D)

[Question ID = 137][Question Description = S10_Social Science_Q077]

1. 1 [Option ID = 545]
2. 2 [Option ID = 546]
3. 3 [Option ID = 547]
4. 4 [Option ID = 548]

48)

Which of the following should be of utmost concern to ensure proper conduction of social science education ?

It should be :

(1) learner centric

(2) textbook centric

(3) teacher centric

(4) discipline centric

निम्नलिखित में से कौन सा सामाजिक विज्ञान शिक्षा के सही आयोजन को सुनिश्चित करने के लिए गहन चिंता का विषय हो सकता है ?

यह होना चाहिए :

(1) अधिगमकर्ता केंद्रित

(2) पाठ्यपुस्तक केंद्रित

(3) शिक्षक केंद्रित

(4) विद्या–विशेष केंद्रित

[Question ID = 138][Question Description = S10_Social Science_Q078]

1. 1 [Option ID = 549]
2. 2 [Option ID = 550]
3. 3 [Option ID = 551]
4. 4 [Option ID = 552]

49) What is the relevance of giving an open book test in social science ?

(1) To remove fear of examination.

(2) To prevent rote memorisations of content.

(3) To avoid invigilation duties for teachers.

(4) So that students can find exact material for answers from the textbook/s.

सामाजिक विज्ञान में खुली पुस्तक परीक्षा की क्या सार्थकता है ?

(1) परीक्षा का भय दूर करना।

(2) विषयवस्तु रटने से बचाना।

(3) शिक्षकों को निरीक्षण से दूर रखना।

(4) तकि छात्र पाठ्यपुस्तकों से उत्तर ढूँढ सके।

[Question ID = 139][Question Description = S10_Social Science_Q079]

1. 1 [Option ID = 553]
2. 2 [Option ID = 554]
3. 3 [Option ID = 555]
4. 4 [Option ID = 556]

50) Sensitivity and awareness on issues faced by marginal groups can be encouraged by :

(A) identifying the factors that contribute to marginalisation.

(B) making students identify the marginalised communities.

(C) leaving out controversial issues so as not to hurt students' feelings.

Options :

(1) (A) and (B)

(2) (B) and (C)

(3) (A) and (C)

(4) (A), (B) and (C)

हाशिये वाले समूहों ने जिन मामलों का सामना किया है उन पर संवेदनशीलता और जागरूकता प्रोत्साहित किया जा सकता है :

(A) हाशियाकरण में योगदान देने वाले कारकों की पहचान करने के द्वारा।

(B) विद्यार्थियों से हाशियाकृत समुदायों की पहचान करवाने के द्वारा।

(C) विवादास्पद मामलों को छोड़ देना ताकि विद्यार्थियों की भावनाएँ आहत न हों।

विकल्प :

(1) (A) और (B)

(2) (B) और (C)

(3) (A) और (C)

(4) (A), (B) और (C)

[Question ID = 140][Question Description = S10_Social Science_Q080]

1. 1 [Option ID = 557]
2. 2 [Option ID = 558]
3. 3 [Option ID = 559]
4. 4 [Option ID = 560]

51)

Which of the following examples would you give to best challenge the stereotypical gender depiction in discussing 'Advertisements' ?

(A) A female driving in a car endorsement.
(B) A male cooking in a refined oil endorsement.
(C) A female washing clothes in a detergent endorsement.
(D) A working female in a clothing endorsement.

Options :

(1) (A) and (B)
(2) (A) and (D)
(3) (B) and (C)
(4) (B) and (D)

निम्नलिखित उदाहरणों में से कौन सा उदाहरण आप विज्ञापनों पर परिचर्चा में रूढ़िबद्ध लैंगिक चित्रण को श्रेष्ठ चुनौती देने के लिए देंगे ?

(A) एक कार बेचान में गाडी चलाती महिला
(B) एक परिष्कृत तेल बेचान में खाना बनाता पुरुष
(C) एक डिटर्जेंट बेचान में कपड़े धोती महिला
(D) वस्त्रों के बेचान में काम करती महिला

विकल्प :

(1) (A) और (B)
(2) (A) और (D)
(3) (B) और (C)
(4) (B) और (D)

[Question ID = 141][Question Description = S10_Social Science_Q081]

1. 1 [Option ID = 561]
2. 2 [Option ID = 562]
3. 3 [Option ID = 563]
4. 4 [Option ID = 564]

52) What can be the purpose for introducing newspaper reading in class ?

(1) To develop analytical skills on the basis of news and reports.
(2) To break the monotony of textbook teaching.
(3) To reduce the burden of teachers as students read newspapers in class.
(4) To make students aware of sensational developments in the country.

कक्षा में अखबार पढ़ाने का क्या उद्देश्य हो सकता है ?

(1) समाचार और रिपार्टों के आधार पर विश्लेषणात्मक कौशल विकसित करना।
(2) पाठ्यपुस्तक पढ़ाने की एकरसता तोडना।
(3) छात्रों के कक्षा में समाचार पत्र पढ़ने से शिक्षकों का भार कम होगा।
(4) छात्रों को देश के सनसनीखेज प्रगतियों से वाकिफ करना।

[Question ID = 142][Question Description = S10_Social Science_Q082]

1. 1 [Option ID = 565]
2. 2 [Option ID = 566]

3. 3 [Option ID = 567]
4. 4 [Option ID = 568]

53)

While 'introducing' the theme Panchayati Raj and Rural administration in a village school, what could be the most appropriate contextualised learning activity for students ?

(1) A sarpanch sharing her experiences in the class.
(2) Reading an article on the 73rd Amendment Act.
(3) Watching a documentary on Panchayati Raj.
(4) Asking students their opinions on the Gram Panchayat.

ग्रामीण स्कूल में पंचायती राज एवं ग्रामीण प्रशासन के थीम से परिचित करते समय, विद्यार्थियों के लिए सबसे उपयुक्त संदर्भात्मक अधिगम गतिविधि क्या हो सकती है ?

(1) कक्षा में अपने अनुभवों को साझा करती एक सरपंच ।
(2) 73वें संशोधन अधिनियम पर एक लेख पढ़ना।
(3) पंचायती राज पर एक वृत्तचित्र देखना।
(4) विद्यार्थियों से ग्राम पंचायत पर उनके विचार पूछना।

[Question ID = 143][Question Description = S10_Social Science_Q083]
1. 1 [Option ID = 569]
2. 2 [Option ID = 570]
3. 3 [Option ID = 571]
4. 4 [Option ID = 572]

54)

To pedagogically engage a visually challenged student in the class, which of the following would be most appropriate ?

(1) Allot one day in a week, when all children have to use only audio material.
(2) Ask one student to take care of this student, as you teach the class.
(3) Give verbal clues regularly to the class asking students to think, imagine or respond
(4) Hold separate class for this student

कक्षा में दृष्टिबाधित विद्यार्थी को शैक्षणिक रूप से शामिल करने के लिए निम्नलिखित में से कौन सा सर्वाधिक उपयुक्त होगा ?

(1) सप्ताह में एक दिन निर्धारित कीजिए, जब सभी बच्चों को केवल श्रवण-सामग्री का उपयोग करना होगा।
(2) जब आप कक्षा को पढ़ा रहे हों तब एक विद्यार्थी को उस विद्यार्थी की देखभाल करने के लिए कहना।
(3) कक्षा को नियमित मौखिक संकेत देना और विद्यार्थियों को सोचने, कल्पना करने या उत्तर देने के लिए कहना।
(4) इस विद्यार्थी के लिए एक अलग कक्षा लगाना।

[Question ID = 144][Question Description = S10_Social Science_Q084]
1. 1 [Option ID = 573]
2. 2 [Option ID = 574]
3. 3 [Option ID = 575]
4. 4 [Option ID = 576]

55)

Which teaching strategies would you use to make students aware and sensitised on 'Sanitation Work' ?

(A) Lecture method and Questioning

(B) Enacting a Roleplay and Debate

(C) Inviting a person who does this work for Interaction

(D) Documentary screening and Discussion

Options :

(1) (A) and (B)

(2) (B) and (C)

(3) (A) and (D)

(4) (C) and (D)

विद्यार्थियों को 'स्वच्छता कार्य' पर अवगत और संवेदनशील बनाने के लिए आप शिक्षण के किस तरीके को अपनाएंगे?

(A) व्याख्यान विधि एवं प्रश्न पूछना

(B) भूमिका निभाने एवं वाद-विवाद

(C) बातचीत के लिए ऐसे व्यक्ति को आमंत्रित करना जो यह कार्य करता है

(D) वृत्तचित्र परदे पर दिखाना एवं परिचर्चा

विकल्प :

(1) (A) और (B)

(2) (B) और (C)

(3) (A) और (D)

(4) (C) और (D)

[Question ID = 145][Question Description = S10_Social Science_Q085]

1. 1 [Option ID = 577]
2. 2 [Option ID = 578]
3. 3 [Option ID = 579]
4. 4 [Option ID = 580]

56) While discussing about leaders of the Indian National Movement, a teacher is expected to :

(1) discuss only those names mentioned in the textbooks.

(2) aid students to develop cynicism regarding leaders.

(3) eulogise the contribution of all the leaders.

(4) add relevant examples of local leaders.

भारतीय राष्ट्रीय आंदोलन के नेतृत्वकारियों को पढ़ाते हुए एक शिक्षक को :

(1) सिर्फ पाठ्यपुस्तकों में वर्णित नामों की चर्चा करनी चाहिए।

(2) छात्रों में नेताओं के प्रति निराशा (कटुता) पैदा करनी चाहिए।

(3) सभी नेताओं के योगदान का गुणगान करना चाहिए।

(4) स्थानीय नेताओं के प्रासंगिक उदाहरण देना चाहिए।

[Question ID = 146][Question Description = S10_Social Science_Q086]

1. 1 [Option ID = 581]
2. 2 [Option ID = 582]
3. 3 [Option ID = 583]
4. 4 [Option ID = 584]

57)

Which one of the following statements is /are necessary for promoting equality as a concept in the classroom.

(A) Establishing an inclusive environment

(B) Accommodating different learning styles and disabilities

Options :

(1) Only (A)

(2) Only (B)

(3) Both (A) and (B)

(4) Neither (A) nor (B)

निम्न में से कौन सा/से तरीका/तरीके कक्षा में समानता को बढ़ाने व प्रोत्साहित करने में जरूरी है ?

(A) समावेशित माहौल स्थापित करना

(B) अधिगम शैलियों और अक्षमताओं को समायोजित कर लेना

विकल्प :

(1) केवल (A)

(2) केवल (B)

(3) दोनों (A) और (B)

(4) दोनों (A) और (B) से कोई नहीं

[Question ID = 147][Question Description = S10_Social Science_Q087]

1. 1 [Option ID = 585]
2. 2 [Option ID = 586]
3. 3 [Option ID = 587]
4. 4 [Option ID = 588]

58)

While introducing 'Role of Government in Health', which of the following pictures would be best suitable to initiate discussion in the class ?

(A) Picture of a government hospital

(B) Sanitation layout of a locality

(C) Picture of a wholesome meal

Options :

(1) (A) and (B)

(2) (A) and (C)

(3) (B) and (C)

(4) (A), (B) and (C)

'स्वास्थ्य में सरकार की भूमिका' पढ़ाने के लिए निम्न में से कौन सा चित्र चर्चा शुरू करने के लिए उपयुक्त होगा?

(A) सरकारी अस्पताल का एक दृश्य

(B) एक मुहल्ले के साफ-सफाई की स्थिति

(C) पौष्टिक आहार युक्त एक थाली का चित्र

विकल्प :

(1) (A) और (B)

(2) (A) और (C)

(3) (B) और (C)

(4) (A), (B) और (C)

[Question ID = 148][Question Description = S10_Social Science_Q088]

1. 1 [Option ID = 589]
2. 2 [Option ID = 590]
3. 3 [Option ID = 591]
4. 4 [Option ID = 592]

59) 'Geography is a discipline which studies the interaction between man and his environment'. Which of the following concerns seems valid for the above statement ?

(1) The statement is grammatically wrong.

(2) The statement is gender biased.

(3) The statement is perfect.

(4) The term 'environment' should be replaced by the term 'surrounding'.

'भूगोल एक ऐसी विद्या-विशेष है जो मनुष्य और उसके वातावरण के बीच के संवाद का अध्ययन करता है।' उपरोक्त कथन के लिए निम्नलिखित व्यक्तव्यों में से कौन सी वैध है?

(1) कथन व्याकरणिक रूप से गलत है।

(2) कथन लैंगिक भेदभावपूर्ण है।

(3) कथन परिपूर्ण है।

(4) 'वातावरण' शब्द को 'प्रतिवेशी' से बदल देना चाहिए।

[Question ID = 149][Question Description = S10_Social Science_Q089]

1. 1 [Option ID = 593]
2. 2 [Option ID = 594]
3. 3 [Option ID = 595]
4. 4 [Option ID = 596]

60)

Consider the two statements given below and choose the correct option :

Statement I	:	Social science carry a normative responsibility of creating a strong sense of human values.
Statement II	:	Social science teaching needs to aim at generating in students a critical moral and mental energy, making them alert to existing social realities.

Options :

(1) **Statement I** is true but **II** is false

(2) Both **I** and **II** are false

(3) **Statement II** is true but **I** is false

(4) Both **I** and **II** are true

निम्नलिखित दिये दो कथनों पर ध्यान दें और सही विकल्प का चयन करें।

कथन I : सामाजिक विज्ञान मानवीय मूल्यों के निर्माण की आदर्श जिम्मेदारी वहन करता है।

कथन II : सामाजिक विज्ञान के अध्यापन को विद्यार्थियों में विवेचनात्मक नैतिक एवं मानसिक उर्जा को पैदा करने पर ध्यान केंद्रित करने की आवश्यकता है, जिससे वे विद्यमान सामाजिक वास्तविकताओं से सजग रहें।

विकल्प :

(1) **कथन** I सही है परन्तु II गलत है

(2) **कथन** I और II दोनों गलत हैं

(3) **कथन** II सही है परन्तु I गलत है

(4) **कथन** I और II दोनों सही हैं

[Question ID = 150][Question Description = S10_Social Science_Q090]

1. 1 [Option ID = 597]
2. 2 [Option ID = 598]
3. 3 [Option ID = 599]
4. 4 [Option ID = 600]

Topic:- HIN_Q91-99_L1_P2_CTET

1) **दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

कौन-से रोग का कारण दूषित पेय जल नहीं है?

(1) कॉलरा

(2) टायफ़ाइड

(3) दस्त

(4) चिकनगुनिया

[Question ID = 181][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q091]

1. 1 [Option ID = 721]
2. 2 [Option ID = 722]
3. 3 [Option ID = 723]
4. 4 [Option ID = 724]

2) **दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

गद्यांश के अनुसार पानी में ऑक्सीजन की कमी का मुख्य कारण है ___________.

(1) जलीय जीवों की अधिकता।

(2) मनुष्य द्वारा वायु में जहरीली गैसें छोड़ना।

(3) पानी के स्रोतों में जानलेवा रासायनिक पदार्थ छोड़ना।

(4) मनुष्य की बढ़ती जनसंख्या के कारण जल का दूषित होना।

[Question ID = 182][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q092]

1. 1 [Option ID = 725]
2. 2 [Option ID = 726]
3. 3 [Option ID = 727]
4. 4 [Option ID = 728]

3) **दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

'जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं। आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं।' से तात्पर्य है -

(1) जब मनुष्य सभ्य नहीं था तब नदियाँ स्वच्छ थी

(2) मनुष्य के सभ्य होने के साथ नदियाँ प्रदूषित होती गई हैं

(3) मनुष्य ने सभ्य हाने के साथ नदियों को स्वच्छ रखने के उपाय खोज लिए हैं

(4) मनुष्य के सभ्य होने के साथ नदियों का प्रदूषित होना अनिवार्य/तय है।

[Question ID = 183][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q093]

1. 1 [Option ID = 729]
2. 2 [Option ID = 730]
3. 3 [Option ID = 731]
4. 4 [Option ID = 732]

4)

दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

गद्यांश के अनुसार आत्मघाती कदम है ___________.

(1) ऑक्सीजन की कमी से मछलियों का मरना।

(2) नदियों में प्रदूषित जल प्रवाहित करना।

(3) नदियों की स्वयं अपनी सफाई करने की क्षमता कम होना।

(4) नदियों के साथ सामंजस्य के साथ रहना।

[Question ID = 184][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q094]

1. 1 [Option ID = 733]
2. 2 [Option ID = 734]
3. 3 [Option ID = 735]
4. 4 [Option ID = 736]

5)

दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

''हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं।'' वाक्य मनुष्य के संबंध में किस सत्यता की ओर संकेत करता है?

(1) आतिथ्यभाव

(2) जन्म-मृत्यु

(3) अतिथि-भाव

(4) अमरता

[Question ID = 185][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q095]
1. 1 [Option ID = 737]
2. 2 [Option ID = 738]
3. 3 [Option ID = 739]
4. 4 [Option ID = 740]

6)

दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

गद्यांश के अनुसार हमें –

(1) मछलियाँ और समुद्री जीव नहीं खाने चाहिए

(2) सभ्य और सुसंस्कृत बनना चाहिए

(3) अपनी नदियों को स्वच्छ रखने की ज़रूरत है

(4) कारखानों को तुरंत बंद कर देना चाहिए

[Question ID = 186][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q096]
1. 1 [Option ID = 741]
2. 2 [Option ID = 742]
3. 3 [Option ID = 743]
4. 4 [Option ID = 744]

7) **दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

'लाखों मछलियाँ' में रेखांकित शब्द है ___________.

(1) संज्ञा

(2) विशेषण

(3) प्रविशेषण

(4) अव्यय

[Question ID = 187][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q097]

1. 1 [Option ID = 745]
2. 2 [Option ID = 746]
3. 3 [Option ID = 747]
4. 4 [Option ID = 748]

8) **दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

'कारखानों से निकलने वाला टनों मलबा भी नदियों में झोंका जाता है।' वाक्य में निपात है।

(1) से

(2) में

(3) भी

(4) है

[Question ID = 188][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q098]

1. 1 [Option ID = 749]
2. 2 [Option ID = 750]
3. 3 [Option ID = 751]
4. 4 [Option ID = 752]

9) **दिए गए गद्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

नदी में घुले रसायन कॉलरा, टायफ़ाइड और दस्त जैसी बीमारियाँ फैलाते हैं। दूषित पेय-जल देश में, विशेष रूप से गाँवों में फैलने वाले रोगों का सबसे बड़ा कारण है। ज़हरीले रसायनों के कारण पानी का एक बहुत बड़ा भाग ऑक्सीजन रहित हो जाता है। ऐसी स्थिति में लाखों मछलियाँ ऑक्सीजन न मिलने के कारण दम घुटने से मर जाती हैं। रसायनों, उर्वरकों, कीटनाशकों, कारखानों के अशोधित अवशिष्टों और शहरों के हज़ारों टन अशोधित मल के कारण नदियाँ विषाक्त हो रही हैं यह आत्मघाती कदम है। कभी लोग नदियों के साथ सामंजस्य से रहा करते थे।

जब मनुष्य असभ्य था, तब नदियाँ स्वस्थ और स्वच्छ थीं आज जब मनुष्य सभ्य हो गया है तो नदियाँ मलिन और विषाक्त हो गई हैं। उन दिनों नदियों में स्वयं अपनी सफ़ाई करने की क्षमता थी परंतु बढ़ते हुए प्रदूषण के कारण नदी अपनी यह क्षमता खोती जा रही है। जल-प्रदूषण के विरुद्ध रणभेरी बजाने का समय आ गया है। हम इस धरती पर मेहमान ही तो हैं। हमारे आगमन के समय यह जैसी थी, अगर जाते समय कुछ और अच्छी न बना सकें, तो कम से कम खराब करके तो न जाएँ।

'अशोधित' का विलोम शब्द है __________.

(1) अनशोधित

(2) शुद्ध

(3) शोधन

(4) शोधित

[Question ID = 189][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q099]

1. 1 [Option ID = 753]
2. 2 [Option ID = 754]
3. 3 [Option ID = 755]
4. 4 [Option ID = 756]

Topic:- HIN_Q100-105_L1_P2_CTET

1) **दिए गए काव्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

निर्निमेष, क्षण भर, मैं उनको रहा देखता –
सहसा मुझे स्मरण हो आया – कुछ दिन पहिले
बीज सेम के मैंने रोपे थे आँगन में,
और उन्हीं से बौने पौधों की यह पलटन
मेरी आँखों के सम्मुख अब खड़ी गर्व से
नन्हें नाटे पैर पटक, बढ़ती जाती है।
तब से उनको रहा देखता धीरे-धीरे
अनगिनती पत्तों से लद, भर गयी झाड़ियाँ,
हरे-भरे टंग गये कई मखमली चँदोवे!
बेले फैल गयी बल खा, आँगन में लहरा,
और सहारा लेकर बाड़े की टट्टी का
हरे-हरे सौ झरने फूट पड़े ऊपर को-
मैं अवाक् रह गया – वंश कैसे बढ़ता है!

कविता में किसके वंश के बढ़ने का वर्णन है?

(1) सेम की बेलों के बढ़ने
(2) नन्हें पौधों के बढ़ने
(3) पत्तियों के बढ़ने
(4) झरनों के पानी के बढ़ने

[Question ID = 190][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q100]

1. 1 [Option ID = 757]
2. 2 [Option ID = 758]
3. 3 [Option ID = 759]
4. 4 [Option ID = 760]

2) **दिए गए काव्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

निर्निमेष, क्षण भर, मैं उनको रहा देखता –
सहसा मुझे स्मरण हो आया – कुछ दिन पहिले
बीज सेम के मैंने रोपे थे आँगन में,
और उन्हीं से बौने पौधों की यह पलटन
मेरी आँखों के सम्मुख अब खड़ी गर्व से
नन्हें नाटे पैर पटक, बढ़ती जाती है।
तब से उनको रहा देखता धीरे-धीरे
अनगिनती पत्तों से लद, भर गयी झाड़ियाँ,
हरे-भरे टंग गये कई मखमली चँदोवे!
बेले फैल गयी बल खा, आँगन में लहरा,
और सहारा लेकर बाड़े की टट्टी का
हरे-हरे सौ झरने फूट पड़े ऊपर को-
मैं अवाक् रह गया – वंश कैसे बढ़ता है!

सेम की बेलों के लिए किस विशेषण का प्रयोग नहीं किया गया ?

(1) मखमली

(2) हरे-हरे

(3) बौने

(4) चँदोवे

[Question ID = 191][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q101]

1. 1 [Option ID = 761]
2. 2 [Option ID = 762]
3. 3 [Option ID = 763]
4. 4 [Option ID = 764]

3) **दिए गए काव्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

निर्निमेष, क्षण भर, मैं उनको रहा देखता –
सहसा मुझे स्मरण हो आया – कुछ दिन पहिले
बीज सेम के मैंने रोपे थे आँगन में,
और उन्हीं से बौने पौधों की यह पलटन
मेरी आँखों के सम्मुख अब खड़ी गर्व से
नन्हें नाटे पैर पटक, बढ़ती जाती है।
तब से उनको रहा देखता धीरे-धीरे
अनगिनती पत्तों से लद, भर गयी झाड़ियाँ,
हरे–भरे टंग गये कई मखमली चँदोवे!
बेले फैल गयी बल खा, आँगन में लहरा,
और सहारा लेकर बाड़े की टट्टी का
हरे-हरे सौ झरने फूट पड़े ऊपर को-
मैं अवाक् रह गया – वंश कैसे बढ़ता है!

सेम के बीजों से निकले अंकुरों के लिए किस पद का प्रयोग किया गया है?

(1) बीज

(2) पलटन

(3) झरने

(4) चँदोवे

[Question ID = 192][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q102]

1. 1 [Option ID = 765]
2. 2 [Option ID = 766]
3. 3 [Option ID = 767]
4. 4 [Option ID = 768]

4) **दिए गए काव्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

निर्निमेष, क्षण भर, मैं उनको रहा देखता –
सहसा मुझे स्मरण हो आया – कुछ दिन पहिले
बीज सेम के मैंने रोपे थे आँगन में,
और उन्हीं से बौने पौधों की यह पलटन
मेरी आँखों के सम्मुख अब खड़ी गर्व से
नन्हें नाटे पैर पटक, बढ़ती जाती है।
तब से उनको रहा देखता धीरे-धीरे
अनगिनती पत्तों से लद, भर गयी झाड़ियाँ,
हरे-भरे टंग गये कई मखमली चँदोवे!
बेले फैल गयी बल खा, आँगन में लहरा,
और सहारा लेकर बाड़े की टट्टी का
हरे-हरे सौ झरने फूट पड़े ऊपर को-
मैं अवाक् रह गया – वंश कैसे बढ़ता है!

सेम की बेलें बहुतायत में चारों तरफ फैल गई हैं।
यह भाव कविता में किन शब्दों में व्यक्त **नहीं** किया गया है?

(1) लद, भर, गयी झाड़ियाँ
(2) उनको रहा देखता धीरे-धीरे
(3) हरे-हरे सौ झरने फूट पड़े
(4) वंश कैसे बढ़ता है!

[Question ID = 193][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q103]

1. 1 [Option ID = 769]
2. 2 [Option ID = 770]
3. 3 [Option ID = 771]
4. 4 [Option ID = 772]

5) **दिए गए काव्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

निर्निमेष, क्षण भर, मैं उनको रहा देखता –
सहसा मुझे स्मरण हो आया – कुछ दिन पहिले
बीज सेम के मैंने रोपे थे आँगन में,
और उन्हीं से बौने पौधों की यह पलटन
मेरी आँखों के सम्मुख अब खड़ी गर्व से
नन्हें नाटे पैर पटक, बढ़ती जाती है।

तब से उनको रहा देखता धीरे-धीरे
अनगिनती पत्तों से लद, भर गयी झाड़ियाँ,
हरे-भरे टंग गये कई मखमली चँदोवे!
बेले फैल गयी बल खा, आँगन में लहरा,
और सहारा लेकर बाड़े की टट्टी का
हरे-हरे सौ झरने फूट पड़े ऊपर को-
मैं अवाक् रह गया – वंश कैसे बढ़ता है!

'बेल' का पर्यायवाची शब्द है –

(1) वल्लरि
(2) पादप
(3) द्रुम
(4) स्कंध

[Question ID = 194][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q104]

1. 1 [Option ID = 773]
2. 2 [Option ID = 774]
3. 3 [Option ID = 775]
4. 4 [Option ID = 776]

6) **दिए गए काव्यांश को ध्यानपूर्वक पढ़िए तथा पूछे गए प्रश्न के लिए सबसे उपयुक्त विकल्प का चयन कीजिए।**

निर्निमेष, क्षण भर, मैं उनको रहा देखता –
सहसा मुझे स्मरण हो आया – कुछ दिन पहिले
बीज सेम के मैंने रोपे थे आँगन में,
और उन्हीं से बौने पौधों की यह पलटन
मेरी आँखों के सम्मुख अब खड़ी गर्व से
नन्हें नाटे पैर पटक, बढ़ती जाती है।
तब से उनको रहा देखता धीरे-धीरे
अनगिनती पत्तों से लद, भर गयी झाड़ियाँ,
हरे–भरे टंग गये कई मखमली चँदोवे!
बेले फैल गयी बल खा, आँगन में लहरा,
और सहारा लेकर बाड़े की टट्टी का
हरे-हरे सौ झरने फूट पड़े ऊपर को-
मैं अवाक् रह गया – वंश कैसे बढ़ता है!

'अब खड़ी गर्व से' में __________ अलंकार है।

(1) उपमा

(2) रूपक

(3) अनुप्रास

(4) मानवीकरण

[Question ID = 195][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q105]

1. 1 [Option ID = 777]
2. 2 [Option ID = 778]
3. 3 [Option ID = 779]
4. 4 [Option ID = 780]

Topic:- HIN_Q106-120_L1_P2_CTET

1) 'बहुभाषावाद' मस्तिष्क की क्षमता है __________।

(1) अवचेतन रूप से दो भाषाओं में व्यवहार करना और सामान्य संज्ञानात्मक योग्यताओं का प्रयोग करते हुए बहुत से सांस्कृतिक संदर्भों में संलापन करना

(2) इच्छानुसार दो भाषाओं में व्यवहार करना और अनेक सामाजिक व सांस्कृतिक संदर्भों में आधिकारिक नियन्त्रण का उपयोग करते हुए संलापन करना

(3) दो भाषाओं में सुगमतापूर्वक व्यवहार कर पाना

(4) सुगमतापूर्वक दो भाषाओं में सामाजिक संदर्भों के आर–पार व्यवहार कर पाना

[Question ID = 196][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q106]

1. 1 [Option ID = 781]
2. 2 [Option ID = 782]
3. 3 [Option ID = 783]
4. 4 [Option ID = 784]

2) भाषा शिक्षाशास्त्री सुझाव देते है कि शिक्षार्थी तब अच्छी तरह से सीखते हैं, जब तक वे स्वयं न करने लग जाए तब तक अध्यापक उन्हें सहारा देते रहें। शब्दभंडार सिखाने के लिए कौन सी युक्ति सही **नहीं** है?

(1) जल्दी–जल्दी गतिविधि को बदलना

(2) कक्षा में अधिगम और खेल को अलग–अलग स्थान देना

(3) अलग–अलग विद्यार्थियों के लिए उपयुक्त गतिविधियों (गीत, पहेली, खेल आदि) का उपयोग करना

(4) शब्दों के अपने इस्तेमाल और उच्चारण पर ध्यान देना

[Question ID = 197][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q107]

1. 1 [Option ID = 785]
2. 2 [Option ID = 786]
3. 3 [Option ID = 787]
4. 4 [Option ID = 788]

3) निम्नलिखित में से कौन–सा कथन श्रवण अभ्यास के संदर्भ में शिक्षार्थियों के सामने आने वाली चुनौतियों के बारे में **नहीं** है?

(1) जब मैं अंग्रेजी में समाचार सुनता हूँ तो वास्तविक ध्वनि पकड़ पाने में मुझे कठिनाई होती है

(2) मैं प्रश्नों का शीघ्रता से उत्तर देने में कठिनाई महसूस करता हूँ

(3) जितनी भी सूचना मुझे मिल पा रही है, मैं सभी को याद/समझने में कठिनाई का अनुभव कर रहा हूँ

(4) मैं प्राकृतिक देशज ध्वनियों को शीघ्रता से समझने में कठिनाई का अनुभव करता हूँ

[Question ID = 198][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q108]

1. 1 [Option ID = 789]
2. 2 [Option ID = 790]
3. 3 [Option ID = 791]
4. 4 [Option ID = 792]

4) 'भाषा अन्तरण' (ट्रान्सलैंग्युजिंग)____________।

(1) कक्षा में भाषाओं को पृथक रखने की धारणा को चुनौती देती है

(2) भाषा को 'क्रिया विशेषण' के स्थान पर 'क्रिया' के रूप में देखती है

(3) भाषा शिक्षा के केन्द्र में अनुवाद के मुद्दे को रखती है

(4) कक्षा में अंग्रेजी भाषा के प्रयोग से भारतीय भाषाओं के प्रयोग पर ध्यान देती है

[Question ID = 199][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q109]

1. 1 [Option ID = 793]
2. 2 [Option ID = 794]
3. 3 [Option ID = 795]
4. 4 [Option ID = 796]

5) रचनात्मकता के बारे में कौन–सा कथन सही **नहीं** है?

(1) आनन्द मिलता है

(2) कथात्मक कल्पनात्मकता को जाग्रत करती है

(3) रटने की प्रवृत्ति पर बल देती है

(4) परिचित तथ्यों को नए रूप में समझने का मौका देती हैं

[Question ID = 200][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q110]

1. 1 [Option ID = 797]
2. 2 [Option ID = 798]
3. 3 [Option ID = 799]
4. 4 [Option ID = 800]

6) निम्नलिखित में से कौन-सा श्रवण के बारे में सही **नहीं** है?

(1) श्रवण वास्तविक स्थितियों में होता है

(2) रिकार्डिंग के समय पृष्ठभूमि से आ रहा शोर व्यवधान पैदा करता है

(3) कई बार वक्ता बहुत तेज गति से बोलते हैं

(4) यह निर्भर करता है कि आप कितनी तेज गति से पढ़ सकते है

[Question ID = 201][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q111]

1. 1 [Option ID = 801]
2. 2 [Option ID = 802]
3. 3 [Option ID = 803]
4. 4 [Option ID = 804]

7) कौन-सा वाक्यांश भाषा के संदर्भ में **नहीं** है?

(1) योजक

(2) खोजबीन पद्धति

(3) सर्वनाम

(4) व्याकरण-अनुवाद विधि

[Question ID = 202][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q112]

1. 1 [Option ID = 805]
2. 2 [Option ID = 806]
3. 3 [Option ID = 807]
4. 4 [Option ID = 808]

8) पठन क्या है?

(1) जो हम नहीं जानते हैं, उसे समझने के लिए जो जानते है, उसका प्रयोग करना

(2) पाठ्य सामग्री की विषय-वस्तु और प्रकार्यों के बारे में परिकल्पना बनाना और अपने विचारों, सुझावों का अनुसरण करना

(3) अनुमान लगाने की सतत प्रक्रिया है। पाठक पाठ्य सामग्री में क्या जोड़ता है, यह इतना महत्वपूर्ण नहीं है जितना कि यह कि उसे पाठ्य सामग्री में क्या मिलता है

(4) अनुमान लगाने की सतत प्रक्रिया है। पाठक पाठ्य सामग्री में क्या जोड़ता है, यह अधिक महत्वपूर्ण है बजाए इसके कि उसे पाठ्य सामग्री में क्या मिलता है

[Question ID = 203][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q113]

1. 1 [Option ID = 809]
2. 2 [Option ID = 810]
3. 3 [Option ID = 811]
4. 4 [Option ID = 812]

9) ''मैं एक दिन वाच्य और काल पढ़ा रही थी। मुझे एक पाठ्य सामग्री मिली जिसमें बहुत से उदाहरण थे। मैंने उदाहरणों की ओर संकेत किया और कर्मवाच्य समझाए। ऐसा प्रतीत हुआ कि विद्यार्थियों ने समझ लिया है। जब मैंने उन्हें अभ्यास के लिए काम दिया तो बहुत ही कम विद्यार्थी कर सके।''

नीचे इस अध्यापक के लिए कुछ सुझाव दिए गए हैं, जो सही **नहीं** है, उसका चयन करें :

(1) यह संभव हो सकता है कि व्याकरण पढ़ाने की विधि-विद्यार्थियों को प्रोत्साहित न कर पाई हो

(2) विद्यार्थियों के साथ उनकी शब्द संपदा पर कार्य करे

(3) चुनी गई पाठ्य सामग्री का स्तर विद्यार्थियों के स्तर से ऊँचा होगा

(4) लंबे घुमावदार और जटिल उदाहरणों के स्थान पर सरल व्याख्या दी जाए

[Question ID = 204][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q114]

1. 1 [Option ID = 813]
2. 2 [Option ID = 814]
3. 3 [Option ID = 815]
4. 4 [Option ID = 816]

10) ''एक वाक्य में किसी तर्क को दो विरोधाभासी बिन्दुओं को पहली व तीसरी पंक्ति अभिव्यक्त करती है। पहले अनुच्छेद में जिसमें विरोधाभास है, के दूसरे वाक्य को देखें।'' यह प्रश्न –

(1) वास्तविक पठन की जाँच करता है

(2) निष्कर्ष निकालने संबंधी पठन की जाँच करता है

(3) सूचना प्रदर्शित करता है

(4) शब्द भंडार की अवधारणा की जाँच करता है

[Question ID = 205][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q115]

1. 1 [Option ID = 817]
2. 2 [Option ID = 818]
3. 3 [Option ID = 819]
4. 4 [Option ID = 820]

11) 'अवधारणात्मक मानचित्रण' ___________।

(1) विद्यार्थियों की समझ को जानने का तरीका है

(2) किसी विशेष टॉपिक पर विद्यार्थियों से लिखवाने और निष्कर्ष निकालने का तरीका है

(3) किसी विषय विशेष पर पठन सामग्री की और इंटरनेट साइट की सूची बनवाना है

(4) किसी वैयक्तिक अध्ययन पर विद्यार्थियों की समझ को जानने का तरीका है

[Question ID = 206][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q116]

1. 1 [Option ID = 821]
2. 2 [Option ID = 822]
3. 3 [Option ID = 823]
4. 4 [Option ID = 824]

12) कौन–सा कथन व्याकरण शिक्षण के संबंध में सही **नहीं** है?

(1) व्याकरण शिक्षण के लिए श्रवण का इस्तेमाल

(2) वाचन में त्रुटियों के बारे में बातचीत करने के लिए विद्यार्थियों की गलत भाषा का प्रयोग करना

(3) शब्दों के बीच में जुड़ाव बनाने के लिए मानसिक छवियों का सृजन करना

(4) शिक्षण के लिए वाक्यों के स्थान पर अनुच्छेद का प्रयोग करना

[Question ID = 207][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q117]

1. 1 [Option ID = 825]
2. 2 [Option ID = 826]
3. 3 [Option ID = 827]
4. 4 [Option ID = 828]

13) क्या गलतियाँ मायने रखती हैं? बहुत से लोग त्रुटिपूर्ण भाषा का प्रयोग करते हैं, तब भी वे समझ बना लेते हैं। गलतियाँ कहाँ सबसे अधिक मायने रखती हैं।

विषम / बेमेल को चुने।

(1) कार्यस्थल पर अपने उच्च अधिकारियों के साथ बात करते हुए हमें उचित भाषा का प्रयोग करना चाहिए

(2) उच्चारण शिक्षण इस बात पर ध्यान देता है कि विद्यार्थियों को बलाघात व तान-अनुतान की समझ बन जाए जिससे कि वे बुद्धिपूर्वक बोले

(3) जब हम विद्यार्थियों की सटीकता पर कार्य करते हैं, हम उनके साथ भाषा के सही प्रयोग पर कार्य करते हैं

(4) लेखन में गलतियाँ मायने नहीं रखती हैं क्योंकि लेखन ऐसा कौशल है जिसमें अन्य कौशलों की अपेक्षा अधिक गलतियाँ स्वीकार्य हैं

[Question ID = 208][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q118]

1. 1 [Option ID = 829]
2. 2 [Option ID = 830]
3. 3 [Option ID = 831]
4. 4 [Option ID = 832]

14) निम्नलिखित में से कौन-सी भाषा शिक्षण की अवधारणा **नहीं** है?

(1) व्याकरण अनुवाद विधि

(2) तंत्रिका संबंधी चक्र

(3) वैषम्य/अंतर विश्लेषण

(4) नियम और प्रकार्य

[Question ID = 209][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q119]

1. 1 [Option ID = 833]
2. 2 [Option ID = 834]
3. 3 [Option ID = 835]
4. 4 [Option ID = 836]

15) भारत की 'शिक्षा में भाषा' नीति को किस रूप में जाना जाता है?

(1) बहुभाषावाद आधारित मातृभाषा

(2) त्रिभाषा सूत्र

(3) राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020

(4) द्विभाषावाद

[Question ID = 210][Question Description = S10_Hindi Content/Pedagogy_Q120]

1. 1 [Option ID = 837]
2. 2 [Option ID = 838]
3. 3 [Option ID = 839]
4. 4 [Option ID = 840]

Topic:- Telugu_Q121-128_L2_P2_CTET

1)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదవి ప్రశ్నకు సమాధానాలు రాయండి.

మన దక్షిణాభారతదేశంలో రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభంకావడానికి కారకులు తెలుగు వారయిన రావుబహదూర్ సి.వి.కృష్ణస్వామి సెట్టి. మద్రాసులోనూ మాంచెస్టర్‌లోనూ విద్యాభ్యాసం చేసిన ఆయన 1914లో మద్రాసు నగర పాలక సంస్థలో ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీర్‌గా చేరారు. ఆ నగర వీధులలో మొదటిసారిగా విద్యుద్దీపాలు ఏర్పాటు చేసినవారు ఆయనే. 1910లో విమాన ప్రయానం చేసిన తొలి భారతీయులలో ఆయన కూడ ఒకరట. 1924లో మద్రాస్ రేడియో క్లబ్ ద్వారా ఆయన రేడియో ప్రసారాలుమొదలుపెట్టారు. ఈ రేడియో క్లబ్‌లో పుర ప్రముఖులు ఎందరో సభ్యులుగా ఉన్న ఆ సంస్థ కార్యదర్శిగా ఉన్న కృష్ణస్వామి సెట్టి పాత్ర ప్రధానమైనిది. రేడియో క్లబ్ నెలకొల్పాలని ప్రతిపాదించిన ఆ క్లబ్ ద్వారా ప్రసారాలు జరగడానికి ఆయన ఎంతో కృషి చేశారు. 1924 మే 16న ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ 1924 జులై 31 నాడు ప్రసారాలు మొదలుపెట్టింది. అయితే ప్రసారాలలో సంగీతానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉండేది. 1927 అక్టోబర్‌లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ

రెడియో క్లబ్ మూత పడింది. అయితె కృష్ణస్వామి సెట్టిగారి పూనికతొ 1930 ఏప్రిల్ 1 నుంచి మద్రాసు నగర పాలక సంస్థ రెడియో ప్రసారాలు ప్రారంభించింది. కాని ఆ రేడియో ప్రసారాలు పరితమితమైనవే.

ఈ ప్రసారలలో తెలుగు పాటలు వినిపించినా తెలుగు నాటకాలు వంటివి వినిపించినట్టు ఆధారాలు లేవు. పోలీసువారి ప్రకటనలు, ఆరోగ్య విశేషాలు కొన్ని ప్రసారం చేసేవారు. బడిపిల్లలకోసం కొన్ని కార్యక్రమాలు వినిపించేవారు.

ఈ ప్రసారాలు చిత్తూరు, వెంకటగిరి మొదలయిన చోట్ల వినిపించేవి. వాతావరణం అనుకూలించినపుడు బంగాళాఖాతం తీరం వెంబడి ఉన్న ఊళ్లలో విశాఖపట్టణం దాకా వినిపించేదని అప్పటి వార్తల వల్ల తెలుస్తున్నది.

1933లో మహబూబ్ అలీ అనే తపాలాశాఖ ఉద్యోగి హైదరాబాదులో చిరాగ్ అలీ సందులో, 200 వాట్ల శక్తి గల రేడియో కేంద్రం నెలకొల్పాడు. 1935 ఫిబ్రవరి 3 నుంచి అది నిజాం అధీనంలోకి వచ్చింది. ఆ రేడియో కేంద్రంలో ప్రసారభాష ఉర్దూ. ప్రసారణ శక్తి బాగా తక్కువ కావడం వల్ల ప్రసారాలు పరిమితమైన దూరాలకే వినిపించేవి.

1939 జూలైలో కిలోవాట్లు శక్తి గల ప్రసారిణి ఒకదాన్ని సరూర్‌నగర్‌లో ఏర్పాటు చేసి దక్కన్ రేడియో పేరు ప్రసారాలు మొదలయ్యాయి. ఉర్దూతో బాటు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ భాషలలోనూ ప్రసారాలు చేసేవారు. అయితే ఉర్దూతో పోలిస్తే, తక్కిన భాషల ప్రసారాలు పరిమితంగా ఉండేవి. మొహర్రం నెలలో ప్రసారాలు ఉండేవి కావట. కొన్నాళ్ల తర్వాత స్టుడియోను సరూర్‌నగర్ నుంచి ఖైరతాబాదులోని యావర్ మంజిల్‌కు మార్చారు. ప్రసారిణి సరూర్‌నగర్‌లోనే ఉండేది. తెలుగు ప్రసారాలకు మొదట తక్కువ వ్యవధి ఇచ్చేవారట. కాలక్రమాన రోజుకు గంటసేపు ప్రసారాలు చేసేవారు. ఈ కేంద్రం ఉదయం ఏడున్నర నుంచి తొమ్మిదిన్నర దాకా మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుంచి రెండు గంటల దాకా సాయంకాలం ఐదున్నర నుంచి రాత్రి పదిన్నరదాకా ప్రసారాలు చేసేది. హిందూస్థానీ సంగీతానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చేవారు. చాలా ఏళ్ల తర్వాత కర్ణాటక సంగీతానికి కొంత సమయం కేటాయించసాగారు. ముస్లిం వనితల కోసం పరదా పద్ధతి, వారి కోసం విడిగా వాకిలి ఏర్పాటు చేసారు. వసీంఖాన్ అనే వారు తెలుగు కార్యక్రమాల అధికారిగా పని చేశారు. రాయప్రోలు రాజశేఖర్ సహాయ దర్శకులుగా, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, దుర్గాచలం కార్యాక్రమ నిర్వాహకులుగా పని చేసేవారు. కురగంటి సీతారామయ్య, మహారథి సంభాషణలు, వార్తలు వంటివి వ్రాసేవారు. కె.ఎల్. నరసింహారావు గ్రామీణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు. లలిత, వెంకటేశ్వర్లు వార్తలు చదివేవారు: ప్రకటనలు చేసేవారు. మల్లిపాటలు, ఎల్లిపాటలు మొదలైన శీర్షికలతో జానపద గీతాలు ప్రసారమయ్యేవి.

1936లో అప్పటి ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం భారత దేశంలో రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలించడానికి నిపుణులను నియమించింది. అప్పుడు మద్రాసురాజధానిలో తమిళ జిల్లాలతో బాటు కొన్ని తెలుగు కన్నడ మలయాళ జిల్లాలు కూడ కలిసి ఉండేవి. మద్రాసు నుంచి నాలుగు భాషలలో ప్రసారాలు చేయాలని విజయవాడ నుంచి కానీ రాజమండ్రి నుంచి కానీ తెలుగు ప్రసారాలు చేయాలనీ అనుకొన్నారు. చివరికి తెలుగు కార్యక్రమాలను మద్రాసు నుంచే ప్రసారం చేయాలని నిర్ణయించారు.

1935లో హైదరాబాదు తర్వాత సెప్టెంబర్ 10 నాడు మైసూరులో ఒక రేడియో కేంద్రం మొదలయింది. మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో మనస్తత్వ శాస్త్రాచార్యులు గా ఉన్న డాక్టర్ ఎం.వి. గోపాలస్వామి ఆ కేంద్ర సంస్థాపకులు. దానికి ఆయన ' ఆకాశవాణి ' అని పేరు పెట్టారు. ఆ పేరును రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ సూచించారని చెబుతారు. 1937 సెప్టెంబర్ 30 నాడు తిరువాన్కూరు సంస్థానం ఒక రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పింది.

హైదారాబాదులో నుంచీ మద్రాసు నగరపాలక సంస్థ రేడియో నుంచి ప్రసారమైన తెలుగు కార్యక్రమాల వివరాలు తెలియవు. కనుక రేడియోలో తెలుగు ప్రసారాల గురించిన ప్రస్తావన తెలుసుకోవటానికి 1938 జూన్ 16 నాడు మొదలయిన మద్రాసు రేడియో కేంద్రం చరిత్రను పరిశీలించాలి. ఆనాడు ఆ కేంద్రాన్ని అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ ఎర్‌స్కిన్ ప్రభువు **(Lord Erskine)** రాష్ట్ర ప్రధానమంత్రి (ఇప్పటి మాటలతో చెప్పాలంటే ముఖ్యమంత్రి రాజగోపాలచారి (రాజాజీ) ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఆల్ ఇండియా రేడియో అనే పేరుతో ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ఏర్పాటు చేసిన ఆ సంస్థను వ్యవహరిస్తున్నా రాజాజీ ఆంగ్లంలో చేసిన తమ ప్రారంభోపన్యాసంలో ' హిందూస్థాన్ ఆకాశవాణి ' అని ప్రస్తావించారు. ఆకేంద్రం ఆ సాయంకాలం ఐదున్నరకు సౌరాష్ట్ర రాగంలో శ్రీ త్యాగరాజ స్వామివారు రచించిన 'శ్రీ గణపతిని సేవింపరారే' అనే తెలుగు కృతిని తిరివెన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లై అనే విద్వాంసులు నాదస్వరంపై వాయిస్తుండగా మొదలయింది. రాజాజీ ప్రారంభోపన్యాసం తర్వాత సెమ్మంగుడి శ్రీనివాసయ్యర్ గాత్రకచేరీ, తిరిగి సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లైగారి నాదస్వర సభ ప్రారసమయ్యాయి. ఆ వెంటనే రాత్రి 8 గంటల 15 నిమిషాలకు 'భారతదేశము–రేడియో' అనే విషయం గురించి సర్ కూర్మా వెంకటరెడ్డి నాయుడు తెలుగులో ప్రసంగించారు. జస్టిస్ పార్టీ నాయకులలో ఒకరయిన ఆయన 1937 ఏప్రిల్ 1 నుంచి జూలై 14 దాకా ఉమ్మడి మద్రాసు రాజధాని ప్రధానిగా పని చేశారు. కాగా మద్రాసు కేంద్రం నుంచి తొలి ప్రసంగం చేసిన వారుగా ఆయన చరిత్రకెక్కరు. ఆయన ప్రసంగంలోని తొలి వాక్యాలు ఇవి: "నేనిప్పుడు చెన్నపట్నం నుండి మాట్లాడుచున్నాను. మీరెక్కడ నుంచి వినుచున్నారో నేను చెప్పజాలను. కాని అనేక స్థలములయందు ఉండి వినుచున్నారని తలచుచున్నాను. నేనీ రోజున చెప్పవలసినదేమనగా 'ఆకాశవాణి యొక్క ఉపయోగములే. దీన్నే ఇంగ్లీషులో 'రేడియో' అందురు."

ఈ క్రింది వారిలో జస్టిస్ పార్టీనాయకుడు.

(1) సి.వి. కృష్ణస్వామిసెట్టి.

(2) మహబూబ్ అలీ

(3) చిరాగ్ అలీ

(4) సర్ కూర్మా వెంకట రెడ్డి నాయుడు.

[Question ID = 331][Question Description = S3_Telugu_Q121]

1. 1 [Option ID = 1321]
2. 2 [Option ID = 1322]
3. 3 [Option ID = 1323]
4. 4 [Option ID = 1324]

2)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదవి ప్రశ్నకు సమాధానాలు రాయండి.

మన దక్షిణభారతదేశంలో రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభంకావడానికి కారకులు తెలుగు వారయిన రావుబహదూర్ సి.వి.కృష్ణస్వామి సెట్టి. మద్రాసులోనూ మాంచెస్టర్‌లోనూ విద్యాభ్యాసం చేసిన ఆయన 1914లో మద్రాసు నగర పాలక సంస్థలో ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీర్‌గా చేరారు. ఆ నగర వీధులలో మొదటిసారిగా విద్యుద్దీపాలు ఏర్పాటు చేసినవారు ఆయనే. 1910లో విమాన ప్రయానం చేసిన తొలి భారతీయులలో ఆయన కూడ ఒకరట. 1924లో మద్రాస్ రేడియో క్లబ్ ద్వారా ఆయన రేడియో ప్రసారాలుమొదలుపెట్టారు. ఈ రేడియో క్లబ్‌లో పుర ప్రముఖులు ఎందరో సభ్యులుగా ఉన్న ఆ సంస్థ కార్యదర్శిగా ఉన్న కృష్ణాస్వామి సెట్టి పాత్ర ప్రధానమైనిది. రేడియో క్లబ్ నెలకొల్పాలని ప్రతిపాదించిన ఆ క్లబ్ ద్వారా ప్రసారాలు జరగడానికి ఆయన ఎంతో కృషి చేశారు. 1924 మే 16న ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ 1924 జులై 31 నాడు ప్రసారాలు మొదలుపెట్టింది. అయితే ప్రసారాలలో సంగీతానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉండేది. 1927 అక్టోబర్‌లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ మూత పడింది. అయితే కృష్ణస్వామి సెట్టిగారి పూనికతో 1930 ఏప్రిల్ 1 నుంచి మద్రాసు నగర పాలక సంస్థ రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభించింది. కాని ఆ రేడియో ప్రసారాలు పరితమితమైనవే.

ఈ ప్రసారలలో తెలుగు పాటలు వినిపించినా తెలుగు నాటకాలు వంటివి వినిపించినట్టు ఆధారాలు లేవు. పోలీసువారి ప్రకటనలు, ఆరోగ్య విశేషాలు కొన్ని ప్రసారం చేసేవారు. బడిపిల్లలకోసం కొన్ని కార్యక్రమాలు వినిపించేవారు.

ఈ ప్రసారాలు చిత్తూరు, వెంకటగిరి మొదలయిన చోట్ల వినిపించేవి. వాతావరణం అనుకూలించినపుడు బంగాళాఖాతం తీరం వెంబడి ఉన్న ఊళ్లలో విశాఖపట్టణం దాకా వినిపించేదని అప్పటి వార్తల వల్ల తెలుస్తున్నది.

1933లో మహబూబ్ అలీ అనే తపాలాశాఖ ఉద్యోగి హైదరాబాదులో చిరాగ్ అలీ సందులో, 200 వాట్ల శక్తి గల రేడియో కేంద్రం నెలకొల్పడు. 1935 ఫిబ్రవరి 3 నుంచి అది నిజాం అధీనంలోకి వచ్చింది. ఆ రేడియో కేంద్రంలో ప్రసారభాష ఉర్దూ. ప్రసారణ శక్తి బాగా తక్కువ కావడం వల్ల ప్రసారాలు పరిమితమైన దూరాలకే వినిపించేవి.

1939 జూలైలో కిలోవాట్లు శక్తి గల ప్రసారిణి ఒకదాన్ని సరూర్‌నగర్‌లో ఏర్పాటు చేసి దక్కన్ రేడియో పేరు ప్రసారాలు మొదలయ్యాయి. ఉర్దూతో బాటు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ భాషలలోనూ ప్రసారాలు చేసేవారు. అయితే ఉర్దూతో పోలిస్తే, తక్కిన భాషల ప్రసారాలు పరిమితంగా ఉండేవి. మొహర్రం నెలలో ప్రసారాలు ఉండేవి కావట. కొన్నాళ్ల తర్వాత స్టుడియోను సరూర్‌నగర్ నుంచి ఖైరతాబాదులోని యావర్ మంజిల్‌కు మార్చారు. ప్రసారిణి సరూర్‌నగర్‌లోనే ఉండేది. తెలుగు ప్రసారాలకు మొదట తక్కువ వ్యవధి ఇచ్చేవారట. కాలక్రమాన రోజుకు గంటసేపు ప్రసారాలు చేసేవారు. ఈ కేంద్రం ఉదయం ఏడున్నర నుంచి తొమ్మిదిన్నర దాకా మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుంచి రెండు గంటల దాకా సాయంకాలం ఐదున్నర నుంచి రాత్రి పదిన్నరదాకా ప్రసారాలు చేసేది. హిందూస్థానీ సంగీతానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చేవారు. చాలా ఏళ్ల తర్వాత కర్ణాటక సంగీతానికి కొంత సమయం కేటాయించసాగారు. ముస్లిం వనితల కోసం పరదా పద్ధతి, వారి కోసం విడిగా వాకిలి ఏర్పాటు చేసారు. వసీంఖాన్ అనే వారు తెలుగు కార్యక్రమాల అధికారిగా పని చేశారు. రాయప్రోలు రాజశేఖర్ సహాయ దర్శకులుగా, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, దుర్గాచలం కార్యాక్రమ నిర్వాహకులుగా పని చేసేవారు. కురగంటి సీతారామయ్య, మహారథి సంభాషణలు, వార్తలు వంటివి వ్రాసేవారు. కె.ఎల్. నరసింహారావు గ్రామీణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు. లలిత, వెంకటేశ్వర్లు వార్తలు చదివేవారు: ప్రకటనలు చేసేవారు. మల్లిపాటలు, ఎల్లిపాటలు మొదలైన శీర్షికలతో జానపద గీతాలు ప్రసారమయ్యేవి.

1936లో అప్పటి ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం భారత దేశంలో రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలించడానికి నిపుణులను నియమించింది. అప్పుడు మద్రాసురాజధానిలో తమిళ జిల్లాలతో బాటు కొన్ని తెలుగు కన్నడ మలయాళ జిల్లాలు కూడ కలిసి ఉండేవి. మద్రాసు నుంచి నాలుగు భాషలలో ప్రసారాలు చేయాలని విజయవాడ నుంచి కానీ రాజమండ్రి నుంచి కానీ తెలుగు ప్రసారాలు చేయాలనీ అనుకొన్నారు. చివరికి తెలుగు కార్యక్రమాలను మద్రాసు నుంచే ప్రసారం చేయాలని నిర్ణియించారు.

1935లో హైదరాబాదు తర్వత సెప్టెంబర్ 10 నాడు మైసూరులో ఒక రేడియో కేంద్రం మొదలయింది. మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో మనస్తత్వ శాస్త్రాచార్యులు గా ఉన్న డాక్టర్ ఎం.వి. గోపాలస్వామి ఆ కేంద్ర సంస్థాపకులు. దానికి ఆయన ' ఆకాశవాణి ' అని పేరు పెట్టారు. ఆ పేరును రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ సూచించారని చెబుతారు. 1937 సెప్టెంబర్ 30 నాడు తిరువాన్కూరు సంస్థానం ఒక రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పింది.

హైదారాబాదులో నుంచీ మద్రాసు నగరపాలక సంస్థ రేడియో నుంచి ప్రసారమైన తెలుగు కార్యక్రమాల వివరాలు తెలియవు. కనుక రేడియోలో తెలుగు ప్రసారాల గురించిన ప్రస్తావన తెలుసుకోవటానికి 1938 జూన్ 16 నాడు మొదలయిన మద్రాసు రేడియో కేంద్రం చరిత్రను పరిశీలించాలి. ఆనాడు ఆ కేంద్రాన్ని అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ ఎర్‌స్కిన్ ప్రభువు **(Lord Erskine)** రాష్ట్ర ప్రధానమంత్రి (ఇప్పటి మాటలతో చెప్పాలంటే ముఖ్యమంత్రి రాజగోపాలచారి (రాజాజీ) ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఆల్ ఇండియా రేడియో అనే పేరుతో ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ఏర్పాటు చేసిన ఆ సంస్థను వ్యవహరిస్తున్నా రాజాజీ ఆంగ్లంలో చేసిన తమ ప్రారంభోపన్యాసంలో ' హిందూస్థాన్ ఆకాశవాణి ' అని ప్రస్తావించారు. ఆకేంద్రం ఆ సాయంకాలం ఐదున్నరకు సౌరాష్ట్ర రాగంలో శ్రీ త్యాగరాజ స్యామివారు రచించిన 'శ్రీ గణపతిని సేవింపరారే' అనే తెలుగు కృతిని తిరివెన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లై అనే విద్వాంసులు నాదస్వరంపై వాయిస్తుండగా మొదలయింది. రాజాజీ ప్రారంభోపన్యాసం తర్వాత సెమ్మంగుడి శ్రీనివాసయ్యర్ గాత్రకచేరీ, తిరిగి సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లైగారి నాదస్వర సభ ప్రారసమయ్యాయి. ఆ వెంటనే రాత్రి 8 గంటల 15 నిమిషాలకు 'భారతదేశము–రేడియో' అనే విషయం గురించి సర్ కూర్మా వెంకటరెడ్డి నాయుడు తెలుగులో ప్రసంగించారు. జస్టిస్ పార్టీ నాయకులలో ఒకరయిన ఆయన 1937 ఏప్రిల్ 1 నుంచి జూలై 14 దాకా ఉమ్మడి మద్రాసు రాజధాని ప్రధానిగా పని చేశారు. కాగా మద్రాసు కేంద్రం నుంచి తొలి ప్రసంగం చేసిన వారుగా ఆయన చరిత్రకెక్కరు. ఆయన ప్రసంగంలోని తొలి వాక్యాలు ఇవి: "నేనిప్పుడు చెన్నపట్నం నుండి మాట్లాడుచున్నాను. మీరెక్కడ నుంచి వినుచున్నారో నేను చెప్పజాలను. కాని అనేక స్థలములయందు ఉండి వినుచున్నారని తలచుచున్నాను. నేనీ రోజున చెప్పవలసినదేమనగా 'ఆకాశవాణి యొక్క ఉపయోగములే. దీన్నే ఇంగ్లీషులో 'రేడియో' అందురు."

ఈ క్రింది వారిలో మైసూర్ రేడియో కేంద్రస్థాపకులు

(1) కురుగంటి సీతారామయ్య

(2) రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

(3) డా. ఎం. వి. గోపాలస్వామి.

(4) ఎరస్కిన్ ప్రభువు.

[Question ID = 332][Question Description = S3_Telugu_Q122]

1. 1 [Option ID = 1325]
2. 2 [Option ID = 1326]
3. 3 [Option ID = 1327]
4. 4 [Option ID = 1328]

3)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదవి ప్రశ్నకు సమాధానాలు రాయండి.

మన దక్షిణభారతదేశంలో రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభంకావడానికి కారకులు తెలుగు వారయిన రావుబహదూర్ సి.వి.కృష్ణస్వామి సెట్టి. మద్రాసులోనూ మాంచెస్టర్‌లోనూ విద్యాభ్యాసం చేసిన ఆయన 1914లో మద్రాసు నగర పాలక సంస్థలో ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీర్‌గా చేరారు. ఆ నగర వీధులలో మొదటిసారిగా విద్యుద్దీపాలు ఏర్పాటు చేసినవారు ఆయనే. 1910లో విమాన ప్రయానం చేసిన తొలి భారతీయులలో ఆయన కూడ ఒకరట. 1924లో మద్రాస్ రేడియో క్లబ్ ద్వారా ఆయన రేడియో ప్రసారాలుమొదలుపెట్టారు. ఈ రేడియో క్లబ్‌లో పుర ప్రముఖులు ఎందరో సభ్యులుగా ఉన్న ఆ సంస్థ కార్యదర్శిగా ఉన్న కృష్ణాస్వామి సెట్టి పాత్ర ప్రధానమైనిది. రేడియో క్లబ్ నెలకొల్పాలని ప్రతిపాదించిన ఆ క్లబ్ ద్వారా ప్రసారాలు జరగడానికి ఆయన ఎంతో కృషి చేశారు. 1924 మే 16న ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ 1924 జులై 31 నాడు ప్రసారాలు మొదలుపెట్టింది. అయితే ప్రసారాలలో సంగీతానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉండేది. 1927 అక్టోబర్‌లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ మూత పడింది. అయితే కృష్ణస్వామి సెట్టిగారి పూనికతో 1930 ఏప్రిల్ 1 నుంచి మద్రాసు నగర పాలక సంస్థ రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభించింది. కాని ఆ రేడియో ప్రసారాలు పరితమితమైనవే.

ఈ ప్రసారలలో తెలుగు పాటలు వినిపించినా తెలుగు నాటకాలు వంటివి వినిపించినట్టు ఆధారాలు లేవు. పోలీసువారి ప్రకటనలు, ఆరోగ్య విశేషాలు కొన్ని ప్రసారం చేసేవారు. బడిపిల్లలకోసం కొన్ని కార్యక్రమాలు వినిపించేవారు.

ఈ ప్రసారాలు చిత్తూరు, వెంకటగిరి మొదలయిన చోట్ల వినిపించేవి. వాతావరణం అనూకూలించినపుడు బంగాళాఖాతం తీరం వెంబడి ఉన్న ఊళ్లలో విశాఖపట్టణం దాకా వినిపించేదని అప్పటి వార్తల వల్ల తెలుస్తున్నది.

1933లో మహబూబ్ అలీ అనే తపాలాశాఖ ఉద్యోగి హైదరాబాదులో చిరాగ్ అలీ సందులో, 200 వాట్ల శక్తి గల రేడియో కేంద్రం నెలకొల్పడు. 1935 ఫిబ్రవరి 3 నుంచి అది నిజాం అధీనంలోకి వచ్చింది. ఆ రేడియో కేంద్రంలో ప్రసారభాష ఉర్దూ. ప్రసారణ శక్తి బాగా తక్కువ కావడం వల్ల ప్రసారాలు పరిమితమైన దూరాలకే వినిపించేవి.

1939 జూలైలో కిలోవాట్లు శక్తి గల ప్రసారిణి ఒకదాన్ని సరూర్‌నగర్‌లో ఏర్పాటు చేసి దక్కన్ రేడియో పేరు ప్రసారాలు మొదలయ్యాయి. ఉర్దూతో బాటు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ భాషలలోనూ ప్రసారాలు చేసేవారు. అయితే ఉర్దూతో పోలిస్తే, తక్కిన భాషల ప్రసారాలు పరిమితంగా ఉండేవి. మొహర్రం నెలలో ప్రసారాలు ఉండేవి కావట. కొన్నాళ్ల తర్వాత స్టుడియోను సరూర్‌నగర్ నుంచి ఖైరతాబాదులోని యావర్ మంజిల్‌కు మార్చారు. ప్రసారిణి సరూర్‌నగర్‌లోనే ఉండేది. తెలుగు ప్రసారాలకు మొదట తక్కువ వ్యవధి ఇచ్చేవారట. కాలక్రమాన రోజుకు గంటసేపు ప్రసారాలు చేసేవారు. ఈ కేంద్రం ఉదయం ఏడున్నర నుంచి తొమ్మిదిన్నర దాకా మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుంచి రెండు గంటల దాకా సాయంకాలం ఐదున్నర నుంచి రాత్రి పదిన్నరదాకా ప్రసారాలు చేసేది. హిందూస్థానీ సంగీతానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చేవారు. చాలా ఏళ్ల తర్వాత కర్ణాటక సంగీతానికి కొంత సమయం కేటాయించసాగారు. ముస్లిం వనితల కోసం పరదా పద్ధతి, వారి కోసం విడిగా వాకిలి ఏర్పాటు చేసారు. వసీంఖాన్ అనే వారు తెలుగు కార్యక్రమాల అధికారిగా పని చేశారు. రాయప్రోలు రాజశేఖర్ సహాయ దర్శకులుగా, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, దుర్గాచలం కార్యాక్రమ నిర్వాహకులుగా పని చేసేవారు. కురగంటి సీతారామయ్య, మహారథి సంభాషణలు, వార్తలు వంటివి వ్రాసేవారు. కె.ఎల్. నరసింహారావు గ్రామీణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు. లలిత, వెంకటేశ్వర్లు వార్తలు చదివేవారు: ప్రకటనలు చేసేవారు. మల్లిపాటలు, ఎల్లిపాటలు మొదలైన శీర్షికలతో జానపద గీతాలు ప్రసారమయ్యేవి.

1936లో అప్పటి ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం భారత దేశంలో రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలించడానికి నిపుణులను నియమించింది. అప్పుడు మద్రాసురాజధానిలో తమిళ జిల్లాలతో బాటు కొన్ని తెలుగు కన్నడ మలయాళ జిల్లాలు కూడ కలిసి ఉండేవి. మద్రాసు నుంచి నాలుగు భాషలలో ప్రసారాలు చేయాలని విజయవాడ నుంచి కానీ రాజమండ్రి నుంచి కానీ తెలుగు ప్రసారాలు చేయాలనీ అనుకొన్నారు. చివరికి తెలుగు కార్యక్రమాలను మద్రాసు నుంచే ప్రసారం చేయాలని నిర్ణయించారు.

1935లో హైదరాబాదు తర్వత సెప్టెంబర్ 10 నాడు మైసూరులో ఒక రేడియో కేంద్రం మొదలయింది. మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో మనస్తత్వ శాస్త్రాచార్యులు గా ఉన్న డాక్టర్ ఎం.వి. గోపాలస్వామి ఆ కేంద్ర సంస్థాపకులు. దానికి ఆయన ' ఆకాశవాణి ' అని పేరు పెట్టారు. ఆ పేరును రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ సూచించారని చెబుతారు. 1937 సెప్టెంబర్ 30 నాడు తిరువాన్కూరు సంస్థానం ఒక రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పింది.

హైదారాబాదులో నుంచీ మద్రాసు నగరపాలక సంస్థ రేడియో నుంచి ప్రసారమైన తెలుగు కార్యక్రమాల వివరాలు తెలియవు. కనుక రేడియోలో తెలుగు ప్రసారాల గురించిన ప్రస్తావన తెలుసుకోవటానికి 1938 జూన్ 16 నాడు మొదలయిన మద్రాసు రేడియో కేంద్రం చరిత్రను పరిశీలించాలి. ఆనాడు ఆ కేంద్రాన్ని అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ ఎర్‌స్కిన్ ప్రభువు **(Lord Erskine)** రాష్ట్ర ప్రధానమంత్రి (ఇప్పటి మాటలతో చెప్పాలంటే ముఖ్యమంత్రి రాజగోపాలచారి (రాజాజీ) ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఆల్ ఇండియా రేడియో అనే పేరుతో ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ఏర్పాటు చేసిన ఆ సంస్థను వ్యవహరిస్తున్నా రాజాజీ ఆంగ్లంలో చేసిన తమ ప్రారంభోపన్యాసంలో ' హిందూస్థాన్ ఆకాశవాణి ' అని ప్రస్తావించారు. ఆకేంద్రం ఆ సాయంకాలం ఐదున్నరకు సౌరాష్ట్ర రాగంలో శ్రీ త్యాగరాజ స్యామివారు రచించిన 'శ్రీ గణపతిని సేవింపరారే' అనే తెలుగు కృతిని తిరివెన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లె అనే విద్వాంసులు నాదస్వరంపై వాయిస్తుండగా మొదలయింది. రాజాజీ ప్రారంభోపన్యాసం తర్వాత సెమ్మంగుడి శ్రీనివాసయ్యర్ గాత్రకచేరీ, తిరిగి సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లెగారి నాదస్వర సభ ప్రారసమయ్యాయి. ఆ వెంటనే రాత్రి 8 గంటల 15

నిమిషాలకు 'భారతదేశము–రేడియో' అనె విషయం గురించి సర్ కూర్మా వెంకటరెడ్డి నాయుడు తెలుగులో ప్రసంగించారు. జస్టిస్ పార్టి నాయకులలో ఒకరయిన ఆయన 1937 ఏప్రిల్ 1 నుంచి జూలై 14 దాకా ఉమ్మడి మద్రాసు రాజధాని ప్రధానిగా పని చేశారు. కాగా మద్రాసు కేంద్రం నుంచి తొలి ప్రసంగం చేసిన వారుగా ఆయన చరిత్రకెక్కరు. ఆయన ప్రసంగంలోని తొలి వాక్యాలు ఇవి: "నేనిప్పుడు చెన్నపట్నం నుండి మాట్లాడుచున్నాను. మీరెక్కడ నుంచి వినుచున్నారో నేను చెప్పజాలను. కాని అనేక స్థలములయందు ఉండి వినుచున్నారని తలచుచున్నాను. నేనీ రోజున చెప్పవలసినదేమనగా 'ఆకాశవాణి యొక్క ఉపయోగములే. దీన్నే ఇంగ్లీషులో 'రేడియో' అందురు."

రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలనకు నిపుణులు నియిమింపబడిన సంవత్సరం

(1) 1935
(2) 1936
(3) 1937
(4) 1938

[Question ID = 333][Question Description = S3_Telugu_Q123]

1. 1 [Option ID = 1329]
2. 2 [Option ID = 1330]
3. 3 [Option ID = 1331]
4. 4 [Option ID = 1332]

4)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదవి ప్రశ్నకు సమాధానాలు రాయండి.

మన దక్షిణాభారతదేశంలో రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభంకావడానికి కారకులు తెలుగు వారయిన రావుబహదూర్ సి.వి.కృష్ణస్వామి సెట్టి. మద్రాసులోనూ మాంచెస్టెర్‌లోనూ విద్యాభ్యాసం చేసిన ఆయన 1914లో మద్రాసు నగర పాలక సంస్థలో ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీర్‌గా చేరారు. ఆ నగర వీధులలో మొదటిసారిగా విద్యుద్దీపాలు ఏర్పాటు చేసినవారు ఆయనే. 1910లో విమాన ప్రయానం చేసిన తొలి భారతీయులలో ఆయన కూడ ఒకరట. 1924లో మద్రాస్ రేడియో క్లబ్ ద్వారా ఆయన రేడియో ప్రసారాలుమొదలుపెట్టారు. ఈ రేడియో క్లబ్‌లో పుర ప్రముఖులు ఎందరో సభ్యులుగా ఉన్న ఆ సంస్థ కార్యదర్శిగా ఉన్న కృష్ణాస్వామి సెట్టి పాత్ర ప్రధానమైనిది. రేడియో క్లబ్ నెలకొల్పాలని ప్రతిపాదించిన ఆ క్లబ్ ద్వారా ప్రసారాలు జరగడానికి ఆయన ఎంతో కృషి చేశారు. 1924 మే 16న ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ 1924 జులై 31 నాడు ప్రసారాలు మొదలుపెట్టింది. అయితే ప్రసారాలలో సంగీతానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉండేది. 1927 అక్టోబర్‌లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ మూత పడింది. అయితే కృష్ణస్వామి సెట్టిగారి పూనికతో 1930 ఏప్రిల్ 1 నుంచి మద్రాసు నగర పాలక సంస్థ రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభించింది. కాని ఆ రేడియో ప్రసారాలు పరితమితమైనవే.

ఈ ప్రసారలలో తెలుగు పాటలు వినిపించినా తెలుగు నాటకాలు వంటివి వినిపించినట్టు ఆధారాలు లేవు. పోలీసువారి ప్రకటనలు, ఆరోగ్య విశేషాలు కొన్ని ప్రసారం చేసేవారు. బడిపిల్లలకోసం కొన్ని కార్యక్రమాలు వినిపించేవారు.

ఈ ప్రసారాలు చిత్తూరు, వెంకటగిరి మొదలయిన చోట్ల వినిపించేవి. వాతావరణం అనూకూలించినపుడు బంగాళాఖాతం తీరం వెంబడి ఉన్న ఊళ్లలో విశాఖపట్టణం దాకా వినిపించేదని అప్పటి వార్తల వల్ల తెలుస్తున్నది.

1933లో మహబూబ్ అలీ అనే తపాలాశాఖ ఉద్యోగి హైదరాబాదులో చిరాగ్ అలీ సందులో, 200 వాట్ల శక్తి గల రేడియో కేంద్రం నెలకొల్పడు. 1935 ఫిబ్రవరి 3 నుంచి అది నిజాం అధీనంలోకి వచ్చింది. ఆ రేడియో కేంద్రంలో ప్రసారభాష ఉర్దూ. ప్రసారణ శక్తి బాగా తక్కువ కావడం వల్ల ప్రసారాలు పరిమితమైన దూరాలకే వినిపించేవి.

1939 జూలైలో కిలోవాట్లు శక్తి గల ప్రసారిణి ఒకదాన్ని సరూర్‌నగర్‌లో ఏర్పాటు చేసి దక్కన్ రేడియో పేరు ప్రసారాలు మొదలయ్యాయి. ఉర్దూతో బాటు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ భాషలలోనూ ప్రసారాలు చేసేవారు. అయితే ఉర్దూతో పోలిస్తే, తక్కిన భాషల ప్రసారాలు పరిమితంగా ఉండేవి. మొహర్రం నెలలో ప్రసారాలు ఉండేవి కావట. కొన్నాళ్ల తర్వాత స్టుడియోను సరూర్‌నగర్ నుంచి ఖైరతాబాదులోని యావర్ మంజిల్‌కు మార్చారు. ప్రసారిణి సరూర్‌నగర్‌లోనే ఉండేది. తెలుగు ప్రసారాలకు మొదట తక్కువ వ్యవధి ఇచ్చేవారట. కాలక్రమాన రోజుకు గంటసేపు ప్రసారాలు చేసేవారు. ఈ కేంద్రం ఉదయం ఏడున్నర నుంచి తొమ్మిదిన్నర దాకా మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుంచి రెండు గంటల దాకా సాయంకాలం ఐదున్నర నుంచి రాత్రి పదిన్నరదాకా ప్రసారాలు చేసేది. హిందూస్థానీ సంగీతానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చేవారు. చాలా ఏళ్ల తర్వాత కర్ణాటక సంగీతానికి కొంత సమయం కేటాయించసాగారు. ముస్లిం వనితల కోసం పరదా పద్ధతి, వారి కోసం విడిగా వాకిలి ఏర్పాటు చేసారు. వసీంఖాన్ అనే వారు తెలుగు కార్యక్రమాల అధికారిగా పని చేశారు. రాయప్రోలు రాజశేఖర్ సహాయ దర్శకులుగా, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, దుర్గాచలం కార్యాక్రమ నిర్వాహకులుగా పని చేసేవారు. కురగంటి సీతారామయ్య, మహారథి సంభాషణలు, వార్తలు వంటివి వ్రాసేవారు. కె.ఎల్. నరసింహారావు గ్రామీణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు. లలిత, వెంకటేశ్వర్లు వార్తలు చదివేవారు: ప్రకటనలు చేసేవారు. మల్లిపాటలు, ఎల్లిపాటలు మొదలైన శీర్షికలతో జానపద గీతాలు ప్రసారమయ్యేవి.

1936లో అప్పటి ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం భారత దేశంలో రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలించడానికి నిపుణులను నియమించింది. అప్పుడు మద్రాసురాజధానిలో తమిళ జిల్లాలతో బాటు కొన్ని తెలుగు కన్నడ మలయాళ జిల్లాలు కూడ కలిసి ఉండేవి. మద్రాసు నుంచి నాలుగు భాషలలో ప్రసారాలు చేయాలని విజయవాడ నుంచి కానీ రాజమండ్రి నుంచి కానీ తెలుగు ప్రసారాలు చేయాలనీ అనుకొన్నారు. చివరికి తెలుగు కార్యక్రమాలను మద్రాసు నుంచే ప్రసారం చేయాలని నిర్ణయించారు.

1935లో హైదరాబాదు తర్వత సెప్టెంబర్ 10 నాడు మైసూరులో ఒక రేడియో కేంద్రం మొదలయింది. మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో మనస్తత్వ శాస్త్రాచార్యులు గా ఉన్న డాక్టర్ ఎం.వి. గోపాలస్వామి ఆ కేంద్ర సంస్థాపకులు. దానికి ఆయన ' ఆకాశవాణి ' అని పేరు పెట్టారు. ఆ పేరును రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ సూచించారని చెబుతారు. 1937 సెప్టెంబర్ 30 నాడు తిరువాస్కూరు సంస్థానం ఒక రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పింది.

హైదారాబాదులో నుంచి మద్రాసు నగరపాలక సంస్థ రేడియో నుంచి ప్రసారమైన తెలుగు కార్యక్రమాల వివరాలు తెలియవు. కనుక రేడియోలో తెలుగు ప్రసారాల గురించిన ప్రస్తావన తెలుసుకోవటానికి 1938 జూన్ 16 నాడు మొదలయిన మద్రాసు రేడియో కేంద్రం చరిత్రను పరిశీలించాలి. ఆనాడు ఆ కేంద్రాన్ని అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ ఎర్స్కిన్ ప్రభువు (**Lord Erskine**) రాష్ట్ర ప్రధానమంత్రి (ఇప్పటి మాటలతో చెప్పాలంటే ముఖ్యమంత్రి రాజగోపాలచారి (రాజాజీ) ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఆల్ ఇండియా రేడియో అనే పేరుతో ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ఏర్పాటు చేసిన ఆ సంస్థను వ్యవహరిస్తున్నా రాజాజీ ఆంగ్లంలో చేసిన తమ ప్రారంభోపన్యాసంలో ' హిందూస్థాన్ ఆకాశవాణి ' అని ప్రస్తావించారు. ఆకేంద్రం ఆ సాయంకాలం ఐదున్నరకు సౌరాష్ట్ర రాగంలో శ్రీ త్యాగరాజ స్వామివారు రచించిన 'శ్రీ గణపతిని సేవింపరారే' అనే తెలుగు కృతిని తిరివెన్కాడు సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లై అనే విద్వాంసులు నాదస్వరంపై వాయిస్తుండగా మొదలయింది. రాజాజీ ప్రారంభోపన్యాసం తర్వాత సెమ్మంగుడి శ్రీనివాసయ్యర్ గాత్రకచేరీ, తిరిగి సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లైగారి నాదస్వర సభ ప్రారసమయ్యాయి. ఆ వెంటనే రాత్రి 8 గంటల 15 నిమిషాలకు 'భారతదేశము-రేడియో' అనే విషయం గురించి సర్ కూర్మా వెంకటరెడ్డి నాయుడు తెలుగులో ప్రసంగించారు. జస్టిస్ పార్టీ నాయకులలో ఒకరయిన ఆయన 1937 ఏప్రిల్ 1 నుంచి జూలై 14 దాకా ఉమ్మడి మద్రాసు రాజధాని ప్రధానిగా పని చేశారు. కాగా మద్రాసు కేంద్రం నుంచి తొలి ప్రసంగం చేసిన వారుగా ఆయన చరిత్రకెక్కరు. ఆయన ప్రసంగంలోని తొలి వాక్యాలు ఇవి: "నేనిప్పుడు చెన్నపట్నం నుండి మాట్లాడుచున్నాను. మీరెక్కడ నుంచి వినుచున్నారో నేను చెప్పజాలను. కాని అనేక స్థలములయందు ఉండి వినుచున్నారని తలచుచున్నాను. నేనీ రోజున చెప్పవలసినదేమనగా 'ఆకాశవాణి యొక్క ఉపయోగములే. దీన్నే ఇంగ్లీషులో 'రేడియో' అందురు."

దక్కన్ రేడియో పేర ప్రసారాలు ఏ సంవత్సరంలో మొదలయ్యాయి.

(1) 1924 జులై 1
(2) 1935 ఫిబ్రవరి 3
(3) 1939 జులై
(4) 1938 జూన్ 16

[Question ID = 334][Question Description = S3_Telugu_Q124]

1. 1 [Option ID = 1333]
2. 2 [Option ID = 1334]
3. 3 [Option ID = 1335]
4. 4 [Option ID = 1336]

5)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదవి ప్రశ్నకు సమాధానాలు రాయండి.

మన దక్షిణాభారతదేశంలో రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభంకావడానికి కారకులు తెలుగు వారయిన రావుబహదూర్ సి.వి.కృష్ణస్వామి సెట్టి. మద్రాసులోనూ మాంచెస్టెర్‌లోనూ విద్యాభ్యాసం చేసిన ఆయన 1914లో మద్రాసు నగర పాలక సంస్థలో ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీర్‌గా చేరారు. ఆ నగర వీధులలో మొదటిసారిగా విద్యుద్దీపాలు ఏర్పాటు చేసినవారు ఆయనే. 1910లో విమాన ప్రయానం చేసిన తొలి భారతీయులలో ఆయన కూడ ఒకరట. 1924లో మద్రాస్ రేడియో క్లబ్ ద్వారా ఆయన రేడియో ప్రసారాలుమొదలుపెట్టారు. ఈ రేడియో క్లబ్‌లో పుర ప్రముఖులు ఎందరో సభ్యులుగా ఉన్న ఆ సంస్థ కార్యదర్శిగా ఉన్న కృష్ణాస్వామి సెట్టి పాత్ర ప్రధానమైనిది. రేడియో క్లబ్ నెలకొల్పాలని ప్రతిపాదించిన ఆ క్లబ్ ద్వారా ప్రసారాలు జరగడానికి ఆయన ఎంతో కృషి చేశారు. 1924 మే 16న ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ 1924 జులై 31 నాడు ప్రసారాలు మొదలుపెట్టింది. అయితే ప్రసారాలలో సంగీతానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉండేది. 1927 అక్టోబర్‌లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ మూత పడింది. అయితే కృష్ణస్వామి సెట్టిగారి పూనికతో 1930 ఏప్రిల్ 1 నుంచి మద్రాసు నగర పాలక సంస్థ రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభించింది. కాని ఆ రేడియో ప్రసారాలు పరితమితమైనవే.

ఈ ప్రసారలలో తెలుగు పాటలు వినిపించినా తెలుగు నాటకాలు వంటివి వినిపించినట్టు ఆధారాలు లేవు. పోలీసువారి ప్రకటనలు, ఆరోగ్య విశేషాలు కొన్ని ప్రసారం చేసేవారు. బడిపిల్లలకోసం కొన్ని కార్యక్రమాలు వినిపించేవారు.

ఈ ప్రసారాలు చిత్తూరు, వెంకటగిరి మొదలయిన చోట్ల వినిపించేవి. వాతావరణం అనూకూలించినపుడు బంగాళాఖాతం తీరం వెంబడి ఉన్న ఊళ్లలో విశాఖపట్టణం దాకా వినిపించేదని అప్పటి వార్తల వల్ల తెలుస్తున్నది.

1933లో మహబూబ్ అలీ అనే తపాలాశాఖ ఉద్యోగి హైదరాబాదులో చిరాగ్ అలీ సందులో, 200 వాట్ల శక్తి గల రేడియో కేంద్రం నెలకొల్పాడు. 1935 ఫిబ్రవరి 3 నుంచి అది నిజాం అధీనంలోకి వచ్చింది. ఆ రేడియో కేంద్రంలో ప్రసారభాష ఉర్దూ. ప్రసారణ శక్తి బాగా తక్కువ కావడం వల్ల ప్రసారాలు పరిమితమైన దూరాలకే వినిపించేవి.

1939 జూలైలో కిలోవాట్లు శక్తి గల ప్రసారిణి ఒకదాన్ని సరూర్‌నగర్‌లో ఏర్పాటు చేసి దక్కన్ రేడియో పేరు ప్రసారాలు మొదలయ్యాయి. ఉర్దూతో బాటు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ భాషలలోనూ ప్రసారాలు చేసేవారు. అయితే ఉర్దూతో పోలిస్తే, తక్కిన భాషల ప్రసారాలు పరిమితంగా ఉండేవి. మొహర్రం నెలలో ప్రసారాలు ఉండేవి కావట. కొన్నాళ్ల తర్వాత స్టుడియోను సరూర్‌నగర్ నుంచి ఖైరతాబాదులోని యావర్ మంజిల్‌కు మార్చారు. ప్రసారిణి సరూర్‌నగర్‌లోనే ఉండేది. తెలుగు ప్రసారాలకు మొదట తక్కువ వ్యవధి ఇచ్చేవారట. కాలక్రమాన రోజుకు గంటసేపు ప్రసారాలు చేసేవారు. ఈ కేంద్రం ఉదయం ఏడున్నర నుంచి తొమ్మిదిన్నర దాకా మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుంచి రెండు గంటల దాకా సాయంకాలం ఐదున్నర నుంచి రాత్రి పదిన్నరదాకా ప్రసారాలు చేసేది. హిందూస్థానీ సంగీతానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చేవారు. చాలా ఏళ్ల తర్వాత కర్ణాటక సంగీతానికి కొంత సమయం కేటాయించసాగారు. ముస్లిం వనితల కోసం పరదా పద్ధతి, వారి కోసం విడిగా వాకిలి ఏర్పాటు చేసారు. వసీంఖాన్ అనే వారు తెలుగు కార్యక్రమాల అధికారిగా పని చేశారు. రాయప్రోలు రాజశేఖర్ సహాయ దర్శకులుగా, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, దుర్గాచలం కార్యాక్రమ నిర్వాహకులుగా పని చేసేవారు. కురగంటి సీతారామయ్య, మహారథి సంభాషణలు, వార్తలు వంటివి వ్రాసేవారు. కె.ఎల్. నరసింహారావు గ్రామీణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు. లలిత, వెంకటేశ్వర్లు వార్తలు చదివేవారు: ప్రకటనలు చేసేవారు. మల్లిపాటలు, ఎల్లిపాటలు మొదలైన శీర్షికలతో జానపద గీతాలు ప్రసారమయ్యేవి.

1936లో అప్పటి ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం భారత దేశంలో రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలించడానికి నిపుణులను నియమించింది. అప్పుడు మద్రాసురాజధానిలో తమిళ జిల్లాలతో బాటు కొన్ని తెలుగు కన్నడ మలయాళ జిల్లాలు కూడ కలిసి ఉండేవి. మద్రాసు నుంచి నాలుగు భాషలలో ప్రసారాలు చేయాలని విజయవాడ నుంచి కానీ రాజమండ్రి నుంచి కానీ తెలుగు ప్రసారాలు చేయాలనీ అనుకొన్నారు. చివరికి తెలుగు కార్యక్రమాలను మద్రాసు నుంచే ప్రసారం చేయాలని నిర్ణయించారు.

1935లో హైదరాబాదు తర్వాత సెప్టెంబర్ 10 నాడు మైసూరులో ఒక రేడియో కేంద్రం మొదలయింది. మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో మనస్తత్వ శాస్త్రాచార్యులు గా ఉన్న డాక్టర్ ఎం.వి. గోపాలస్వామి ఆ కేంద్ర సంస్థాపకులు. దానికి ఆయన ' ఆకాశవాణి ' అని పేరు పెట్టారు. ఆ పేరును రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ సూచించారని చెబుతారు. 1937 సెప్టెంబర్ 30 నాడు తిరువాన్కూరు సంస్థానం ఒక రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పింది.

హైదారాబాదులో నుంచీ మద్రాసు నగరపాలక సంస్థ రేడియో నుంచి ప్రసారమైన తెలుగు కార్యక్రమాల వివరాలు తెలియవు. కనుక రేడియోలో తెలుగు ప్రసారాల గురించిన ప్రస్తావన తెలుసుకోవటానికి 1938 జూన్ 16 నాడు మొదలయిన మద్రాసు రేడియో కేంద్రం చరిత్రను పరిశీలించాలి. ఆనాడు ఆ కేంద్రాన్ని అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ ఎర్స్కిన్ ప్రభువు **(Lord Erskine)** రాష్ట్ర ప్రధానమంత్రి (ఇప్పటి మాటలతో చెప్పాలంటే ముఖ్యమంత్రి రాజగోపాలచారి (రాజాజీ) ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఆల్ ఇండియా రేడియో అనే పేరుతో ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ఏర్పాటు చేసిన ఆ సంస్థను వ్యవహరిస్తున్నా రాజాజీ ఆంగ్లంలో చేసిన తమ ప్రారంభోపన్యాసంలో ' హిందూస్థాన్ ఆకాశవాణి ' అని ప్రస్తావించారు. ఆకేంద్రం ఆ సాయంకాలం ఐదున్నరకు సౌరాష్ట్ర రాగంలో శ్రీ త్యాగరాజ స్వామివారు రచించిన 'శ్రీ గణపతిని సేవింపరారే' అనే తెలుగు కృతిని తిరివెన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లై అనే విద్వాంసులు నాదస్వరంపై వాయిస్తుండగా మొదలయింది. రాజాజీ ప్రారంభోపన్యాసం తర్వాత సెమ్మంగుడి శ్రీనివాసయ్యర్ గాత్రకచేరీ, తిరిగి సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లైగారి నాదస్వర సభ ప్రారసమయ్యాయి. ఆ వెంటనే రాత్రి 8 గంటల 15 నిమిషాలకు 'భారతదేశము–రేడియో' అనే విషయం గురించి సర్ కూర్మా వెంకటరెడ్డి నాయుడు తెలుగులో ప్రసంగించారు. జస్టిస్ పార్టీ నాయకులలో ఒకరయిన ఆయన 1937 ఏప్రిల్ 1 నుంచి జూలై 14 దాకా ఉమ్మడి మద్రాసు రాజధాని ప్రధానిగా పని చేశారు. కాగా మద్రాసు కేంద్రం నుంచి తొలి ప్రసంగం చేసిన వారుగా ఆయన చరిత్రకెక్కరు. ఆయన ప్రసంగంలోని తొలి వాక్యాలు ఇవి: "నేనిప్పుడు చెన్నపట్నం నుండి మాట్లాడుచున్నాను. మీరెక్కడ నుంచి వినుచున్నారో నేను చెప్పజాలను. కాని అనేక స్థలములయందు ఉండి వినుచున్నారని తలచుచున్నాను. నేనీ రోజున చెప్పవలసినదేమనగా 'ఆకాశవాణి యొక్క ఉపయోగములే. దీన్నే ఇంగ్లీషులో 'రేడియో' అందురు."

'ఆకాశ వాణి' పేరును ఎవరు సూచించారని పేర్కొంటారు.

(1) రాళ్ల పల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ
(2) వసీం ఖాన్
(3) కురుగంటి సీతారామయ్య
(4) మహారథి

[Question ID = 335][Question Description = S3_Telugu_Q125]

1. 1 [Option ID = 1337]
2. 2 [Option ID = 1338]
3. 3 [Option ID = 1339]
4. 4 [Option ID = 1340]

6)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదవి ప్రశ్నకు సమాధానాలు రాయండి.

మన దక్షిణాభారతదేశంలో రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభంకావడానికి కారకులు తెలుగు వారయిన రావుబహదూర్ సి.వి.కృష్ణస్వామి సెట్టి. మద్రాసులోనూ మాంచెస్టర్‌లోనూ విద్యాభ్యాసం చేసిన ఆయన 1914లో మద్రాసు నగర పాలక సంస్థలో ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీర్‌గా చేరారు. ఆ నగర వీధులలో మొదటిసారిగా విద్యుద్దీపాలు ఏర్పాటు చేసినవారు ఆయనే. 1910లో విమాన ప్రయానం చేసిన తొలి భారతీయులలో ఆయన కూడ ఒకరట. 1924లో మద్రాస్ రేడియో క్లబ్ ద్వారా ఆయన రేడియో ప్రసారాలుమొదలుపెట్టారు. ఈ రేడియో క్లబ్‌లో పుర ప్రముఖులు ఎందరో సభ్యులుగా ఉన్న ఆ సంస్థ కార్యదర్శిగా ఉన్న కృష్ణాస్వామి సెట్టి పాత్ర ప్రధానమైనిది. రేడియో క్లబ్ నెలకొల్పాలని ప్రతిపాదించిన ఆ క్లబ్ ద్వారా ప్రసారాలు జరగడానికి ఆయన ఎంతో కృషి చేశారు. 1924 మే 16న ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ 1924 జులై 31 నాడు ప్రసారాలు మొదలుపెట్టింది. అయితే ప్రసారాలలో సంగీతానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉండేది. 1927 అక్టోబర్‌లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ మూత పడింది. అయితే కృష్ణస్వామి సెట్టిగారి పూనికతో 1930 ఏప్రిల్ 1 నుంచి మద్రాసు నగర పాలక సంస్థ రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభించింది. కాని ఆ రేడియో ప్రసారాలు పరితమితమైనవే.

ఈ ప్రసారలలో తెలుగు పాటలు వినిపించినా తెలుగు నాటకాలు వంటివి వినిపించినట్టు ఆధారాలు లేవు. పోలీసువారి ప్రకటనలు, ఆరోగ్య విశేషాలు కొన్ని ప్రసారం చేసేవారు. బడిపిల్లలకోసం కొన్ని కార్యక్రమాలు వినిపించేవారు.

ఈ ప్రసారాలు చిత్తూరు, వెంకటగిరి మొదలయిన చోట్ల వినిపించేవి. వాతావరణం అనుకూలించినపుడు బంగాళాఖాతం తీరం వెంబడి ఉన్న ఊళ్లలో విశాఖపట్టణం దాకా వినిపించేదని అప్పటి వార్తల వల్ల తెలుస్తున్నది.

1933లో మహబూబ్ అలీ అనే తపాలాశాఖ ఉద్యోగి హైదరాబాదులో చిరాగ్ అలీ సందులో, 200 వాట్ల శక్తి గల రేడియో కేంద్రం నెలకొల్పాడు. 1935 ఫిబ్రవరి 3 నుంచి అది నిజాం అధీనంలోకి వచ్చింది. ఆ రేడియో కేంద్రంలో ప్రసారభాష ఉర్దూ. ప్రసారణ శక్తి బాగా తక్కువ కావడం వల్ల ప్రసారాలు పరిమితమైన దూరాలకే వినిపించేవి.

1939 జూలైలో కిలోవాట్లు శక్తి గల ప్రసారిణి ఒకదాన్ని సరూర్‌నగర్‌లో ఏర్పాటు చేసి దక్కన్ రేడియో పేరు ప్రసారాలు మొదలయ్యాయి. ఉర్దూతో బాటు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ భాషలలోనూ ప్రసారాలు చేసేవారు. అయితే ఉర్దూతో పోలిస్తే, తక్కిన భాషల ప్రసారాలు పరిమితంగా ఉండేవి. మొహర్రం నెలలో ప్రసారాలు ఉండేవి కావట. కొన్నాళ్ల తర్వాత స్టుడియోను సరూర్‌నగర్ నుంచి ఖైరతాబాదులోని యావర్ మంజిల్‌కు

మార్చారు. ప్రసారాలు [illegible] ఉండదు. తెలుగు ప్రసారాలకు మొదట తక్కువ వ్యవధి ఇచ్చేవారు. కాలక్రమాన రోజుకు గంటసేపు ప్రసారాలు చేసేవారు. ఈ కేంద్రం ఉదయం ఏడున్నర నుంచి తొమ్మిదిన్నర దాకా మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుంచి రెండు గంటల దాకా సాయంకాలం ఐదున్నర నుంచి రాత్రి పదిన్నరదాకా ప్రసారాలు చేసేది. హిందూస్థానీ సంగీతానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చేవారు. చాలా ఏళ్ల తర్వాత కర్ణాటక సంగీతానికి కొంత సమయం కేటాయించసాగారు. ముస్లిం వనితల కోసం పరదా పద్ధతి, వారి కోసం విడిగా వాకిలి ఏర్పాటు చేసారు. వసీంఖాన్ అనే వారు తెలుగు కార్యక్రమాల అధికారిగా పని చేశారు. రాయప్రోలు రాజశేఖర్ సహాయ దర్శకులుగా, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, దుర్గాచలం కార్యాక్రమ నిర్వాహకులుగా పని చేసేవారు. కురగంటి సీతారామయ్య, మహారథి సంభాషణలు, వార్తలు వంటివి వ్రాసేవారు. కె.ఎల్. నరసింహారావు గ్రామీణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు. లలిత, వెంకటేశ్వర్లు వార్తలు చదివేవారు: ప్రకటనలు చేసేవారు. మల్లిపాటలు, ఎల్లిపాటలు మొదలైన శీర్షికలతో జానపద గీతాలు ప్రసారమయ్యేవి.

1936లో అప్పటి ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం భారత దేశంలో రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలించదానికి నిపుణులను నియమించింది. అప్పుడు మద్రాసురాజధానిలో తమిళ జిల్లాలతో బాటు కొన్ని తెలుగు కన్నడ మలయాళ జిల్లాలు కూడ కలిసి ఉండేవి. మద్రాసు నుంచి నాలుగు భాషలలో ప్రసారాలు చేయాలని విజయవాడ నుంచి కానీ రాజమండ్రి నుంచి కానీ తెలుగు ప్రసారాలు చేయాలనీ అనుకొన్నారు. చివరికి తెలుగు కార్యక్రమాలను మద్రాసు నుంచే ప్రసారం చేయాలని నిర్ణయించారు.

1935లో హైదరాబాదు తర్వత సెప్టెంబర్ 10 నాడు మైసూరులో ఒక రేడియో కేంద్రం మొదలయింది. మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో మనస్తత్వ శాస్త్రాచార్యులు గా ఉన్న డాక్టర్ ఎం.వి. గోపాలస్వామి ఆ కేంద్ర సంస్థాపకులు. దానికి ఆయన ' ఆకాశవాణి ' అని పేరు పెట్టారు. ఆ పేరును రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ సూచించారని చెబుతారు. 1937 సెప్టెంబర్ 30 నాడు తిరువాస్కూరు సంస్థానం ఒక రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పింది.

హైదారాబాదులో నుంచీ మద్రాసు నగరపాలక సంస్థ రేడియో నుంచి ప్రసారమైన తెలుగు కార్యక్రమాల వివరాలు తెలియవు. కనుక రేడియోలో తెలుగు ప్రసారాల గురించిన ప్రస్తావన తెలుసుకోవటానికి 1938 జూన్ 16 నాడు మొదలయిన మద్రాసు రేడియో కేంద్రం చరిత్రను పరిశీలించాలి. ఆనాడు ఆ కేంద్రాన్ని అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ ఎర్స్కిన్ ప్రభువు **(Lord Erskine)** రాష్ట్ర ప్రధానమంత్రి (ఇప్పటి మాటలతో చెప్పాలంటే ముఖ్యమంత్రి రాజగోపాలచారి (రాజాజీ) ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఆల్ ఇండియా రేడియో అనే పేరుతో ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ఏర్పాటు చేసిన ఆ సంస్థను వ్యవహరిస్తున్నా రాజాజీ ఆంగ్లంలో చేసిన తమ ప్రారంభోపన్యాసంలో ' హిందూస్థాన్ ఆకాశవాణి ' అని ప్రస్తావించారు. ఆకేంద్రం ఆ సాయంకాలం ఐదున్నరకు సౌరాష్ట్ర రాగంలో శ్రీ త్యాగరాజ స్వామివారు రచించిన 'శ్రీ గణపతిని సేవింపరారే' అనే తెలుగు కృతిని తిరివెన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లై అనే విద్వాంసులు నాదస్వరంపై వాయిస్తుండగా మొదలయింది. రాజాజీ ప్రారంభోపన్యాసం తర్వాత సెమ్మంగుడి శ్రీనివాసయ్యర్ గాత్రకచేరీ, తిరిగి సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లైగారి నాదస్వర సభ ప్రారసమయ్యాయి. ఆ వెంటనే రాత్రి 8 గంటల 15 నిమిషాలకు 'భారతదేశము–రేడియో' అనే విషయం గురించి సర్ కూర్మా వెంకటరెడ్డి నాయుడు తెలుగులో ప్రసంగించారు. జస్టిస్ పార్టీ నాయకులలో ఒకరయిన ఆయన 1937 ఏప్రిల్ 1 నుంచి జూలై 14 దాకా ఉమ్మడి మద్రాసు రాజధాని ప్రధానిగా పని చేశారు. కాగా మద్రాసు కేంద్రం నుంచి తొలి ప్రసంగం చేసిన వారుగా ఆయన చరిత్రకెక్కరు. ఆయన ప్రసంగంలోని తొలి వాక్యాలు ఇవి: "నేనిప్పుడు చెన్నపట్నం నుండి మాట్లాడుచున్నాను. మీరెక్కడ నుంచి వినుచున్నారో నేను చెప్పజాలను. కాని అనేక స్థలములయందు ఉండి వినుచున్నారని తలచుచున్నాను. నేనీ రోజున చెప్పవలసినదేమనగా 'ఆకాశవాణి యొక్క ఉపయోగములే. దీన్నే ఇంగ్లీషులో 'రేడియో' అందురు."

విమాన ప్రయాణం చేసిన తొలిభారతీయులలో ఈక్రింది వారిలో ఎవరు?

(1) ఎర్. స్కిన్ ప్రభువు.
(2) రాజగోపాలాచారి
(3) సి.వి. కృష్ణస్వామి సెట్టి
(4) డాక్టర్. ఎం.వి. గోపాలస్వామి.

[Question ID = 336][Question Description = S3_Telugu_Q126]

1. 1 [Option ID = 1341]
2. 2 [Option ID = 1342]
3. 3 [Option ID = 1343]
4. 4 [Option ID = 1344]

7)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదవి ప్రశ్నకు సమాధానాలు రాయండి.

మన దక్షిణాభారతదేశంలో రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభంకావడానికి కారకులు తెలుగు వారయిన రావుబహదూర్ సి.వి.కృష్ణస్వామి సెట్టి. మద్రాసులోనూ మాంచెస్టర్‌లోనూ విద్యాభ్యాసం చేసిన ఆయన 1914లో మద్రాసు నగర పాలక సంస్థలో ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీర్‌గా చేరారు. ఆ నగర వీధులలో మొదటిసారిగా విద్యుద్దీపాలు ఏర్పాటు చేసినవారు ఆయనే. 1910లో విమాన ప్రయానం చేసిన తొలి భారతీయులలో ఆయన కూడ ఒకరట. 1924లో మద్రాస్ రేడియో క్లబ్ ద్వారా ఆయన రేడియో ప్రసారాలుమొదలుపెట్టారు. ఈ రేడియో క్లబ్‌లో పుర ప్రముఖులు ఎందరో సభ్యులుగా ఉన్న ఆ సంస్థ కార్యదర్శిగా ఉన్న కృష్ణాస్వామి సెట్టి పాత్ర ప్రధానమైనిది. రేడియో క్లబ్ నెలకొల్పాలని ప్రతిపాదించిన ఆ క్లబ్ ద్వారా ప్రసారాలు జరగడానికి ఆయన ఎంతో కృషి చేశారు. 1924 మే 16న ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ 1924 జులై 31 నాడు ప్రసారాలు మొదలుపెట్టింది. అయితే ప్రసారాలలో సంగీతానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉండేది. 1927 అక్టోబర్‌లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ మూత పడింది. అయితే కృష్ణస్వామి సెట్టిగారి పూనికతో 1930 ఏప్రిల్ 1 నుంచి మద్రాసు నగర పాలక సంస్థ రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభించింది. కాని ఆ రేడియో ప్రసారాలు పరితమితమైనవే.

ఈ ప్రసారలలో తెలుగు పాటలు వినిపించినా తెలుగు నాటకాలు వంటివి వినిపించినట్టు ఆధారాలు లేవు. పోలీసువారి ప్రకటనలు, ఆరోగ్య విశేషాలు కొన్ని ప్రసారం చేసేవారు. బడిపిల్లలకోసం కొన్ని కార్యక్రమాలు వినిపించేవారు.

ఈ ప్రసారాలు చిత్తూరు, వెంకటగిరి మొదలయిన చోట్ల వినిపించేవి. వాతావరణం అనుకూలించినపుడు బంగాళాఖాతం తీరం వెంబడి ఉన్న ఊళ్లలో విశాఖపట్టణం దాకా వినిపించేదని అప్పటి వార్తల వల్ల తెలుస్తున్నది.

1933లో మహబూబ్ అలీ అనే తపాలాశాఖ ఉద్యోగి హైదరాబాదులో చిరాగ్ అలీ సందులో, 200 వాట్ల శక్తి గల రేడియో కేంద్రం నెలకొల్పడు. 1935 ఫిబ్రవరి 3 నుంచి అది నిజాం అధీనంలోకి వచ్చింది. ఆ రేడియో కేంద్రంలో ప్రసారభాష ఉర్దూ. ప్రసారణ శక్తి బాగా తక్కువ కావడం వల్ల ప్రసారాలు పరిమితమైన దూరాలకే వినిపించేవి.

1939 జూలైలో కిలోవాట్లు శక్తి గల ప్రసారిణి ఒకదాన్ని సరూర్‌నగర్‌లో ఏర్పాటు చేసి దక్కన్ రేడియో పేరు ప్రసారాలు మొదలయ్యాయి. ఉర్దూతో బాటు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ భాషలలోనూ ప్రసారాలు చేసేవారు. అయితే ఉర్దూతో పోలిస్తే, తక్కిన భాషల ప్రసారాలు పరిమితంగా ఉండేవి. మొహర్రం నెలలో ప్రసారాలు ఉండేవి కావట. కొన్నాళ్ల తర్వాత స్టుడియోను సరూర్‌నగర్ నుంచి ఖైరతాబాదులోని యావర్ మంజిల్‌కు మార్చారు. ప్రసారిణి సరూర్‌నగర్‌లోనే ఉండేది. తెలుగు ప్రసారాలకు మొదట తక్కువ వ్యవధి ఇచ్చేవారట. కాలక్రమాన రోజుకు గంటసేపు ప్రసారాలు చేసేవారు. ఈ కేంద్రం ఉదయం ఏడున్నర నుంచి తొమ్మిదిన్నర దాకా మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుంచి రెండు గంటల దాకా సాయంకాలం ఐదున్నర నుంచి రాత్రి పదిన్నరదాకా ప్రసారాలు చేసేది. హిందూస్థానీ సంగీతానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చేవారు. చాలా ఏళ్ల తర్వాత కర్ణాటక సంగీతానికి కొంత సమయం కేటాయించసాగారు. ముస్లిం వనితల కోసం పరదా పద్ధతి, వారి కోసం విడిగా వాకిలి ఏర్పాటు చేసారు. వసీంఖాన్ అనే వారు తెలుగు కార్యక్రమాల అధికారిగా పని చేశారు. రాయప్రోలు రాజశేఖర్ సహాయ దర్శకులుగా, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, దుర్గాచలం కార్యాక్రమ నిర్వాహకులుగా పని చేసేవారు. కురగంటి సీతారామయ్య, మహారథి సంభాషణలు, వార్తలు వంటివి వ్రాసేవారు. కె.ఎల్. నరసింహారావు గ్రామీణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు. లలిత, వెంకటేశ్వర్లు వార్తలు చదివేవారు: ప్రకటనలు చేసేవారు. మల్లిపాటలు, ఎల్లిపాటలు మొదలైన శీర్షికలతో జానపద గీతాలు ప్రసారమయ్యేవి.

1936లో అప్పటి ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం భారత దేశంలో రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలించడానికి నిపుణులను నియమించింది. అప్పుడు మద్రాసురాజధానిలో తమిళ జిల్లాలతో బాటు కొన్ని తెలుగు కన్నడ మలయాళ జిల్లాలు కూడ కలిసి ఉండేవి. మద్రాసు నుంచి నాలుగు భాషలలో ప్రసారాలు చేయాలని విజయవాడ నుంచి కానీ రాజమండ్రి నుంచి కానీ తెలుగు ప్రసారాలు చేయాలనీ అనుకొన్నారు. చివరికి తెలుగు కార్యక్రమాలను మద్రాసు నుంచే ప్రసారం చేయాలని నిర్ణయించారు.

1935లో హైదరాబాదు తర్వత సెప్టెంబర్ 10 నాడు మైసూరులో ఒక రేడియో కేంద్రం మొదలయింది. మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో మనస్తత్వ శాస్త్రాచార్యులు గా ఉన్న డాక్టర్ ఎం.వి. గోపాలస్వామి ఆ కేంద్ర సంస్థాపకులు. దానికి ఆయన ' ఆకాశవాణి ' అని పేరు పెట్టారు. ఆ పేరును రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ సూచించారని చెబుతారు. 1937 సెప్టెంబర్ 30 నాడు తిరువాన్కూరు సంస్థానం ఒక రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పింది.

హైదారాబాదులో నుంచీ మద్రాసు నగరపాలక సంస్థ రేడియో నుంచి ప్రసారమైన తెలుగు కార్యక్రమాల వివరాలు తెలియవు. కనుక రేడియోలో తెలుగు ప్రసారాల గురించిన ప్రస్తావన తెలుసుకోవటానికి 1938 జూన్ 16 నాడు మొదలయిన మద్రాసు రేడియో కేంద్రం చరిత్రను పరిశీలించాలి. ఆనాడు ఆ కేంద్రాన్ని అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ ఎర్‌స్కిన్ ప్రభువు **(Lord Erskine)** రాష్ట్ర ప్రధానమంత్రి (ఇప్పటి మాటలతో చెప్పాలంటే ముఖ్యమంత్రి రాజగోపాలచారి (రాజాజీ) ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఆల్ ఇండియా రేడియో అనే పేరుతో ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ఏర్పాటు చేసిన ఆ సంస్థను వ్యవహరిస్తున్నా రాజాజీ ఆంగ్లంలో చేసిన తమ ప్రారంభోపన్యాసంలో ' హిందూస్థాన్ ఆకాశవాణి ' అని ప్రస్తావించారు. ఆకేంద్రం ఆ సాయంకాలం ఐదున్నరకు సౌరాష్ట్ర రాగంలో శ్రీ త్యాగరాజ స్యామివారు రచించిన 'శ్రీ గణపతిని సేవింపరారే' అనే తెలుగు కృతిని తిరివెన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లె అనే విద్వాంసులు నాదస్వరంపై వాయిస్తుండగా మొదలయింది. రాజాజీ ప్రారంభోపన్యాసం తర్వాత సెమ్మంగుడి శ్రీనివాసయ్యర్ గాత్రకచేరీ, తిరిగి సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లెగారి నాదస్వర సభ ప్రారసమయ్యాయి. ఆ వెంటనే రాత్రి 8 గంటల 15 నిమిషాలకు 'భారతదేశము–రేడియో' అనే విషయం గురించి సర్ కూర్మా వెంకటరెడ్డి నాయుడు తెలుగులో ప్రసంగించారు. జస్టిస్ పార్టీ నాయకులలో ఒకరయిన ఆయన 1937 ఏప్రిల్ 1 నుంచి జూలై 14 దాకా ఉమ్మడి మద్రాసు రాజధాని ప్రధానిగా పని చేశారు. కాగా మద్రాసు కేంద్రం నుంచి తొలి ప్రసంగం చేసిన వారుగా ఆయన చరిత్రకెక్కరు. ఆయన ప్రసంగంలోని తొలి వాక్యాలు ఇవి: "నేనిప్పుడు చెన్నపట్నం నుండి మాట్లాడుచున్నాను. మీరెక్కడ నుంచి వినుచున్నారో నేను చెప్పజాలను. కాని అనేక స్థలములయందు ఉండి వినుచున్నారని తలచుచున్నాను. నేనీ రోజున చెప్పవలసినదేమనగా 'ఆకాశవాణి యొక్క ఉపయోగములే. దీన్నే ఇంగ్లీషులో 'రేడియో' అందురు."

మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ రేడియోక్లబ్ మూతపడిన సంవత్సరం

(1) 1927 అక్టోబర్
(2) 1930 ఏప్రిల్ 1
(3) 1935 ఫిబ్రవరి 3
(4) 1937 సెప్టెంబర్ 30

[Question ID = 337][Question Description = S3_Telugu_Q127]

1. 1 [Option ID = 1345]
2. 2 [Option ID = 1346]
3. 3 [Option ID = 1347]
4. 4 [Option ID = 1348]

8)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదవి ప్రశ్నకు సమాధానాలు రాయండి.

మన దక్షిణాభారతదేశంలో రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభంకావడానికి కారకులు తెలుగు వారయిన రావుబహదూర్ సి.వి.కృష్ణస్వామి సెట్టి. మద్రాసులోనూ మాంచెస్టెర్‌లోనూ విద్యాభ్యాసం చేసిన ఆయన 1914లో మద్రాసు నగర పాలక సంస్థలో ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీర్‌గా చేరారు. ఆ నగర వీధులలో మొదటిసారిగా విద్యుద్దీపాలు ఏర్పాటు చేసినవారు ఆయనే. 1910లో విమాన ప్రయానం చేసిన తొలి భారతీయులలో ఆయన

కూడ ఒకటి. 1924లో మద్రాసు రేడియో క్లబ్ ద్వారా ఆయన రేడియో ప్రసారాలుమొదలుపెట్టారు. ఈ రేడియో క్లబ్‌లో పుర ప్రముఖులు ఎందరో సభ్యులుగా ఉన్న ఆ సంస్థ కార్యదర్శిగా ఉన్న కృష్ణాస్వామి సెట్టి పాత్ర ప్రధానమైనిది. రేడియో క్లబ్ నెలకొల్పాలని ప్రతిపాదించిన ఆ క్లబ్ ద్వారా ప్రసారాలు జరగడానికి ఆయన ఎంతో కృషి చేశారు. 1924 మే 16న ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ 1924 జులై 31 నాడు ప్రసారాలు మొదలుపెట్టింది. అయితే ప్రసారాలలో సంగీతానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉండేది. 1927 అక్టోబర్‌లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ రేడియో క్లబ్ మూత పడింది. అయితే కృష్ణస్వామి సెట్టిగారి పూనికతో 1930 ఏప్రిల్ 1 నుంచి మద్రాసు నగర పాలక సంస్థ రేడియో ప్రసారాలు ప్రారంభించింది. కాని ఆ రేడియో ప్రసారాలు పరితమితమైనవే.

ఈ ప్రసారలలో తెలుగు పాటలు వినిపించినా తెలుగు నాటకాలు వంటివి వినిపించినట్టు ఆధారాలు లేవు. పోలీసువారి ప్రకటనలు, ఆరోగ్య విశేషాలు కొన్ని ప్రసారం చేసేవారు. బడిపిల్లలకోసం కొన్ని కార్యక్రమాలు వినిపించేవారు.

ఈ ప్రసారాలు చిత్తూరు, వెంకటగిరి మొదలయిన చోట్ల వినిపించేవి. వాతావరణం అనుకూలించినపుడు బంగాళాఖాతం తీరం వెంబడి ఉన్న ఊళ్లలో విశాఖపట్టణం దాకా వినిపించేదని అప్పటి వార్తల వల్ల తెలుస్తున్నది.

1933లో మహబూబ్ అలీ అనే తపాలాశాఖ ఉద్యోగి హైదరాబాదులో చిరాగ్ అలీ సందులో, 200 వాట్ల శక్తి గల రేడియో కేంద్రం నెలకొల్పడు. 1935 ఫిబ్రవరి 3 నుంచి అది నిజాం అధీనంలోకి వచ్చింది. ఆ రేడియో కేంద్రంలో ప్రసారభాష ఉర్దూ. ప్రసారణ శక్తి బాగా తక్కువ కావడం వల్ల ప్రసారాలు పరిమితమైన దూరాలకే వినిపించేవి.

1939 జూలైలో కిలోవాట్లు శక్తి గల ప్రసారిణి ఒకదాన్ని సరూర్‌నగర్‌లో ఏర్పాటు చేసి దక్కన్ రేడియో పేరు ప్రసారాలు మొదలయ్యాయి. ఉర్దూతో బాటు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ భాషలలోనూ ప్రసారాలు చేసేవారు. అయితే ఉర్దూతో పోలిస్తే, తక్కిన భాషల ప్రసారాలు పరిమితంగా ఉండేవి. మొహర్రం నెలలో ప్రసారాలు ఉండేవి కావట. కొన్నాళ్ల తర్వాత స్టుడియోను సరూర్‌నగర్ నుంచి ఖైరతాబాదులోని యావర్ మంజిల్‌కు మార్చారు. ప్రసారిణి సరూర్‌నగర్‌లోనే ఉండేది. తెలుగు ప్రసారాలకు మొదట తక్కువ వ్యవధి ఇచ్చేవారట. కాలక్రమాన రోజుకు గంటసేపు ప్రసారాలు చేసేవారు. ఈ కేంద్రం ఉదయం ఏడున్నర నుంచి తొమ్మిదిన్నర దాకా మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుంచి రెండు గంటల దాకా సాయంకాలం ఐదున్నర నుంచి రాత్రి పదిన్నరదాకా ప్రసారాలు చేసేది. హిందూస్థానీ సంగీతానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చేవారు. చాలా ఏళ్ల తర్వాత కర్ణాటక సంగీతానికి కొంత సమయం కేటాయించసాగారు. ముస్లిం వనితల కోసం పరదా పద్ధతి, వారి కోసం విడిగా వాకిలి ఏర్పాటు చేసారు. వసీంఖాన్ అనే వారు తెలుగు కార్యక్రమాల అధికారిగా పని చేశారు. రాయప్రోలు రాజశేఖర్ సహాయ దర్శకులుగా, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, దుర్గాచలం కార్యాక్రమ నిర్వాహకులుగా పని చేసేవారు. కురగంటి సీతారామయ్య, మహారథి సంభాషణలు, వార్తలు వంటివి వ్రాసేవారు. కె.ఎల్. నరసింహారావు గ్రామీణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు. లలిత, వెంకటేశ్వర్లు వార్తలు చదివేవారు: ప్రకటనలు చేసేవారు. మల్లిపాటలు, ఎల్లిపాటలు మొదలైన శీర్షికలతో జానపద గీతాలు ప్రసారమయ్యేవి.

1936లో అప్పటి ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం భారత దేశంలో రేడియో వ్యాప్తి గురించి పరిశీలించడానికి నిపుణులను నియమించింది. అప్పుడు మద్రాసురాజధానిలో తమిళ జిల్లాలతో బాటు కొన్ని తెలుగు కన్నడ మలయాళ జిల్లాలు కూడ కలిసి ఉండేవి. మద్రాసు నుంచి నాలుగు భాషలలో ప్రసారాలు చేయాలని విజయవాడ నుంచి కానీ రాజమండ్రి నుంచి కానీ తెలుగు ప్రసారాలు చేయాలనీ అనుకొన్నారు. చివరికి తెలుగు కార్యక్రమాలను మద్రాసు నుంచే ప్రసారం చేయాలని నిర్ణయించారు.

1935లో హైదరాబాదు తర్వత సెప్టెంబర్ 10 నాడు మైసూరులో ఒక రేడియో కేంద్రం మొదలయింది. మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో మనస్తత్వ శాస్త్రాచార్యులు గా ఉన్న డాక్టర్ ఎం.వి. గోపాలస్వామి ఆ కేంద్ర సంస్థాపకులు. దానికి ఆయన ' ఆకాశవాణి ' అని పేరు పెట్టారు. ఆ పేరును రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ సూచించారని చెబుతారు. 1937 సెప్టెంబర్ 30 నాడు తిరువాన్కూరు సంస్థానం ఒక రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పింది.

హైదారాబాదులో నుంచీ మద్రాసు నగరపాలక సంస్థ రేడియో నుంచి ప్రసారమైన తెలుగు కార్యక్రమాల వివరాలు తెలియవు. కనుక రేడియోలో తెలుగు ప్రసారాల గురించిన ప్రస్తావన తెలుసుకోవటానికి 1938 జూన్ 16 నాడు మొదలయిన మద్రాసు రేడియో కేంద్రం చరిత్రను పరిశీలించాలి. ఆనాడు ఆ కేంద్రాన్ని అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ ఎర్‌స్కిన్ ప్రభువు **(Lord Erskine)** రాష్ట్ర ప్రధానమంత్రి (ఇప్పటి మాటలతో చెప్పాలంటే ముఖ్యమంత్రి రాజగోపాలచారి (రాజాజీ) ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఆల్ ఇండియా రేడియో అనే పేరుతో ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ఏర్పాటు చేసిన ఆ సంస్థను వ్యవహరిస్తున్నా రాజాజీ ఆంగ్లంలో చేసిన తమ ప్రారంభోపన్యాసంలో ' హిందూస్థాన్ ఆకాశవాణి ' అని ప్రస్తావించారు. ఆకేంద్రం ఆ సాయంకాలం ఐదున్నరకు సౌరాష్ట్ర రాగంలో శ్రీ త్యాగరాజ స్యామివారు రచించిన 'శ్రీ గణపతిని సేవింపరారే' అనే తెలుగు కృతిని తిరివెన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లై అనే విద్వాంసులు నాదస్వరంపై వాయిస్తుండగా మొదలయింది. రాజాజీ ప్రారంభోపన్యాసం తర్వాత సెమ్మంగుడి శ్రీనివాసయ్యర్ గాత్రకచేరీ, తిరిగి సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లైగారి నాదస్వర సభ ప్రారసమయ్యాయి. ఆ వెంటనే రాత్రి 8 గంటల 15 నిమిషాలకు 'భారతదేశము–రేడియో' అనే విషయం గురించి సర్ కూర్మా వెంకటరెడ్డి నాయుడు తెలుగులో ప్రసంగించారు. జస్టిస్ పార్టీ నాయకులలో ఒకరయిన ఆయన 1937 ఏప్రిల్ 1 నుంచి జూలై 14 దాకా ఉమ్మడి మద్రాసు రాజధాని ప్రధానిగా పని చేశారు. కాగా మద్రాసు కేంద్రం నుంచి తొలి ప్రసంగం చేసిన వారుగా ఆయన చరిత్రకెక్కరు. ఆయన ప్రసంగంలోని తొలి వాక్యాలు ఇవి: "నేనిప్పుడు చెన్నపట్నం నుండి మాట్లాడుచున్నాను. మీరెక్కడ నుంచి వినుచున్నారో నేను చెప్పజాలను. కాని అనేక స్థలములయందు ఉండి వినుచున్నారని తలచుచున్నాను. నేనీ రోజున చెప్పవలసినదేమనగా 'ఆకాశవాణి యొక్క ఉపయోగములే. దీన్నే ఇంగ్లీషులో 'రేడియో' అందురు."

తిరువాన్కూర్ సంస్థానం రేడియో కేంద్రాన్ని నెలకొల్పిన సంవత్సరం.

(1) 1927 అక్టోబర్

(2) 1930 ఏప్రిల్ 1

(3) 1937 సెప్టెంబర్ 30

(4) 1938 జూన్ 16

[Question ID = 338][Question Description = S3_Telugu_Q128]

1. 1 [Option ID = 1349]

2. 2 [Option ID = 1350]
3. 3 [Option ID = 1351]
4. 4 [Option ID = 1352]

Topic:- Telugu_Q129-135_L2_P2_CTET

1)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదివి ప్రశ్నకు సమాధానలు రాయండి.

ముద్రణ 15వ శతాబ్దం మధ్యకాలంలో ఐరోపాలో ప్రారంభమైంది. ఐరోపా నుండే ముద్రణ మన దేశానికి వచ్చింది. జర్మనీలోని మెయింజ్‌కు చెందిన గూటన్‌బర్గ్ (1400-1468) ను ముద్రణ కళకు పితామహునిగా చెబుతారు. గూటన్‌బర్గ్, లారెన్స్ జాన్సన్ కాస్టర్ అనే డచ్చి వ్యక్తి దగ్గర ముద్రణ నేర్చుకొని లోహంతో చేసిన టైపుతో స్వతంత్రంగా ముద్రణ కళను అభివృద్ధి పరిచాడు . 1440 'అలెగ్జాండ్రి గాలి డాక్ట్రినేల్ ' అనే ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. 1455 లో లోహపు టైపుతో 42 పంక్తుల బైబిల్‌ను ముద్రించాడు. ఇది పారిస్‌లోని కార్డినల్ మెజారిన్ గ్రంథాలయంలో లభ్యమవుతుంది.

ప్రపంచంలో కాగితం కనిపెట్టడంలోనూ, తొలిసారి ముద్రణ జరపడంలోనూ చైనాదేశానిదే అగ్రస్థానం. క్రీ.శ. 401 లో చైనీస్‌లోకి అనువదించబడిన DIMOND SUTRA అనే గ్రంథం క్రీ.శ.868లో ముద్రితమైంది. ఇది ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ముద్రణగా భావించబడుతున్నది. ఇది బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో ఉంది.

1462లో మెయింజ్ అగ్నికి ఆహుతికావడంలో అక్కడి పనివారు వివిధ ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళడంతో 1465లో ఇటలిలో, 1469లో ఫ్రాన్స్‌లో, 1470లో ఇంగ్లాండులో, 1483లో స్పయిన్‌లో ముద్రణ కళ వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. 1470లో ఇంగ్లాండ్‌లో విలియం కాక్స్‌టన్ 'Collection from the History Toy' అనే పుస్తకాన్ని అచ్చువేశారు. 1483లో కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయం, కాక్స్‌టన్ ఆక్స్‌ఫర్డ్ జర్మన్ టైపులో 40 పంక్తుల పుస్తకం ముద్రించినట్లు కనుగొన్నారు.

భారతదేశంలో ముద్రణ ప్రారంభించిన ఘనత క్రైస్తవ మిషనరీదే. 1556లో జెసూట్ మిషనరీ వారు గోవాకు ముద్రణ యంత్రాన్ని పంపారు. ఇక్కడే "డౌట్రినా క్రిష్టా" అనే గ్రంథం ముద్రించబడినది. 1578లో తిరునల్వేలి జిల్లా పునికయోల్ గ్రామంలో ముద్రణ యంత్రం స్థాపించారు. ఇక్కడ 'డౌట్రినా క్రిష్టా' ను 'కిరిసిట్టియని వణక్కమ్' పేర తమిళంలో అనువదించి ముద్రించిన మొట్టమొదటి తమిళ గ్రంథం .

బొంబాయిలో భీమ్‌జీ పరేక్ అనే గుజరాతీ వర్తకుడు 1674 లో ముద్రణ శాలను స్థాపించాడు. 1679లో తిరిచూర్‌కు 20 మైళ్ళ దూరంలో ఉండే అంబల్ కాడ్ గ్రామంలో ముద్రణ శాల స్థాపించారు. ఇక్కడే మొదటి తమిళ పోర్చుగీసు నిఘంటువు అచ్చయింది భారతదేశంలో ముద్రింపబడిన తొలి నిఘంటువు బహుశా ఇదే కావచ్చు, 1711లో చెన్న పట్టణంలో ముద్రణయంత్రాన్ని నెలకొల్పినట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు.

ఇప్పటి వరకు లభిస్తున్న ఆధారాలను బట్టి 1746లో జర్మనీలో బెంజమెన్ షుల్జ్ ముద్రించిన " మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యెదొవ " అనే గ్రంథం తెలుగులొ తొలి ముద్రణగా పేర్కొనవచ్చు. అయితే 1719 నాటి తెలుగు బైబిల్ గ్రంథం మద్రసు సెయింట్ జార్జ్ కోటలోని గ్రంథాలయంలో ఉందని ఆరుద్రగారు తెలిపారు. కానీ డా.జె.మంగమ్మ గారు ఆనాటికి మద్రాసులో తెలుగు ముద్రణ సౌకర్యాలు లేవని, ఆరుద్రగారు పేర్కొన్న తెలుగు బైబిల్ ముద్రిత ప్రతిగాక వ్రాత ప్రతి అయి ఉండవచ్చని అభిప్రాయపడారు.

తెలుగు భాషను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన ఐరోపాదేశీయుల్లో " డేనిష్ ఫాదరీ బెంజమెన్ షుల్జ్ " మొదటివాడు. ఈయన హాలేలో 18వ శతాబ్ధం మధ్యలో అనేక తెలుగు గ్రంథాలను ముద్రించాడు. బెంజమెన్ షుల్జ్ తాను స్వయంగా తెలుగు టైపును పోతపోయించి నాలుగు పుస్తకాలు ప్రచురించాడు. ఈయన 23 సంవత్సరాలు భారతదేశానికి సేవ చేసి స్వదేశం తిరిగివెళ్ళి మరో 17 సంవత్సరాలపాటు జర్మనీలో తెలుగు పుస్తకాల రచనలో, ముద్రణలో నిమగ్నం అయ్యారు.

1770 బెంగాల్‌కు క్లర్కుగా వచ్చిన ఆంగ్లేయుడు 'చార్లస్ విల్‌కిన్స్' భగవద్గీత, హితోపదేశం, శాకుంతలంవంటి గ్రంథాలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. తన స్వయంగా ముద్రణ కొసం టైపులను తయారు చేసి లోహంపై పోతపోసి దేవనాగరి లిపి టైపు సిద్ధం చేశాడు. ఈయన ఇతం భారతీయభాషలకు ముద్రాక్షరాలను రూపొందించడంలో స్థానికులకు శిక్షణని ఇచ్చారు.

గోవాకు ముద్రణ యంత్రాన్ని పంపినవారు.

(1) జెసూట్ మిషనరీ

(2) భీమ్ జీ పరేక్

(3) కాక్స్‌టన్

(4) ఆరుద్ర.

[Question ID = 339][Question Description = S3_Telugu_Q129]

1. 1 [Option ID = 1353]
2. 2 [Option ID = 1354]
3. 3 [Option ID = 1355]
4. 4 [Option ID = 1356]

2)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదివి ప్రశ్నకు సమాధానలు రాయండి.

ముద్రణ 15వ శతాబ్దం మధ్యకాలంలో ఐరోపాలో ప్రారంభమైంది. ఐరోపా నుండే ముద్రణ మన దేశానికి వచ్చింది. జర్మనీలోని మెయింజ్‌కు చెందిన గూటన్‌బర్గ్ (1400-1468) ను ముద్రణ కళకు పితామహునిగా చెబుతారు. గూటన్‌బర్గ్, లారెన్స్ జాన్సన్ కాస్టర్ అనే డచ్చి వ్యక్తి దగ్గర ముద్రణ నేర్చుకొని లోహంతో చేసిన టైపుతో స్వతంత్రంగా ముద్రణ కళను అభివృద్ధి పరిచాడు . 1440 'అలెగ్జాండ్రి గాలి డాక్ట్రినేల్ ' అనే ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. 1455 లో లోహపు టైపుతో 42 పంక్తుల బైబిల్‌ను ముద్రించాడు. ఇది పారిస్‌లోని కార్డినల్ మెజారిన్ గ్రంథాలయంలో లభ్యమవుతుంది.

ప్రపంచంలో కాగితం కనిపెట్టడంలోనూ, తొలిసారి ముద్రణ జరపడంలోనూ చైనాదేశానిదే అగ్రస్థానం. క్రీ.శ. 401 లో చైనీస్‌లోకి అనువదించబడిన DIMOND SUTRA అనే గ్రంథం క్రీ.శ.868లో ముద్రితమైంది. ఇది ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ముద్రణగా భావించబడుతున్నది. ఇది బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో ఉంది.

1462లో మెయింజ్ అగ్నికి ఆహుతికావడంతో అక్కడి పనివారు వివిధ ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళడంతో 1465లో ఇటలిలో, 1469లో ఫ్రాన్స్‌లో, 1470లో ఇంగ్లాండులో, 1483లో స్పెయిన్‌లో ముద్రణ కళ వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. 1470లో ఇంగ్లాండ్‌లో విలియం కాక్స్‌టన్ 'Collection from the History Toy' అనే పుస్తకాన్ని అచ్చువేశారు. 1483లో కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయం, కాక్స్‌టన్ ఆక్స్‌ఫర్డ్ జర్మన్ టైపులో 40 పంక్తుల పుస్తకం ముద్రించినట్లు కనుగొన్నారు.

భారతదేశంలో ముద్రణ ప్రారంభించిన ఘనత క్రైస్తవ మిషనరీదే. 1556లో జెసూట్ మిషనరీ వారు గోవాకు ముద్రణ యంత్రాన్ని పంపారు. ఇక్కడే "డౌట్రినా క్రిష్టా" అనే గ్రంథం ముద్రించబడినది. 1578లో తిరునల్వేలి జిల్లా పునికయోల్ గ్రామంలో ముద్రణ యంత్రం స్థాపించారు. ఇక్కడ 'డౌట్రినా క్రిష్టా' ను 'కిరిసిట్టియని వణక్కమ్' పేర తమిళంలో అనువదించి ముద్రించిన మొట్టమొదటి తమిళ గ్రంథం .

బొంబాయిలో భీమ్‌జీ పరేక్ అనే గుజరాతీ వర్తకుడు 1674 లో ముద్రణ శాలను స్థాపించాడు. 1679లో తిరిచూర్‌కు 20 మైళ్ళ దూరంలో ఉండే అంబల్ కాడ్ గ్రామంలో ముద్రణ శాల స్థాపించారు. ఇక్కడే మొదటి తమిళ పోర్చుగీసు నిఘంటువు అచ్చయింది భారతదేశంలో ముద్రింపబడిన తొలి నిఘంటువు బహుశా ఇదే కావచ్చు, 1711లో చెన్న పట్టణంలో ముద్రణయంత్రాన్ని నెలకొల్పినట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు.

ఇప్పటి వరకు లభిస్తున్న ఆధారాలను బట్టి 1746లో జర్మనీలో బెంజమెన్ షుల్జ్ ముద్రించిన " మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యెదొవ " అనే గ్రంథం తెలుగులో తొలి ముద్రణగా పేర్కొనవచ్చు. అయితే 1719 నాటి తెలుగు బైబిల్ గ్రంథం మద్రసు సెయింట్ జార్జ్ కోటలోని గ్రంథాలయంలో ఉందని ఆరుద్రగారు తెలిపారు. కానీ డా.జె.మంగమ్మ గారు ఆనాటికి మద్రాసులో తెలుగు ముద్రణ సౌకర్యాలు లేవని, ఆరుద్రగారు పేర్కొన్న తెలుగు బైబిల్ ముద్రిత ప్రతిగాక వ్రాత ప్రతి అయి ఉండవచ్చని అభిప్రాయపడారు.

తెలుగు భాషను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన ఐరోపాదేశీయుల్లో " డేనిష్ ఫాదరీ బెంజమెన్ షుల్జ్ " మొదటివాడు. ఈయన హాలేలో 18వ శతాబ్ధం మధ్యలో అనేక తెలుగు గ్రంథాలను ముద్రించాడు. బెంజమెన్ షుల్జ్ తాను స్వయంగా తెలుగు టైపును పోతపోయించి నాలుగు పుస్తకాలు ప్రచురించాడు. ఈయన 23 సంవత్సరాలు భారతదేశానికి సేవ చేసి స్వదేశం తిరిగివెళ్ళి మరో 17 సంవత్సరాలపాటు జర్మనీలో తెలుగు పుస్తకాల రచనలో, ముద్రణలో నిమగ్నం అయ్యారు.

1770 బెంగాల్‌కు క్లర్కుగా వచ్చిన ఆంగ్లేయుడు 'చార్లస్ విల్‌కిన్స్' భగవద్గీత, హితోపదేశం, శాకుంతలంవంటి గ్రంథాలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. తన స్వయంగా ముద్రణ కొసం టైపులను తయారు చేసి లోహంపై పోతపోసి దేవనాగరి లిపి టైపు సిద్ధం చేశాడు. ఈయన ఇతం భారతీయభాషలకు ముద్రాక్షరాలను రూపొందించడంలో స్థానికులకు శిక్షణని ఇచ్చారు.

'శాకుంతలం' అనువాదకులు.

(1) ఆరుద్ర

(2) డా.జె. మంగమ్మ

(3) చార్లెస్ విల్‌కిన్స్

(4) బెంజ్‌మన్ షూల్జ్

[Question ID = 340][Question Description = S3_Telugu_Q130]

1. 1 [Option ID = 1357]
2. 2 [Option ID = 1358]
3. 3 [Option ID = 1359]
4. 4 [Option ID = 1360]

3)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదివి ప్రశ్నకు సమాధానలు రాయండి.

ముద్రణ 15వ శతాబ్దం మధ్యకాలంలో ఐరోపాలో ప్రారంభమైంది. ఐరోపా నుండే ముద్రణ మన దేశానికి వచ్చింది. జర్మనీలోని మెయింజ్‌కు చెందిన గూటన్‌బర్గ్ (1400-1468) ను ముద్రణ కళకు పితామహునిగా చెబుతారు. గూటన్‌బర్గ్, లారెన్స్ జాన్సన్ కాస్టర్ అనే డచ్చి వ్యక్తి దగ్గర ముద్రణ నేర్చుకొని లోహంతో చేసిన టైపుతో స్వతంత్రంగా ముద్రణ కళను అభివృద్ధి పరిచాడు . 1440 'అలెగ్జాండ్రి గాలి డాక్ట్రినేల్ ' అనే ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. 1455 లో లోహపు టైపుతో 42 పంక్తుల బైబిల్‌ను ముద్రించాడు. ఇది పారిస్‌లోని కార్డినల్ మెజారిన్ గ్రంథాలయంలో లభ్యమవుతుంది.

ప్రపంచంలో కాగితం కనిపెట్టడంలోనూ, తొలిసారి ముద్రణ జరపడంలోనూ చైనాదేశానిదే అగ్రస్థానం. క్రీ.శ. 401 లో చైనీస్‌లోకి అనువదించబడిన DIMOND SUTRA అనే గ్రంథం క్రీ.శ.868లో ముద్రితమైంది. ఇది ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ముద్రణగా భావించబడుతున్నది. ఇది బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో ఉంది.

1462లో మెయింజ్ అగ్నికి ఆహుతికావడంలో అక్కడి పనివారు వివిధ ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళడంతో 1465లో ఇటలిలో, 1469లో ఫ్రాన్స్‌లో, 1470లో ఇంగ్లాండులో, 1483లో స్పెయిన్‌లో ముద్రణ కళ వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. 1470లో ఇంగ్లాండ్‌లో విలియం కాక్స్‌టన్ 'Collection from the History Toy' అనే పుస్తకాన్ని అచ్చువేశారు. 1483లో కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయం, కాక్స్‌టన్ ఆక్స్‌ఫర్డ్ జర్మన్ టైపులో 40 పంక్తుల పుస్తకం ముద్రించినట్లు కనుగొన్నారు.

భారతదేశంలో ముద్రణ ప్రారంభించిన ఘనత క్రైస్తవ మిషనరీదే. 1556లో జెసూట్ మిషనరీ వారు గోవాకు ముద్రణ యంత్రాన్ని పంపారు. ఇక్కడే "డౌట్రినా క్రిష్టా" అనే గ్రంథం ముద్రించబడినది. 1578లో తిరునల్వేలి జిల్లా పునికయోల్ గ్రామంలో ముద్రణ యంత్రం స్థాపించారు. ఇక్కడ 'డౌట్రినా క్రిష్టా' ను 'కిరిసిట్టియని వణక్కమ్' పేర తమిళంలో అనువదించి ముద్రించిన మొట్టమొదటి తమిళ గ్రంథం .

బొంబాయిలో భీమ్‌జీ పరేక్ అనే గుజరాతీ వర్తకుడు 1674 లో ముద్రణ శాలను స్థాపించాడు. 1679లో తిరిచూర్‌కు 20 మైళ్ళ దూరంలో ఉండే అంబల్ కాడ్ గ్రామంలో ముద్రణ శాల స్థాపించారు. ఇక్కడే మొదటి తమిళ పోర్చుగీసు నిఘంటువు అచ్చయింది భారతదేశంలో ముద్రింపబడిన తొలి నిఘంటువు బహుశా ఇదే కావచ్చు, 1711లో చెన్న పట్టణంలో ముద్రణయంత్రాన్ని నెలకొల్పినట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు.

ఇప్పటి వరకు లభిస్తున్న ఆధారాలను బట్టి 1746లో జర్మనీలో బెంజమెన్ షుల్జ్ ముద్రించిన " మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యేదోవ " అనే గ్రంథం తెలుగులో తొలి ముద్రణగా పేర్కొనవచ్చు. అయితే 1719 నాటి తెలుగు బైబిల్ గ్రంథం మద్రసు సెయింట్ జార్జ్ కోటలోని గ్రంథాలయంలో ఉందని ఆరుద్రగారు తెలిపారు. కానీ డా.జె.మంగమ్మ గారు ఆనాటికి మద్రాసులో తెలుగు ముద్రణ సౌకర్యాలు లేవని, ఆరుద్రగారు పేర్కొన్న తెలుగు బైబిల్ ముద్రిత ప్రతిగాక వ్రాత ప్రతి అయి ఉండవచ్చని అభిప్రాయపడారు.

తెలుగు భాషను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన ఐరోపాదేశీయుల్లో " డేనిష్ ఫాదరీ బెంజమెన్ షుల్జ్ " మొదటివాడు. ఈయన హాలేలో 18వ శతాబ్ధం మధ్యలో అనేక తెలుగు గ్రంథాలను ముద్రించాడు. బెంజమెన్ షుల్జ్ తాను స్వయంగా తెలుగు టైపును పోతపోయించి నాలుగు పుస్తకాలు ప్రచురించాడు. ఈయన 23 సంవత్సరాలు భారతదేశానికి సేవ చేసి స్వదేశం తిరిగివెళ్ళి మరో 17 సంవత్సరాలపాటు జర్మనీలో తెలుగు పుస్తకాల రచనలో, ముద్రణలో నిమగ్నం అయ్యారు.

1770 బెంగాల్‌కు క్లర్కుగా వచ్చిన ఆంగ్లేయుడు 'చార్లస్ విల్‌కిన్స్' భగవద్గీత, హితోపదేశం, శాకుంతలంవంటి గ్రంథాలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. తన స్వయంగా ముద్రణ కొసం టైపులను తయారు చేసి లోహంపై పోతపోసి దేవనాగరి లిపి టైపు సిద్ధం చేశాడు. ఈయన ఇతం భారతీయభాషలకు ముద్రాక్షరాలను రూపొందించడంలో స్థానికులకు శిక్షణని ఇచ్చారు.

ఈ క్రింది వాటిలో దేనిని తెలుగులో తొలి ముద్రణగా చెప్పవచ్చు?

(1) మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యేదోవ

(2) భగవద్గీత

(3) హితోపదేశం

(4) కిరిపిట్టెయని వణక్కమ్

[Question ID = 341][Question Description = S3_Telugu_Q131]

1. 1 [Option ID = 1361]
2. 2 [Option ID = 1362]
3. 3 [Option ID = 1363]
4. 4 [Option ID = 1364]

4)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదివి ప్రశ్నకు సమాధానలు రాయండి.

ముద్రణ 15వ శతాబ్దం మధ్యకాలంలో ఐరోపాలో ప్రారంభమైంది. ఐరోపా నుండే ముద్రణ మన దేశానికి వచ్చింది. జర్మనీలోని మెయింజ్‌కు చెందిన గూటన్‌బర్గ్ (1400-1468) ను ముద్రణ కళకు పితామహునిగా చెబుతారు. గూటన్‌బర్గ్, లారెన్స్ జాన్సన్ కాస్టర్ అనే డచ్చి వ్యక్తి దగ్గర ముద్రణ నేర్చుకొని లోహంతో చేసిన టైపుతో స్వతంత్రంగా ముద్రణ కళను అభివృద్ధి పరిచాడు . 1440 'అలెగ్జాండ్రి గాలి డాక్ట్రినేల్ ' అనే ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. 1455 లో లోహపు టైపుతో 42 పంక్తుల బైబిల్‌ను ముద్రించాడు. ఇది పారిస్‌లోని కార్డినల్ మెజారిన్ గ్రంథాలయంలో లభ్యమవుతుంది.

ప్రపంచంలో కాగితం కనిపెట్టడంలోనూ, తొలిసారి ముద్రణ జరపడంలోనూ చైనాదేశానిదే అగ్రస్థానం. క్రీ.శ. 401 లో చైనీస్‌లోకి అనువదించబడిన DIMOND SUTRA అనే గ్రంథం క్రీ.శ.868లో ముద్రితమైంది. ఇది ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ముద్రణగా భావించబడుతున్నది. ఇది బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో ఉంది.

1462లో మెయింజ్ అగ్నికి ఆహుతికావడంలో అక్కడి పనివారు వివిధ ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళడంతో 1465లో ఇటలిలో, 1469లో ఫ్రాన్స్‌లో, 1470లో ఇంగ్లాండులో, 1483లో స్పెయిన్‌లో ముద్రణ కళ వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. 1470లో ఇంగ్లాండ్‌లో విలియం కాక్స్‌టన్ 'Collection from the History Toy' అనే పుస్తకాన్ని అచ్చువేశారు. 1483లో కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయం, కాక్స్‌టన్ ఆక్స్‌ఫర్డ్ జర్మన్ టైపులో 40 పంక్తుల పుస్తకం ముద్రించినట్లు కనుగొన్నారు.

భారతదేశంలో ముద్రణ ప్రారంభించిన ఘనత క్రైస్తవ మిషనరీదే. 1556లో జెసూట్ మిషనరీ వారు గోవాకు ముద్రణ యంత్రాన్ని పంపారు. ఇక్కడే "డౌట్రినా క్రిష్టా" అనే గ్రంథం ముద్రించబడినది. 1578లో తిరునల్వేలి జిల్లా పునికయోల్ గ్రామంలో ముద్రణ యంత్రం స్థాపించారు. ఇక్కడ 'డౌట్రినా క్రిష్టా' ను 'కిరిసిట్టియని వణక్కమ్' పేర తమిళంలో అనువదించి ముద్రించిన మొట్టమొదటి తమిళ గ్రంథం .

బొంబాయిలో భీమ్‌జీ పరేక్ అనే గుజరాతీ వర్తకుడు 1674 లో ముద్రణ శాలను స్థాపించాడు. 1679లో తిరిచూర్‌కు 20 మైళ్ళ దూరంలో ఉండే అంబల్ కాడ్ గ్రామంలో ముద్రణ శాల స్థాపించారు. ఇక్కడే మొదటి తమిళ పోర్చుగీసు నిఘంటువు అచ్చయింది భారతదేశంలో ముద్రింపబడిన తొలి నిఘంటువు బహుశా ఇదే కావచ్చు, 1711లో చెన్న పట్టణంలో ముద్రణయంత్రాన్ని నెలకొల్పినట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు.

ఇప్పటి వరకు లభిస్తున్న ఆధారాలను బట్టి 1746లో జర్మనీలో బెంజమెన్ షుల్జ్ ముద్రించిన " మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యేదొవ " అనే గ్రంథం తెలుగులో తొలి ముద్రణగా పేర్కొనవచ్చు. అయితే 1719 నాటి తెలుగు బైబిల్ గ్రంథం మద్రసు సెయింట్ జార్జ్ కోటలోని గ్రంథాలయంలో ఉందని ఆరుద్రగారు తెలిపారు. కానీ డా.జె.మంగమ్మ గారు ఆనాటికి మద్రాసులో తెలుగు ముద్రణ సౌకర్యాలు లేవని, ఆరుద్రగారు పేర్కొన్న తెలుగు బైబిల్ ముద్రిత ప్రతిగాక వ్రాత ప్రతి అయి ఉండవచ్చని అభిప్రాయపడారు.

తెలుగు భాషను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన ఐరోపాదేశీయుల్లో " డేనిష్ ఫాదరీ బెంజమెన్ షుల్జ్ " మొదటివాడు. ఈయన హాలేలో 18వ శతాబ్ధం మధ్యలో అనేక తెలుగు గ్రంథాలను ముద్రించాడు. బెంజమెన్ షుల్జ్ తాను స్వయంగా తెలుగు టైపును పోతపోయించి నాలుగు పుస్తకాలు ప్రచురించాడు. ఈయన 23 సంవత్సరాలు భారతదేశానికి సేవ చేసి స్వదేశం తిరిగివెళ్ళి మరో 17 సంవత్సరాలపాటు జర్మనీలో తెలుగు పుస్తకాల రచనలో, ముద్రణలో నిమగ్నం అయ్యారు.

1770 బెంగాల్‌కు క్లర్కుగా వచ్చిన ఆంగ్లేయుడు 'చార్లస్ విల్‌కిన్స్' భగవద్గీత, హితోపదేశం, శాకుంతలంవంటి గ్రంథాలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. తన స్వయంగా ముద్రణ కొసం టైపులను తయారు చేసి లోహంపై పోతపోసి దేవనాగరి లిపి టైపు సిద్ధం చేశాడు. ఈయన ఇతం భారతీయభాషలకు ముద్రాక్షరాలను రూపొందించడంలో స్థానికులకు శిక్షణని ఇచ్చారు.

ఈ క్రింది వాటిలో ఏది ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ గ్రంథం.

(1) హితోపదేశం

(2) మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యేదోవ

(3) డౌట్రనా కృష్ణా

(4) అలెగ్జాండ్రి గాలి డాక్ట్రినేల్

[Question ID = 342][Question Description = S3_Telugu_Q132]

1. 1 [Option ID = 1365]
2. 2 [Option ID = 1366]
3. 3 [Option ID = 1367]
4. 4 [Option ID = 1368]

5)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదివి ప్రశ్నకు సమాధానలు రాయండి.

ముద్రణ 15వ శతాబ్దం మధ్యకాలంలో ఐరోపాలో ప్రారంభమైంది. ఐరోపా నుండే ముద్రణ మన దేశానికి వచ్చింది. జర్మనీలోని మెయింజ్‌కు చెందిన గూటన్‌బర్గ్ (1400-1468) ను ముద్రణ కళకు పితామహునిగా చెబుతారు. గూటన్‌బర్గ్, లారెన్స్ జాన్సన్ కాస్టర్ అనే డచ్చి వ్యక్తి దగ్గర ముద్రణ నేర్చుకొని లోహంతో చేసిన టైపుతో స్వతంత్రంగా ముద్రణ కళను అభివృద్ధి పరిచాడు . 1440 'అలెగ్జాండ్రి గాలి డాక్ట్రినేల్ ' అనే ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. 1455 లో లోహపు టైపుతో 42 పంక్తుల బైబిల్‌ను ముద్రించాడు. ఇది పారిస్‌లోని కార్డినల్ మెజారిన్ గ్రంథాలయంలో లభ్యమవుతుంది.

ప్రపంచంలో కాగితం కనిపెట్టడంలోనూ, తొలిసారి ముద్రణ జరపడంలోనూ చైనాదేశానిదే అగ్రస్థానం. క్రీ.శ. 401 లో చైనీస్‌లోకి అనువదించబడిన DIMOND SUTRA అనే గ్రంథం క్రీ.శ.868లో ముద్రితమైంది. ఇది ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ముద్రణగా భావించబడుతున్నది. ఇది బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో ఉంది.

1462లో మెయింజ్ అగ్నికి ఆహుతికావడంలో అక్కడి పనివారు వివిధ ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళడంతో 1465లో ఇటలిలో, 1469లో ఫ్రాన్స్‌లో, 1470లో ఇంగ్లాండులో, 1483లో స్పెయిన్‌లో ముద్రణ కళ వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. 1470లో ఇంగ్లాండ్‌లో విలియం కాక్స్టన్ 'Collection from the History Toy' అనే పుస్తకాన్ని అచ్చువేశారు. 1483లో కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయం, కాక్స్టన్ ఆక్స్‌ఫర్డ్ జర్మన్ టైపులో 40 పంక్తుల పుస్తకం ముద్రించినట్లు కనుగొన్నారు.

భారతదేశంలో ముద్రణ ప్రారంభించిన ఘనత క్రైస్తవ మిషనరీదే. 1556లో జెసూట్ మిషనరీ వారు గోవాకు ముద్రణ యంత్రాన్ని పంపారు. ఇక్కడే "డౌట్రినా క్రిష్టా" అనే గ్రంథం ముద్రించబడినది. 1578లో తిరునల్వేలి జిల్లా పునికయోల్ గ్రామంలో ముద్రణ యంత్రం స్థాపించారు. ఇక్కడ 'డౌట్రినా క్రిష్టా' ను 'కిరిసిట్టియని వణక్కమ్' పేర తమిళంలో అనువదించి ముద్రించిన మొట్టమొదటి తమిళ గ్రంథం .

బొంబాయిలో భీమ్‌జీ పరేక్ అనే గుజరాతీ వర్తకుడు 1674 లో ముద్రణ శాలను స్థాపించాడు. 1679లో తిరిచూర్‌కు 20 మైళ్ళ దూరంలో ఉండే అంబల్ కాడ్ గ్రామంలో ముద్రణ శాల స్థాపించారు. ఇక్కడే మొదటి తమిళ పోర్చుగీసు నిఘంటువు అచ్చయింది భారతదేశంలో ముద్రింపబడిన తొలి నిఘంటువు బహుశా ఇదే కావచ్చు, 1711లో చెన్న పట్టణంలో ముద్రణయంత్రాన్ని నెలకొల్పినట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు.

ఇప్పటి వరకు లభిస్తున్న ఆధారాలను బట్టి 1746లో జర్మనీలో బెంజమెన్ షుల్జ్ ముద్రించిన " మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యెదొవ " అనే గ్రంథం తెలుగులొ తొలి ముద్రణగా పేర్కొనవచ్చు. అయితే 1719 నాటి తెలుగు బైబిల్ గ్రంథం మద్రసు సెయింట్ జార్జ్ కోటలోని గ్రంథాలయంలో ఉందని ఆరుద్రగారు తెలిపారు. కానీ డా.జె.మంగమ్మ గారు ఆనాటికి మద్రాసులో తెలుగు ముద్రణ సౌకర్యాలు లేవని, ఆరుద్రగారు పేర్కొన్న తెలుగు బైబిల్ ముద్రిత ప్రతిగాక వ్రాత ప్రతి అయి ఉండవచ్చని అభిప్రాయపడారు.

తెలుగు భాషను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన ఐరోపాదేశీయుల్లో " డేనిష్ ఫాదరీ బెంజమెన్ షుల్జ్ " మొదటివాడు. ఈయన హాలేలో 18వ శతాబ్దం మధ్యలో అనేక తెలుగు గ్రంథాలను ముద్రించాడు. బెంజమెన్ షుల్జ్ తాను స్వయంగా తెలుగు టైపును పోతపోయించి నాలుగు పుస్తకాలు ప్రచురించాడు. ఈయన 23 సంవత్సరాలు భారతదేశానికి సేవ చేసి స్వదేశం తిరిగివెళ్ళి మరో 17 సంవత్సరాలపాటు జర్మనీలో తెలుగు పుస్తకాల రచనలో, ముద్రణలో నిమగ్నం అయ్యారు.

1770 బెంగాల్‌కు క్లర్కుగా వచ్చిన ఆంగ్లేయుడు 'చార్లస్ విల్‌కిన్స్' భగవద్గీత, హితోపదేశం, శాకుంతలంవంటి గ్రంథాలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. తన స్వయంగా ముద్రణ కొసం టైపులను తయారు చేసి లోహంపై పోతపోసి దేవనాగరి లిపి టైపు సిద్ధం చేశాడు. ఈయన ఇతం భారతీయభాషలకు ముద్రాక్షరాలను రూపొందించడంలో స్థానికులకు శిక్షణని ఇచ్చారు.

ఈ క్రింది వారిలో తెలుగు భాషను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన వారు.

(1) చార్లెస్ విల్‌కిన్స్
(2) బెంజిమన్ షుల్జ్
(3) భీమ్ జీ ఫరేక్
(4) గూటెన్ బర్గ్

[Question ID = 343][Question Description = S3_Telugu_Q133]

1. 1 [Option ID = 1369]
2. 2 [Option ID = 1370]
3. 3 [Option ID = 1371]
4. 4 [Option ID = 1372]

6)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదివి ప్రశ్నకు సమాధానలు రాయండి.

ముద్రణ 15వ శతాబ్దం మధ్యకాలంలో ఐరోపాలో ప్రారంభమైంది. ఐరోపా నుండే ముద్రణ మన దేశానికి వచ్చింది. జర్మనీలోని మెయింజ్‌కు చెందిన గూటన్‌బర్గ్ (1400-1468) ను ముద్రణ కళకు పితామహునిగా చెబుతారు. గూటన్‌బర్గ్, లారెన్స్ జాన్సన్ కాస్టర్ అనే డచ్చి వ్యక్తి దగ్గర ముద్రణ నేర్చుకొని లోహంతో చేసిన టైపుతో స్వతంత్రంగా ముద్రణ కళను అభివృద్ధి పరిచాడు . 1440 'అలెగ్జాండ్రి గాలి డాక్ట్రినేల్ ' అనే ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. 1455 లో లోహపు టైపుతో 42 పంక్తుల బైబిల్‌ను ముద్రించాడు. ఇది పారిస్‌లోని కార్డినల్ మెజారిన్ గ్రంథాలయంలో లభ్యమవుతుంది.

ప్రపంచంలో కాగితం కనిపెట్టడంలోనూ, తొలిసారి ముద్రణ జరపడంలోనూ చైనాదేశానిదే అగ్రస్థానం. క్రీ.శ. 401 లో చైనీస్‌లోకి అనువదించబడిన DIMOND SUTRA అనే గ్రంథం క్రీ.శ.868లో ముద్రితమైంది. ఇది ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ముద్రణగా భావించబడుతున్నది. ఇది బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో ఉంది.

1462లో మెయింజ్ అగ్నికి ఆహుతికావడంలో అక్కడి పనివారు వివిధ ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళడంతో 1465లో ఇటలిలో, 1469లో ఫ్రాన్స్‌లో, 1470లో ఇంగ్లాండులో, 1483లో స్పయిన్‌లో ముద్రణ కళ వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. 1470లో ఇంగ్లాండ్‌లో విలియం కాక్స్‌టన్ 'Collection from the History Toy' అనే పుస్తకాన్ని అచ్చువేశారు. 1483లో కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయం, కాక్స్‌టన్ అక్స్‌ఫర్డ్ జర్మన్ టైపులో 40 పంక్తుల పుస్తకం ముద్రించినట్లు కనుగొన్నారు.

భారతదేశంలో ముద్రణ ప్రారంభించిన ఘనత క్రైస్తవ మిషనరీదే. 1556లో జెసూట్ మిషనరీ వారు గోవాకు ముద్రణ యంత్రాన్ని పంపారు. ఇక్కడే "డౌట్రినా క్రిష్టా" అనే గ్రంథం ముద్రించబడినది. 1578లో తిరునల్వేలి జిల్లా పునికయోల్ గ్రామంలో ముద్రణ యంత్రం స్థాపించారు. ఇక్కడ 'డౌట్రినా క్రిష్టా' ను 'కిరిసిట్టియని వణక్కమ్' పేర తమిళంలో అనువదించి ముద్రించిన మొట్టమొదటి తమిళ గ్రంథం .

బొంబాయిలో భీమ్‌జీ పరేక్ అనే గుజరాతీ వర్తకుడు 1674 లో ముద్రణ శాలను స్థాపించాడు. 1679లో తిరిచూర్‌కు 20 మైళ్ళ దూరంలో ఉండే అంబల్ కాడ్ గ్రామంలో ముద్రణ శాల స్థాపించారు. ఇక్కడే మొదటి తమిళ పోర్చుగీసు నిఘంటువు అచ్చయింది భారతదేశంలో ముద్రింపబడిన తొలి నిఘంటువు బహుశా ఇదే కావచ్చు, 1711లో చెన్న పట్టణంలో ముద్రణయంత్రాన్ని నెలకొల్పినట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు.

ఇప్పటి వరకు లభిస్తున్న ఆధారాలను బట్టి 1746లో జర్మనీలో బెంజమెన్ షుల్జ్ ముద్రించిన " మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యెదొవ " అనే గ్రంథం తెలుగులొ తొలి ముద్రణగా పేర్కొనవచ్చు. అయితే 1719 నాటి తెలుగు బైబిల్ గ్రంథం మద్రసు సెయింట్ జార్జ్ కోటలోని గ్రంథాలయంలో ఉందని ఆరుద్రగారు తెలిపారు. కానీ డా.జె.మంగమ్మ గారు ఆనాటికి మద్రాసులో తెలుగు ముద్రణ సౌకర్యాలు లేవని, ఆరుద్రగారు పేర్కొన్న తెలుగు బైబిల్ ముద్రిత ప్రతిగాక వ్రాత ప్రతి అయి ఉండవచ్చని అభిప్రాయపడారు.

తెలుగు భాషను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన ఐరోపాదేశీయుల్లో " డేనిష్ ఫాదరీ బెంజమెన్ షుల్జ్ " మొదటివాడు. ఈయన హాలేలో 18వ శతాబ్ధం మధ్యలో అనేక తెలుగు గ్రంథాలను ముద్రించాడు. బెంజమెన్ షుల్జ్ తాను స్వయంగా తెలుగు టైపును పోతపోయించి నాలుగు పుస్తకాలు ప్రచురించాడు. ఈయన 23 సంవత్సరాలు భారతదేశానికి సేవ చేసి స్వదేశం తిరిగివెళ్ళి మరో 17 సంవత్సరాలపాటు జర్మనీలో తెలుగు పుస్తకాల రచనలో, ముద్రణలో నిమగ్నం అయ్యారు.

1770 బెంగాల్‌కు క్లర్కుగా వచ్చిన ఆంగ్లేయుడు 'చార్లస్ విల్‌కిన్స్' భగవద్గీత, హితోపదేశం, శాకుంతలంవంటి గ్రంథాలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. తన స్వయంగా ముద్రణ కొసం టైపులను తయారు చేసి లోహంపై పోతపోసి దేవనాగరి లిపి టైపు సిద్ధం చేశాడు. ఈయన ఇతం భారతీయభాషలకు ముద్రాక్షరాలను రూపొందించడంలో స్థానికులకు శిక్షణని ఇచ్చారు.

ముద్రణ కళ స్పెయిన్‌లో వాప్తిలోకి వచ్చిన సంవత్సరం

(1) 1483

(2) 1674

(3) 1711

(4) 1679

[Question ID = 344][Question Description = S3_Telugu_Q134]

1. 1 [Option ID = 1373]
2. 2 [Option ID = 1374]
3. 3 [Option ID = 1375]
4. 4 [Option ID = 1376]

7)

సూచన : ఈ క్రింది ఇవ్వబడిన వ్యాస భాగమును చదివి ప్రశ్నకు సమాధానలు రాయండి.

ముద్రణ 15వ శతాబ్దం మధ్యకాలంలో ఐరోపాలో ప్రారంభమైంది. ఐరోపా నుండే ముద్రణ మన దేశానికి వచ్చింది. జర్మనీలోని మెయింజ్‌కు చెందిన గూటన్‌బర్గ్ (1400-1468) ను ముద్రణ కళకు పితామహునిగా చెబుతారు. గూటన్‌బర్గ్, లారెన్స్ జాన్సన్ కాస్టర్ అనే డచ్చి వ్యక్తి దగ్గర ముద్రణ నేర్చుకొని లోహంతో చేసిన టైపుతో స్వతంత్రంగా ముద్రణ కళను అభివృద్ధి పరిచాడు . 1440 'అలెగ్జాండ్రి గాలి డాక్ట్రినేల్ ' అనే ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. 1455 లో లోహపు టైపుతో 42 పంక్తుల బైబిల్‌ను ముద్రించాడు. ఇది పారిస్‌లోని కార్డినల్ మెజారిన్ గ్రంథాలయంలో లభ్యమవుతుంది.

ప్రపంచంలో కాగితం కనిపెట్టడంలోనూ, తొలిసారి ముద్రణ జరపడంలోనూ చైనాదేశానిదే అగ్రస్థానం. క్రీ.శ. 401 లో చైనీస్‌లోకి అనువదించబడిన DIMOND SUTRA అనే గ్రంథం క్రీ.శ.868లో ముద్రితమైంది. ఇది ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ముద్రణగా భావించబడుతున్నది. ఇది బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో ఉంది.

1462లో మెయింజ్ అగ్నికి ఆహుతికావడంతో అక్కడి పనివారు వివిధ ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళడంతో 1465లో ఇటలిలో, 1469లో ఫ్రాన్స్‌లో, 1470లో ఇంగ్లాండులో, 1483లో స్పెయిన్‌లో ముద్రణ కళ వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. 1470లో ఇంగ్లాండ్‌లో విలియం కాక్స్‌టన్ 'Collection from the History Toy' అనే పుస్తకాన్ని అచ్చువేశారు. 1483లో కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయం, కాక్స్‌టన్ ఆక్స్‌ఫర్డ్ జర్మన్ టైపులో 40 పంక్తుల పుస్తకం ముద్రించినట్లు కనుగొన్నారు.

భారతదేశంలో ముద్రణ ప్రారంభించిన ఘనత క్రైస్తవ మిషనరీదే. 1556లో జెసూట్ మిషనరీ వారు గోవాకు ముద్రణ యంత్రాన్ని పంపారు. ఇక్కడే "డౌట్రినా క్రిష్టా" అనే గ్రంథం ముద్రించబడినది. 1578లో తిరునల్వేలి జిల్లా పునికయోల్ గ్రామంలో ముద్రణ యంత్రం స్థాపించారు. ఇక్కడ 'డౌట్రినా క్రిష్టా' ను 'కిరిసిట్టియని వణక్కమ్' పేర తమిళంలో అనువదించి ముద్రించిన మొట్టమొదటి తమిళ గ్రంథం .

బొంబాయిలో భీమ్‌జీ పరేక్ అనే గుజరాతీ వర్తకుడు 1674 లో ముద్రణ శాలను స్థాపించాడు. 1679లో తిరిచూర్‌కు 20 మైళ్ళ దూరంలో ఉండే అంబల్ కాడ్ గ్రామంలో ముద్రణ శాల స్థాపించారు. ఇక్కడే మొదటి తమిళ పోర్చుగీసు నిఘంటువు అచ్చయింది భారతదేశంలో ముద్రింపబడిన తొలి నిఘంటువు బహుశా ఇదే కావచ్చు, 1711లో చెన్న పట్టణంలో ముద్రణయంత్రాన్ని నెలకొల్పినట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు.

ఇప్పటి వరకు లభిస్తున్న ఆధారాలను బట్టి 1746లో జర్మనీలో బెంజమెన్ షుల్జ్ ముద్రించిన " మోక్షానికి కొంచ్చు పొయ్యెదొవ " అనే గ్రంథం తెలుగులో తొలి ముద్రణగా పేర్కొనవచ్చు. అయితే 1719 నాటి తెలుగు బైబిల్ గ్రంథం మద్రసు సెయింట్ జార్జ్ కోటలోని గ్రంథాలయంలో ఉందని ఆరుద్రగారు తెలిపారు. కానీ డా.జె.మంగమ్మ గారు ఆనాటికి మద్రాసులో తెలుగు ముద్రణ సౌకర్యాలు లేవని, ఆరుద్రగారు పేర్కొన్న తెలుగు బైబిల్ ముద్రిత ప్రతిగాక వ్రాత ప్రతి అయి ఉండవచ్చని అభిప్రాయపడారు.

తెలుగు భాషను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన ఐరోపాదేశీయుల్లో " డేనిష్ ఫాదరీ బెంజమెన్ షుల్జ్ " మొదటివాడు. ఈయన హాలేలో 18వ శతాబ్ధం మధ్యలో అనేక తెలుగు గ్రంథాలను ముద్రించాడు. బెంజమెన్ షుల్జ్ తాను స్వయంగా తెలుగు టైపును పోతపోయించి నాలుగు పుస్తకాలు ప్రచురించాడు. ఈయన 23 సంవత్సరాలు భారతదేశానికి సేవ చేసి స్వదేశం తిరిగివెళ్ళి మరో 17 సంవత్సరాలపాటు జర్మనీలో తెలుగు పుస్తకాల రచనలో, ముద్రణలో నిమగ్నం అయ్యారు.

1770 బెంగాల్‌కు క్లర్కుగా వచ్చిన ఆంగ్లేయుడు 'చార్లస్ విల్‌కిన్స్' భగవద్గీత, హితోపదేశం, శాకుంతలంవంటి గ్రంథాలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. తన స్వయంగా ముద్రణ కొసం టైపులను తయారు చేసి లోహంపై పోతపోసి దేవనాగరి లిపి టైపు సిద్ధం చేశాడు. ఈయన ఇతం భారతీయభాషలకు ముద్రాక్షరాలను రూపొందించడంలో స్థానికులకు శిక్షణని ఇచ్చారు.

ముద్రణ కళకు పితామహుడు

(1) అలెగ్జాండ్ర గాలి

(2) లారెన్స్

(3) గూటెన్ బర్గ్

(4) బెంజిమన్ షూల్జ్

[Question ID = 345][Question Description = S3_Telugu_Q135]

1. 1 [Option ID = 1377]
2. 2 [Option ID = 1378]
3. 3 [Option ID = 1379]
4. 4 [Option ID = 1380]

Topic:- Telugu_Q136-150_L2_P2_CTET

1)

ఒక ఉపాధ్యాయురాలు అభ్యసకులు భాషా నైపుణ్యాలను సహజంగా విశ్లేషించాలనుకుంటుంది. అందుకోసం ఆమె చేయాల్సింది ___________.

(1) మల్టిపుల్ చాయిస్ ప్రశ్నలు ఇవ్వటం

(2) సంక్షిప్త సమాధానలు ఇచ్చేప్రశ్నలు

(3) విషయిప్రధాన (సబ్జెక్టివ్) ప్రశ్నలు

(4) క్లోజ్ పరీక్ష

[Question ID = 346][Question Description = S3_Telugu_Q136]

1. 1 [Option ID = 1381]
2. 2 [Option ID = 1382]
3. 3 [Option ID = 1383]
4. 4 [Option ID = 1384]

2)

ఒక ఉపాధ్యాయురాలి తన విద్యార్థులకు మొదట అక్షరాలను బాధిస్తుంది. ఆ తరువాత వాటి శబ్దలత సహసంబంధాన్ని నిర్మిస్తుంది. ఈ సందర్భంలో ఆమె అనుసరిస్తున్న పద్ధతి ___________.

(1) సందర్భగత పద్ధతి

(2) నిర్మాణ పద్ధతి

(3) ధ్వని సంబంధ పద్ధతి

(4) సమస్య పరిష్కర పద్ధతి

[Question ID = 347][Question Description = S3_Telugu_Q137]

1. 1 [Option ID = 1385]
2. 2 [Option ID = 1386]
3. 3 [Option ID = 1387]
4. 4 [Option ID = 1388]

3) మాట్లాడే నైపుణ్యాలలో భాషకు సంబంధించిన 'మెకానిక్స్' లు ఇవి కూడ కలిసి వుంటాయి.

(1) ఉచ్చారణ, వ్యాకరణం, పదసంపద

(2) సందేశపు స్పష్టత

(3) భాష ఉపయోగంలో సాంఘిక, సాంస్కృతిక నియామాలు.

(4) రాతప్రతి, పదాలు, వాక్యలు.

[Question ID = 348][Question Description = S3_Telugu_Q138]

1. 1 [Option ID = 1389]
2. 2 [Option ID = 1390]
3. 3 [Option ID = 1391]
4. 4 [Option ID = 1392]

4)

మీ తరగతి గదిలో విద్యార్థిని 'డైసోగ్రాఫియి' వున్నట్లుయితే ఏవ్యూహాన్ని మీరు అత్యంతప్రముఖమైనదిగా గుర్తిస్తారు.

(1) అటువంటి విద్యార్థులు రాసేందుకు ఎక్కువ సమయం ఇవ్వటం

(2) కేవలం మౌఖిక పరీక్ష నిర్వహించటం

(3) వాళ్ళ కొత్తగా కనిపెట్టన స్పెల్లింగ్‌ను అంగీకరించటం, వాళ్ళ వ్యాకరణ సంబంధ పొరపాట్లును పట్టించుకోకపోవటం

(4) వాళ్ళకు సాధ్యమైనంత వేగంగా నేర్చుకునెందుకు, రాసేందుకు అభ్యసకులను అనుమతించటం

[Question ID = 349][Question Description = S3_Telugu_Q139]

1. 1 [Option ID = 1393]
2. 2 [Option ID = 1394]
3. 3 [Option ID = 1395]
4. 4 [Option ID = 1396]

5) ఈ క్రింది వాటిలో ఏది విస్తృత పదనానికి సంబందించినది?

(1) సమాచారం కోసం స్కాన్ చేయాటాన్ని విద్యార్థులు నేర్చుకుంటారు.

(2) ప్రధానభావల్ని గ్రహించేందుకు వాళ్ళ జాగ్రత్తాగా, ఏకగ్రతతో చదువుతారు.

(3) ఉపాధ్యాయులసహకారం లేకుండా వాళ్ళు తమ ఆనందం కోసమే చదువుతారు.

(4) అది స్వభావరీత్యా సమగ్రమైనది.

[Question ID = 350][Question Description = S3_Telugu_Q140]

1. 1 [Option ID = 1397]
2. 2 [Option ID = 1398]
3. 3 [Option ID = 1399]
4. 4 [Option ID = 1400]

6) పఠన నైపుణ్యాన్ని మూల్యాంకనం చేసేందుకు ఒక ఉపాధ్యాయుడు ప్రధానంగా దృష్టి సాధించాల్సింది.

(1) తానకల్పన (ఇన్‌టారాక్షన్) తో ధారళంగా చదవటం

(2) విరామ చిహ్నాల వాడకం

(3) సరైన వుచ్చారణతో చదవటం

(4) అవగాహనతో చదవటం

[Question ID = 351][Question Description = S3_Telugu_Q141]

1. 1 [Option ID = 1401]
2. 2 [Option ID = 1402]
3. 3 [Option ID = 1403]
4. 4 [Option ID = 1404]

7)

8వ తరగతి ఉపాధ్యాయురాలు తన విద్యార్థులను ఒక బ్యాంకుకు వెళ్ళి అకౌంట్ ప్రారంభించటానికి వున్న మార్గాలను అన్వేషించమని చెపుతుంది. ఆతరగతిలో సగంమంది విద్యార్థులను రిపోర్ట్ రాయమంటుంది. మిగత సగం బ్యాంక్ అకౌంట్ ప్రారంభించటానికి సూచనలు రాయమని అడుగుతుంది. ఈ సందర్భంలో ఆమె అనుసరిస్తునది. ఏమిటి ?

(1) నిర్మాణాత్మక పద్ధతి

(2) నిర్మణ పద్ధతి

(3) విద్యాలో నాటకరంగం

(4) సహజ పద్ధతి

[Question ID = 352][Question Description = S3_Telugu_Q142]

1. 1 [Option ID = 1405]
2. 2 [Option ID = 1406]
3. 3 [Option ID = 1407]

4. 4 [Option ID = 1408]

8)

ఒక 6వ తరగతి విద్యార్థి ఎనిమిదవ అధ్యయంలో కొన్ని క్లిష్ట పదాలు, అపరిచిత పదాలు తగులుతాయి. వాటి అర్థం అతనికి తెలియదు. అప్పుడు అతను చేయాల్సింది.

(1) అటువంటి పదాలన్నింటికి నిఘంటువులో అర్థాలు వెతకటం

(2) ఉపాధ్యాయురాల్ని అడగటం

(3) అపదాల్ని వదిలి చదవటాన్ని కొనసాగించటం

(4) సందర్భంలో అర్థాన్ని ఉపయోగించటం

[Question ID = 353][Question Description = S3_Telugu_Q143]

1. 1 [Option ID = 1409]
2. 2 [Option ID = 1410]
3. 3 [Option ID = 1411]
4. 4 [Option ID = 1412]

9) పరిహార బోధన లక్ష్యం

(1) కోర్సు, వర్క్ తరువాత విద్యార్థులకు గ్రేడ్లు ఇవ్వటం

(2) అభ్యాసకుడి ప్రేరణను, అభిరుచిని పెంచటం

(3) తరగతి గదిలో తన సమవుజ్జీలతో సంవాదం ఏర్పరుచుకోవటం

(4) వెనుకబడ్డ అభ్యాసకులకు అధనపుసహాయం చేయటం

[Question ID = 354][Question Description = S3_Telugu_Q144]

1. 1 [Option ID = 1413]
2. 2 [Option ID = 1414]
3. 3 [Option ID = 1415]
4. 4 [Option ID = 1416]

10)

అభ్యాసకులు నవలలు, వార్తా పత్రిలలు, పిల్లల పత్రికలు చదవటంలో నిమగ్నమయ్యారు. వాళ్ళు చేస్తున్న పఠనం _____________.

(1) విస్తృత పఠనం

(2) తీవ్ర పఠనం

(3) వంకరటింకర పఠనం

(4) భాగస్వామ్య పఠనం

[Question ID = 355][Question Description = S3_Telugu_Q145]

1. 1 [Option ID = 1417]
2. 2 [Option ID = 1418]
3. 3 [Option ID = 1419]
4. 4 [Option ID = 1420]

11)

ఒక వాచకంలో ఒక అధ్యాయాన్ని చదివిన తరువాత ఒక ఉపాధ్యాయుడు అభ్యాసకుల్ని గ్రూప్‌వర్క్ చేసేందుకు బృందాలుగా విడగొట్టాడు. ఒక బృందం ఆ అధ్యాయపు ఇతివృత్తాన్ని గురించి రాస్తుంది. రెండవ గ్రూపు మైండ్ మ్యాప్ రూపొందిస్తుంది. మరో గ్రూపు ఆ అధ్యాయంలోని పాత్రలన్నింటినీ కలుపుతు చెట్టు బొమ్మ గీస్తుంది. ఇంకొక గ్రూపు ఆ అధ్యాయపు సంగ్రహాన్నీ రాస్తుంది. ఈ కార్యకలాపం.

(1) తరగతిగదిలో విభిన్నంగా అభ్యాసకుల అవసరాలు తీర్చుతుంది.

(2) తరగతిగదిలో అవ్యవస్థను సృష్టిస్తుంది.

(3) ఉపాధ్యాయుడు వాళ్ళకు సహాయం చేయలేడుకాబట్టి ఆక్రియను నియంత్రించటం కష్టం

(4) బోధన సమయాన్ని వృధాచేస్తుంది.

[Question ID = 356][Question Description = S3_Telugu_Q146]

1. 1 [Option ID = 1421]
2. 2 [Option ID = 1422]
3. 3 [Option ID = 1423]
4. 4 [Option ID = 1424]

12)

ఒక ఉపాధ్యాయురాలు ఒక విద్యార్థి రాసిన పేరాగ్రఫ్ గురించి ఫీడ్‌బ్యాక్ ఇస్తూ నువ్వు అనేక వ్యాకరణ సంబంధ తప్పులు చేశావంటుంది. ఈ సందర్భంలో ఆమె ప్రస్తావిస్తుంది.

(1) అభ్యాసకుడు ఉపయోగించిన అసంగతిపదాలు

(2) పేరాగ్రాఫ్‌లు స్పెల్లింగ్‌కు తప్పులు

(3) లెక్సికల్

(4) సింటాక్స్ తప్పులు.

[Question ID = 357][Question Description = S3_Telugu_Q147]

1. 1 [Option ID = 1425]
2. 2 [Option ID = 1426]
3. 3 [Option ID = 1427]
4. 4 [Option ID = 1428]

13) ఇందుకోసం వాచక పుస్తకాలలో రిడిల్స్, పజిల్స్, క్రాస్‌వడ్స్ చేర్చుతారు. – అది ఎందుకంటే

(1) అభ్యాసకుల్లో సృజనాత్మ, విమర్శనాత్మక వ్యక్తీకరణలను వృద్ధి చేసేందుకు

(2) అభ్యాసకుల్ని సమర్థవంతమైన భావపసారకుల్ని చేస్తాయి.

(3) వాచకపుస్తకంలో ఆసక్తి పెంచుతుంది.

(4) తరగతివాతావరణాన్ని సజీవంగా, స్నేహపూరిత వాతవరణంలో ఉంచుతుంది.

[Question ID = 358][Question Description = S3_Telugu_Q148]

1. 1 [Option ID = 1429]
2. 2 [Option ID = 1430]
3. 3 [Option ID = 1431]
4. 4 [Option ID = 1432]

14) ఒక కవితను బోధించేటప్పుడు ఈ క్రింది వాటిలో ఏది పఠన పూర్వ కార్యకలాపం క్రిందుకు వస్తుంది.

(1) కవి ఆయొక్క అంశాన్ని గురించి వూహించి చెప్పటానికి అభ్యాసకులు చర్చిస్తారు.

(2) అభ్యాసకులు జంటలుగ పని చేస్తారు. కవితను ఒకరికొకరు చదువుతారు.

(3) అభ్యాసకులు కవి జీవిత చరిత్ర రాస్తారు.

(4) కవిత యొక్క సారాన్ని తెలుపుతూ అర్థవంతమైన వాక్యాలు రాయమని ఉపాధ్యాయురాలు అడుగుతుంది.

[Question ID = 359][Question Description = S3_Telugu_Q149]
1. 1 [Option ID = 1433]
2. 2 [Option ID = 1434]
3. 3 [Option ID = 1435]
4. 4 [Option ID = 1436]

15) ఒక పరీక్ష కోసం ఒక విషయాన్ని నేర్చుకోవటనికి ఈ క్రింది వాటిలో ఏ పఠన శైలినివాడుతారు.

(1) విస్తృత పఠనం

(2) స్కానింగ్

(3) వివరణాత్మక పఠనం

(4) స్కిమ్మింగ్

[Question ID = 360][Question Description = S3_Telugu_Q150]
1. 1 [Option ID = 1437]
2. 2 [Option ID = 1438]
3. 3 [Option ID = 1439]
4. 4 [Option ID = 1440]